

บทที่ 3

ชีวประวัติของชัชคุมหมัด เป็น อับดุลวะฮูฮาบ

3.1 สภาพทั่วไปของโลกมุสลิมในยุคของชัชคุมหมัด เป็น อับดุลวะฮูฮาบ

- 3.1.1 สภาพทางการเมืองและการปกครอง
- 3.1.2 สภาพทางด้านสังคม
- 3.1.3 สภาพทางด้านศาสนา
- 3.1.4 สภาพทางการศึกษา

3.2 สภาพทั่วไปของแคว้นนัจญ์ดีในยุคต่างๆ

- 3.2.1 แคว้นนัจญ์ดีในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด และเศาะหาบะฮ์
- 3.2.2 แคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของอาณาจักรอุมัยยะฮ์
- 3.2.3 แคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์
- 3.2.4 แคว้นนัจญ์ดีในยุคของการปกครองอาณาจักรอูมานิยะฮ์

3.3 ชีวประวัติของชัชคุมหมัด เป็น อับดุลวะฮูฮาบ

3.3.1 ชีวประวัติส่วนตัว

- 3.3.1.1 เชื้อสายต้นตระกูล
- 3.3.1.2 กำเนิดชัชคุ
- 3.3.1.3 ครอบครัวของชัชคุ
- 3.3.1.4 ชีวิตในวัยเยาว์
- 3.3.1.5 การเสียชีวิตของชัชคุ

3.3.2 ประวัติการศึกษา

- 3.3.2.1 การริเริ่มการศึกษา
- 3.3.2.2 การเดินทางเพื่อการศึกษา
- 3.3.2.3 คณาจารย์และสานุศิษย์
- 3.3.2.4 งานเขียนและตำรา
- 3.3.2.5 การยอมรับและการชื่นชมของอุละมาอ์ต่อชัชคุ

3.3.3 มัชฮับของชัชคุ

- 3.3.3.1 มัชฮับของชัชคุเกี่ยวกับอะกีดะฮ์
- 3.3.3.2 มัชฮับของชัชคุเกี่ยวกับฟิกฮ์

3.3.4 ประวัติการดะวะฮฺ

3.3.4.1 การดะวะฮฺที่หุรัยมิลาอฺ

3.3.4.2 การดะวะฮฺที่อุยัยนะฮฺ

3.3.4.3 การดะวะฮฺที่ศรัอียะฮฺ

3.3.4.4 การดะวะฮฺของซัยคุที่นอกเหนือจากแคว้นนัจญ์ดี

3.4 ข้อครหาที่มีต่อซัยคุ

3.4.1 ผู้นำของกลุ่มวะฮฺฮาบีเยอ

3.4.2 เป็นผู้ที่อ้างว่าตัวเองนั้นเป็นนบี

3.4.3 เป็นผู้ที่อ้างว่าตนเองเป็นถึงระดับมูญตะฮีดมูฏลอก

3.4.4 เป็นกลุ่มเคาะวาริจญ์

3.4.5 เป็นผู้ที่เรียกร้องให้ออกจากระบบการปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮฺ

3.4.6 ปฏิเสธการตักลีดและปฏิเสธตำรามัซฮับทั้งสี่

3.4.7 ปฏิเสธชะฟาอะฮฺ (การช่วยเหลือ) ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

3.4.8 กลุ่มของซัยคุห้ามการเรียนรู้คุณลักษณะ 20 ประการของอัลลอฮฺ ﷻ

3.1 สภาพทั่วไปของโลกมุสลิมในยุคของซัยคุมหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮฺ

3.1.1 สภาพทางการเมืองและการปกครอง

ในยุคสมัยก่อนการควะฮะฮฺของซัยคุมหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮฺฮฺ โลกมุสลิมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอาณาจักรอิสลามยักษ์ใหญ่ 3 อาณาจักร คือ อาณาจักรอูษมานียะฮฺ (ออตโตมาน) ที่ตุรกี อาณาจักรซอเฟะวียะฮฺ (ซาฟาวิด) ที่เปอร์เซีย (อิหร่าน) และอาณาจักรโมกุลที่อินเดีย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1.1 อาณาจักรอูษมานียะฮฺ (ฮ.ศ.687-1341)

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 687 (คริสต์ศักราชที่ 1266) อูษมาน เป็น รัฎฏออล ได้ก่อตั้งอาณาจักรอูษมานียะฮฺ (Mahmud Shakir, 1991 : 8/60) หรือที่รู้จักในนามอาณาจักรออตโตมาน จนกระทั่งมาถึงช่วงที่ล่มสลายของอาณาจักรอูษมานียะฮฺในยุคของผู้นำคนสุดท้ายคือ อับดุลมาญิดที่ 2 ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1341 (คริสต์ศักราชที่ 1922) ภายใต้การวางแผนของพวกยิวไซออนิสต์ (Zionism) ร่วมกับประเทศมหาอำนาจในขณะนั้น ได้แก่ อังกฤษ และฝรั่งเศส

การเกิดมาของอาณาจักรอูษมานียะฮฺได้ทำให้อิสลามได้แพร่หลายในหลายประเทศตะวันตก จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 12 แห่งปีฮิจเราะฮ์ (คริสต์ศตวรรษที่ 18) กลุ่มมหาอำนาจตะวันตกได้พยายามทุกวิถีทางจะทำให้อาณาจักรอูษมานียะฮ์ล่มสลายไป และในที่สุดความพยายามของศัตรูอิสลามก็ประสบความสำเร็จโดยการให้ความร่วมมือจากกลุ่มมุนาฟิฎน (ผู้กลับกลอก) ที่เข้ารับอิสลามเพื่อหวังทำลายล้างอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจาก “ชัยชนะของเคมาลอตาเตอร์ก เสร็จสมบูรณ์ ตุรกี) ส่วนที่เหลือของออตโตมานเดิม ถูกจัดระบบใหม่เป็นรัฐแบบทางโลก การเมืองกับศาสนาถูกแยกจากกันและกัน อิสลามถูกยกเลิกจากการเป็นศาสนาประจำรัฐ...การสอนศาสนาในโรงเรียนรัฐบาลถูกสั่งห้าม...ตัวอักษรอาหรับถูกแทนที่ด้วยภาษาละติน อะฮฺซานไม่ใช้ภาษาอาหรับอีกต่อไป เครื่องแต่งกายประจำชาติถูกเปลี่ยนไปและมีการบังคับให้ใส่หมวก อาตาเตอร์กได้ทำลายรากฐานทางศาสนาและลักษณะของรัฐตุรกีและผู้คนของมันจนหมดสิ้น” (จรัญ มะลูลีม, 2541 : 115) จนทำให้อาณาจักรอูษมานียะฮ์ล่มสลายไปจนหมดสิ้น

อย่างไรก็ตามการล่มสลายของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในครั้งนี้มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายนอกคั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนปัจจัยภายในก็คือความอ่อนแอของผู้นำในขณะนั้น ที่ไม่มีอำนาจใดๆในการกำหนดแนวทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากว่าอำนาจต่าง ๆ นั้น

ตกอยู่ภายใต้หน้ามือของบรรดารัฐมนตรีและผู้บัญชาการเหล่าทัพที่มีอำนาจจะแต่งตั้งหรือจะปลดใครก็ได้ตามใจชอบ(al-Su'aidiy, 1962 : 416)

อัลอะบูด (al-'Abad ,1996 : 1/ 44-43) กล่าวว่า “แท้จริงอำนาจอูษมานียะฮ์ในยุคนี้แทบจะไม่มีเหลืออยู่เลยแม้แต่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากว่าบรรดารัฐมนตรีต่างๆก็ล้วนแต่เป็นคนนอกซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรปดั้งเดิมและจากบรรดาพวกยิวโดนามีห์ (Jews Aldonmh)¹ และพวกมาซอน (Masonic) ที่แสดงตัวว่าเป็นมุสลิมแต่แท้จริงพวกเขาที่ชื่นชมและชอบในแนวความคิดของพวกคริสเตียนและพวกกลุ่มที่ไม่มีศาสนาจนกระทั่งได้เปลี่ยนแปลงรัฐบาลอูษมานียะฮ์ จนเกิดความวุ่นวาย มีการลอบสังหาร และประกาศตัวออกจากอาณาจักรอูษมานียะฮ์ จนกระทั่งรัฐบาลอ่อนแอลงและไม่สามารถที่จะควบคุมได้...”

มัสอูด นัดวีย (Mas'iid Nadwiy ,1990 : 28) ได้อธิบายถึงสภาพของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในยุคนี้โดยอ้างตามการบันทึกของ David George ในหนังสือของเขาที่ชื่อว่า The Penetration of Arabia ว่า “ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เกาะลิปะฮ์ของมุสลิมได้อ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด และไม่มีอำนาจใดๆ จนกระทั่งหัวเมืองต่างๆ ทางตอนใต้ของเมืองที่อยู่ในการดูแลของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ไม่ยอมรับการเป็นผู้นำของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในขณะนั้น ขณะเดียวกันชาวเยเมนได้ประกาศเป็นเอกราชจากการปกครองของอูษมานียะฮ์ตั้งแต่หนึ่งศตวรรษที่ผ่านมาแล้ว เช่นเดียวกับบรรดาอัครอัมกัฮ์ (กลุ่มผู้มีอำนาจปกครองอัมกัฮ์) ที่ต้องการแยกตัวออกเป็นเอกเทศจากการปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากไม่พอใจที่รัฐมนตรีส่วนใหญ่ของอูษมานียะฮ์เป็นชาวคริสต์เตียน...”

จากข้อมูลข้างต้นพอจะเป็นข้อสรุปได้ว่าอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในยุคการคະวะฮ์ของซัยคัมุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮ์ฮาบนั้นอยู่ในสภาพที่อ่อนแอและไม่มีอำนาจเหนือใคร แม้กระทั่งเมืองที่เคยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของตัวเองก็ไม่สามารถที่ชี้นำหรือควบคุมได้

3.1.1.2 อาณาจักรซอฟาวิยะฮ์ (ซาฟาวิด) ณ เมืองเปอร์เซีย (อิหร่าน) (ส.ศ 906 –1135)

อาณาจักรซอฟาวิยะฮ์ (ซาฟาวิด) (Safawit State) เป็นอีกหนึ่งในอาณาจักรอิสลามนิกายชีอะฮ์ที่ร่วมสมัยกับอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในขณะนั้น แม้ว่าอาณาจักรซอฟาวิยะฮ์จะเป็นอาณาจักรอิสลามที่ไม่เต็มรูปแบบก็ตาม กล่าวคืออาณาจักรซอฟาวิยะฮ์เป็นอาณาจักรในนามของกลุ่มชีอะฮ์เราะฟีดอฮ์ ที่สถาปนาโดยชาฮิสมาแอล เป็น ซอฟยุคดิน อัลอะลาวิเย อัลหุซัยนียะฮ์ ในปีอิฮเราะฮ์ศักราชที่ 906 คริสต์ศักราชที่ 1500 โดยใช้เมืองติบริซ² (Tibriz) เป็นเหมืองหลวงใน

1. โดนามีห์เป็นภาษาตุรกี มีความหมายเดียวกับคำว่า มุรตัด ในภาษาอาหรับ ซึ่งแปลว่าตกศาสนา

2. เมืองติบริซเป็นหนึ่งในเมืองที่เป็นที่รู้จักของอาเซอร์ไบจาน (al-Hamawiy,1984 : 2/13)

ขณะนั้น (al-Su'aidiy, 1963 : 418) จนกระทั่งได้สิ้นสุดลงในปีฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1135 (คริสต์ศักราชที่ 1714) และหลังจากนั้นผู้นำชาวอัฟกานิสถานได้มีอำนาจเหนือเมืองพวกเขา จนกระทั่งได้สิ้นสุดลงถึงปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1142 (คริสต์ศักราชที่ 1772) หลังจากนั้นราชวงศ์กอญาร์ (The State of the Persians Gajar) ได้มีอำนาจเหนือพวกเขาในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1160 (คริสต์ศักราชที่ 1739) และสิ้นสุดลงในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1344 (คริสต์ศักราชที่ 1923) (Mirfat, 1998 : 34-35)

3.1.1.3 รัฐมัฆริบ (มอโรคโค)

โดยทั่วไปแล้วสถานการณ์การเมืองของโลกอิสลามในยุคนั้นเป็นยุคที่อ่อนแอและเสื่อมทรามลงมาเรื่อยๆ เช่นเดียวกับเมืองมัฆริบที่มีการปกครองของเผ่าต่างๆ ดังนี้

1. รัฐนิหาฟเสน (Havassion State) ซึ่งเป็นการพาดพิงถึงอูบิฮาฟเสน อุมร์ เป็นอูบิยะฮุยา อัลหันตานิยะ ได้สถาปนารัฐขึ้นมาภายใต้ชื่อว่า รัฐนิหาฟเสน ณ เมืองคูนิสในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 603 (คริสต์ศักราชที่ 1207) และได้สิ้นสุดลงในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 982 (คริสต์ศักราชที่ 1561) หลังจากที่ได้ปกครองเมืองมัฆริบนานถึง 379 ปีด้วยกัน

2. รัฐนิซียาด (Azayanion State) ได้สถาปนาขึ้นมาเป็นที่เมืองญะซาอิรุ (อัลจีเรีย) ในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 633 (คริสต์ศักราชที่ 1212) ซึ่งมีกษัตริย์ปกครองมากถึง 10 ท่านด้วยกัน และสิ้นสุดลงด้วยกองทัพของอาณาจักรอูษมานิยะฮุที่พิชิตเมืองคูนิสและเมืองยะซาอิรุ ในปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 797 (คริสต์ศักราชที่ 1376)

3. รัฐอัลอะดารีสะฮุ อัลอะละเวียสะฮุ (Aldarsh State) ได้สถาปนาขึ้นเมื่อปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1057 (คริสต์ศักราชที่ 1654) แต่ไม่มีอำนาจและความเข้มแข็งพอที่จะปกป้องชาวมุสลิมจากศัตรูชาวตะวันตกได้ (Mirfat, 1998 : 37)

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำเสนอมาข้างต้น สรุปได้ว่าสภาพทางการเมืองและการปกครองของมุสลิมในแหลมอาหรับในขณะนั้นอยู่ในภาวะที่ไร้เสถียรภาพ อ่อนแอ แยกแยกออกเป็นส่วนๆ ไม่มีความสามัคคี จนมีการงานเรียกกันว่า เป็นยุคแห่งการเป็นเมืองขึ้น

3.1.1.4. อาณาจักรมองโกลิยะฮุ (โมกุล) หรือออตตัยมูริยะฮุ ณ เมืองฮินดู (อินเดีย) (ฮ.ศ 910 –1274)

ราชวงศ์โมกุลสถาปนาโดยบาบร์ราชาจากต้นตระกูลตีมูร์ (ทาร์มอร์เลน) เมื่อปี ฮิเรอะฮุศศักราชที่ 910 (คริสต์ศักราชที่ 1489) และสิ้นสุดลงเมื่อฮิเรอะฮุศศักราชที่ 1274 (คริสต์ศักราชที่ 1853) ในศตวรรษที่ 12 แห่งปี ฮิเรอะฮุศศักราช เกิดภาวะที่อันตรายต่อรัฐ กล่าวคือบรรดาผู้นำชาวฮินดูต้องการที่จะเอาเมืองฮินดูให้กลับเป็นของชาวฮินดู ซึ่งมีบริษัทยของอังกฤษคอยให้การสนับสนุน

จนกระทั่งเกิดสงครามและสิ้นสุดลงด้วยการแตกสลายของรัฐออกเป็นรัฐปกครองตัวเองเล็กๆ จนในที่สุดชาวฮินดูที่ร่วมกับอังกฤษสามารถครองเมืองได้ที่ละเมืองๆ ซึ่งผู้ปกครองราชวงศ์โมกุลคนสุดท้ายคืออาลิม ชาฮู ซึ่งสิ้นสุดการปกครองของเขาเมื่อปี อิจเราะฮ์ศักราชที่ 1221 (คริสต์ศักราชที่ 1800) และอยู่ในสภาพดังกล่าวจนกระทั่งอังกฤษเข้ามาปกครองอย่างเต็มรูปแบบในปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 1274 (คริสต์ศักราชที่1853) (al-Su'aidiy,1962 : 418)

3.1.2.สภาพทางด้านสังคม

หลังจากที่ได้ศึกษาและค้นคว้าถึงสภาพของการเมืองและการปกครองในยุคนี้แล้วสามารถที่จะตั้งสมมุติฐานไว้ว่าเมื่อสภาพด้านการเมืองและการปกครองไม่มีเสถียรภาพและไม่เป็นเอกภาพ สภาพทางด้านสังคมจะสงบสุขเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงไม่เป็นที่ประหลาดใจที่มีการบรรยายถึงสภาพสังคมที่ย่ำแย่จากนักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่ศึกษาในเรื่องนี้ทุกคนจะสรุปในทิศทางเดียวว่า “สังคมโดยทั่วไปในยุคนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกันคือ สังคมชนบทและสังคมเมือง คนส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในชนบทในภาษาอาหรับเรียกคนกลุ่มนี้ว่าพวกบัควีฮ์ หรือบาติยะฮ์(เบคูอิน) ความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มชนหรือสองสังคมนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งจนนำมาซึ่งสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ การปล้นเพื่อชิงทรัพย์ ฯลฯ ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการที่ไม่มีผู้นำที่เป็นศูนย์รวมของสังคมในยุคนี้ได้ สภาพเลวร้ายจนกระทั่งว่าในหมู่บ้านเดียวกันมีความขัดแย้งกันจนทำให้เกิดการฆ่าฟันขึ้นภายในหมู่บ้านเพื่อต้องการเป็นใหญ่ในหมู่บ้าน (al-Akl, 2003 : 19) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแคว้นนัจญ์ดีซึ่งสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย มีการเลี้ยงแพะตามพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะชาวชนบทหรือบัควีฮ์ที่ยังคงเลี้ยงแกะ แพะตามวิถีชีวิตของพวกเขาในขณะเดียวกันความพร้อมทางด้านอาวุธก็พร้อมอยู่ตลอดเวลา เพื่อการอยู่รอดและแย่งชิงแหล่งน้ำ (Wahbah, 1956 : 46)

ส่วนสภาพทางด้านเศรษฐกิจและการค้าขายเป็นอีกหนึ่งในอาชีพที่ชาวอาหรับสมัยก่อนให้ความสำคัญ แต่ในยุคของซัยคุนีโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคที่ก่อนจะเกิดการดะวะฮ์ของซัยคุหรือก่อนกำเนิดรัฐซาอุดีที่ 1 นั้น ความสำคัญในเรื่องนี้ได้เบาบางลงเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นภายใน โดยเฉพาะในแคว้นนัจญ์ดี(Abd al-Rahman, 1982 : 26)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสภาพสังคมจะย่ำแย่และขัดแย้งกันขนาดไหนก็ตาม แต่สังคมโดยทั่วไปก็ยังคงไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิมของชาวอาหรับ โดยเฉพาะอย่างการให้เกียรติต่อผู้มาเยือนและผู้เดินทาง ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือ ปกป้องดูแล (Amin Faris, 1969 : 17) ซึ่งอาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมต่อไป

3.1.3 สภาพทางด้านศาสนา

จากสภาพสังคมที่ย่ำแย่ผนวกกับการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพที่เกิดขึ้นในยุคนั้น ส่งผลกระทบที่เลวร้ายต่อสังคมในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของศาสนา มีการบันทึกและเขียนเป็นตำรามากมายที่กล่าวถึงสภาพทางด้านศาสนาในยุคนี้ว่า เป็นยุคที่ถดถอยและเสื่อมโทรมมากที่สุด

อัสสะกากริ (al-Sakakir, 1999 : 14) ได้นำเสนอคำอธิบายของ อิบน์ ซ็อนนามต่อสภาพด้านศาสนาในยุคนี้ว่า “คนส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 12 แห่งปีฮิจเราะฮ์ศักราชตกอยู่ภายใต้ความมืดมนแห่งการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และได้หันเหสู่แนวทางญาฮีลียะฮ์ แนวทางแห่งแสงสว่างถูกปกปิดเหนือชีวิตของพวกเขา เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาของพวกเขา อารมณ์ใฝ่ต่ำมีอำนาจเหนือพวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงเอากรอาน (ซึ่งเป็นทางนำสำหรับเขา) ไว้ด้านหลังของพวกเขา และพวกเขาได้เดินตามบรรพชนของพวกเขา (โดยไม่สนใจว่าสิ่งนั้นจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม...) และพวกเขาได้อุทิศสิ่งต่างๆมากมายทั้งที่เป็นสิ่งที่กุฟรุ (ปฏิเสธ) สิ่งเลวร้ายทั้งหลาย มีการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยการทำอิวาเดฮ์ต่อหลุมฝังศพ การบนบานต่อสิ่งอื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ และการขอลูอาจากผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เป็นต้น...”

ในขณะที่เดียวกัน อิบน์ ซ็อนนาม ก็ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทางด้านศาสนาในแคว้นนัจญ์ดีว่า “คนส่วนใหญ่ในยุคของซัยยะหะหมกมุนอยู่กับสิ่งไม่ดีทั้งหลาย จนกระทั่งตกอยู่ในสภาพของผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ...ดังนั้นพวกเขาจึงได้เปลี่ยนจากการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ไปเคารพภักดีต่อบรรดาผู้ที่สอลิหฺทั้งหลายทั้งที่มีชีวิตและที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว และได้ยึดมั่นในหัวใจของพวกเขาเสมือนกับการเอาฮิดต่ออัลลอฮ์ ﷻ พวกเขาจะขอความช่วยเหลือ ขอให้มิบุตรขอความต้องการต่างๆ จากบุคคลเหล่านี้ในเกือบทุกเรื่องแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะมีชีวิตอยู่หรือได้เสียชีวิตไปแล้วก็ตาม” (Mirfat, 1998 : 39-40)

อิบนุ บิษร¹ (Ibn Bishr , n.d. : 1/40) อธิบายเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า “การตั้งภาคีในยุคนั้นได้แพร่กระจายไปทั่วไม่ว่าในแคว้นนัจญ์ดีหรือในเมืองอื่นๆ มีการเชื่อและศรัทธาต่อต้นไม้ ก้อนหิน สุสาน และการบนบานกับสิ่งเหล่านั้น มีการขอความช่วยเหลือจากบรรดาญิน และการเชือดเพื่อพวกมัน การวางอาหารให้พวกมันกิน และการนำมาไว้ซึ่งการขอความช่วยเหลือในคราวที่เจ็บไข้ได้ป่วย การสาบานด้วยชื่อของพวกมัน และการตั้งภาคีอีกมากมายทั้งที่เป็นภาคีใหญ่และภาคีเล็กได้

อิบนุ ซ็อนนาม² (Ibn Ghonnām , 1949 : 1/11) ได้กล่าวถึงชื่อเมืองและสถานที่ต่างๆ ที่แพร่กระจายในเรื่องการตั้งภาคีดังนี้

¹ ท่านคืออูษมาน เป็น อัคคูลอฮ์ เป็น อูษมาน เป็น อะหฺมัด เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.1288 (Zereklly, 1999 : 4/209)

² ท่านคือหุเซ็น เป็น อิบยฺบักร์ เป็น ซ็อนนาม อัลอะหฺซาอียฺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.1225 (aal Sheikh 1394 H. : 185)

1. ที่สุสานของซัยคุ เป็น คีอตฎอบ มีการขอความช่วยเหลือให้ปลดเปลื้องความทุกข์ต่างๆ และขอความช่วยเหลือเพื่อให้ตัวเองสามารถใช้ภาษาได้อย่างชัดเจน
2. ที่ญุบัยลียะฮฺ¹ (Jubailiyat) เป็นที่รู้จักในนามสถานที่ที่มีการขอความช่วยเหลือเพื่อให้ได้มาซึ่งความประสงค์ต่างๆที่ได้ขอไว้
3. ที่ดาร์อียะฮฺ (Dar'iyat) สิ่งเป็นที่ที่มีการขอความช่วยเหลือจากสุสาน โดยอ้างว่าเป็นสุสานของเศาะหาบะฮฺ มีการขอความช่วยเหลือต่างๆจากสุสานแห่งนี้ และทางตอนใต้ของเมืองดาร์อียะฮฺมีถ้ำใหญ่อยู่ถ้ำหนึ่งเชื่อกันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงสร้างจากหญิงที่สอลิหะฮฺคนหนึ่งที่อยู่จักในนาม เบ็นติ อัลอะมิร ซึ่งเสียชีวิตไปเนื่องจากถูกคนที่ไม่ดีทำร้ายในขณะที่เธอถูกทำร้ายนั้น เธอได้ขอความช่วยเหลืออัลลอฮฺ ﷻ และอัลลอฮฺ ﷻ ทรงตอบรับคำขอของเธอ จนในที่สุดสถานที่แห่งนี้กลายเป็นถ้ำ ซึ่งทำให้คนในแถบนั้นต่างเชื่อและศรัทธาต่อถ้ำดังกล่าวทำให้พวกเขาทำอาหาร เครื่องดื่ม เนื้อ และขนมปังมากราบบูชา ณ ถ้ำดังกล่าวด้วย
4. ที่ญุบัยเราะฮฺ² (Ghubairat) มีสุสานของท่าน ฎอรรุ เป็น อัซวูร ซึ่งเป็นสถานที่หนึ่งที่มีการขอความช่วยเหลือและปฏิบัติสิ่งอุตริทั้งหลาย
5. ที่เมืองอัลฟิดาอ์³ (al-Fida) มีหญิงมากมายมาขอความช่วยเหลือจากต้นไม้เพื่อให้ตัวเองมีบุตรและได้กระทำการสิ่งไม่สมควรอย่างยิ่ง อาทิ การสัมผัสต้นไม้ดังกล่าว เป็นต้น
7. ที่เมืองมักกะฮฺ (Makkah) มีความศรัทธาและขอความช่วยเหลือต่อสุสานของมะหฺญูน และโคมของอาลี เป็น อาบียฎอเล็บ
8. ที่เมืองญิดดะฮฺ (Jeddah) มีสุสานที่มีความยาวถึง 60 ศอก มีการอ้างว่าเป็นสุสานของนางสาวซึ่งเป็นภรรยาของนบีอาดัม ﷺ ณ สุสานแห่งนี้มีความเชื่อว่าหากมีผู้ไปขอความช่วยเหลือจะได้รับการสนองตอบอย่างแน่นอน และผู้ใดที่มาขอความช่วยเหลือจากสุสานนี้แล้วเขาจะได้รับความสันติสุขตลอดไป
9. ที่เมืองอียิปต์ (Egypt) มีการบูชาสุสานอย่างมากมาย อาทิสุสานของซัยคุอะหฺมัด บะกะเวีย และสุสานอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมาขอความช่วยเหลือจากสุสานดังกล่าวและขอได้บาปที่ได้กระทำไว้
10. ที่เมืองเยเมน (Yemen) สภาพด้านศาสนาในแถบเมืองนี้ในขณะนั้นมีการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งชาวเมืองยะมันได้ถือปฏิบัติกันเป็นเรื่องปกติ มีมากมายจนไม่อาจจะนับได้ อาทิ

1. คือเมืองเล็กๆ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของวาดีหะนะฟียะฮฺ (al-Hamawiy, 1980 : 1/264)

2. คือที่กลุ่มน้ำที่อยู่ทางตอนเหนือของเมืองดาร์อียะฮฺ (al-Hamawiy, 1980 : 2/213)

3. คือเมืองที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างทางไปเมืองมักกะฮฺกับเมืองกูฟะฮฺ

สุสานที่มีชื่อว่าอัลฮาดีย ทุกคนจะไปขอความช่วยเหลือจากสุสานแห่งนี้ โดยเฉพาะในบรรดาผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ยากหรือไม่สามารถมีบุตรได้ (Ibn Ghannām, 1949 : 1/11) ดังที่อิหม่ามอัชชาวากานียได้อธิบายในหนังสือของท่านที่ชื่อว่า นัยลุลอาฏูด ว่า “มีคนจำนวนไม่น้อยที่เวลามีปัญหาได้เดินทางไปยังสุสานและเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดีงามซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้อิสลามต้องเสียหาย ส่วนหนึ่งนั้นคือการยึดมั่นของผู้โง่เขลาที่เสมือนกับการยึดมั่นของผู้ปฏิเสธต่อเทวรูปของพวกเขา แต่ทว่ายิ่งกว่านั้นเสียอีก กล่าวคือ พวกเขาอ้างว่าสิ่งเหล่านี้สามารถให้คุณให้โทษ จึงทำให้พวกเขาตั้งใจในการขอความช่วยเหลือ ขอความต้องการต่างๆ ต่อสิ่งที่เขาเชื่อและศรัทธา เสมือนกับการขอคูหาของบ่าวต่ออัลลอฮฺ ﷻ พวกเขาได้ตั้งใจในการเดินทางสู่สิ่งเหล่านี้ พวกเขาแต่ละต้องและสัมผัสมั่นคงและขอความช่วยเหลือจากมัน ซึ่งโดยรวมแล้วพวกเขาไม่ได้ละทิ้งอะไรเลยจากสิ่งที่พวกญาฮิลียะฮฺได้ปฏิบัติไว้ในสมัยก่อน แม้ว่าสิ่งที่ไม่ดีจะเลวร้ายขนาดไหน เราไม่พบใครที่ออกมาชี้แจงหรือแสดงท่าทีรังเกียจต่อสิ่งที่พวกเขาได้ยึดถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการหรือนักศึกษาหรือผู้นำหรือรัฐมนตรีหรือกษัตริย์ก็ตาม ซึ่งแท้จริงแล้วมีสายรายงานหรือข่าวคราวมากมายที่เราได้รับรู้ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า ส่วนใหญ่ของพวกที่ปฏิบัติในลักษณะดังกล่าวนี้คือพวก อัลญูรียูน ซึ่งหมายถึงพวกที่เคารพบูชาสุสาน และส่วนใหญ่พวกนี้จะมีกระสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ในกรณีที่เกิดการขัดแย้งระหว่างซึ่งและกันและหลังจากนั้นพวกเขาจะสาบานด้วยนามของครูของเขาหรือด้วยนามของวลีย์ (ผู้ทรงธรรม) คนนั้นคนนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเป็นหลักฐานที่สำคัญมากที่บ่งบอกถึงการตั้งภาคีของพวกเขา” (al-Shaukāniy, 1973 : 4/131)

เช่นเดียวกับอิหม่ามอันซอนอานีย ที่ได้เขียนบทกลอนที่สะท้อนถึงสภาพของสังคมด้านศาสนาในยุคหนึ่ง พอจะสรุปใจความสำคัญว่า “พวกเขาได้ย้อนกลับเสมือนในยุคอดีตที่มีการเคารพบูชาเทวรูป อาทิ เทวรูปที่ชื่อว่า สุวาอฺ ยะฆูส วะคูด พวกเขาได้แสดงความรักต่อสิ่งเหล่านี้ โดยการเชือดสัตว์เพื่อสิ่งเหล่านี้ มีการขอคูหาต่อหน้าสุสาน มีการแต่ละต้องและสัมผัสด้วยมือของพวกเขาเพื่อเป็นสิริมงคล” (al-Son‘iāniy, 1963 : 128)

อิบนุ ฆ็อนนาม (Ibn Ghannām, 1949 : 1/11-13) ได้อธิบายถึงสภาพด้านศาสนาของเมืองยะมันต์ต่อไปว่า “ชาวเมืองบารุ (Bar‘iu) มีชายคนหนึ่งที่อยู่จักในนามบารุอียที่มีคนเดินทางมาเพื่อเยี่ยมเยียนและขอความช่วยเหลือจากสุสานของเขาโดยการนำสัตว์มาเชือดถวายแก่สุสานของเขา ซึ่งเรื่องนี้เป็นข่าวแพร่ไปทั่ว และเป็นความจริงที่เป็นที่รู้จักของคนในสมัยนั้น นอกจากนั้นแล้วยังมีชาวเมืองอัลฮิจเราะฮฺ (al-Hijra) ที่ทำการเคารพบูชาสุสานอีกเช่นเดียวกัน นั่นก็คือสุสานที่อยู่จักในนาม อิบนุ อุลวาน เป็นสุสานที่มีคนมาขอความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตบนพื้นแผ่นดินหรือแม้ที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทะเลหรือน้ำ ซึ่งสุสานแห่งนี้ตามความเชื่อของพวกเขาสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนั้นยังมีการจัดทำพิธีกรรมต่างๆ อาทิ งานเมาลิด

ต่างๆและงานบนบานเป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นสถานที่ที่รวมศูนย์ทางจิตใจของคนแถบนั้นในสมัยนั้น..เช่นเดียวกันกับที่เมืองหัดรอมัต¹ (Hadhramaut) เมืองซะฮรุ² (Sahru) เมืองยาฟีอ³ (Yafī'a) เมืองอันดุ⁴ (An.d.) ซึ่งมีสุสานที่ชื่อว่า อัลอัยค็อรุส เป็นสุสานที่มีการขอความช่วยเหลือเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ยาก โดยผู้ที่มาขอจะกล่าวว่า “ส่วนหนึ่งสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ และส่วนใหญ่สำหรับท่าน ไอ้อัยค็อรุส ไอ้อูให้กำเนิด...” ในขณะที่เมืองโมซูล (Musil) ของอิรัก เมืองอัลกราด (Alkrad) และเมืองบักแดด (แบกแดด)(Baghdad) (มีการทำสิ่งอุทิศมากมายที่สุสานของอิหม่ามอูษะนีพะฮุและสุสานของซัยคัอับดุลกอเดร อัลญัยลานียฺ อาทิ การขอคูอาต้อสุสานดังกล่าว มีการร้องให้ การทำอิบาคะฮฺชนิดที่ยอมอ่อนน้อมถ่อมตนต่อสุสานและเชื้อและศรัทธาต่อสุสานดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มรอฟิดอฮฺที่หลงทางซึ่งได้อุทิศอิบาคะฮฺขึ้นมามากมายบนพื้นแผ่นดินแห่งนี้ ซึ่งหากบรรดาผู้ศรัทธาได้พบเห็นจะรู้และทราบทันทีว่าเป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏในอิสลามอย่างแน่นอน

ส่วนสาเหตุที่เกิดความเชื่อและศรัทธาในเรื่องที่กล่าวมานั้น อิบน์ บิซรฺ ได้กล่าวถึงสาเหตุนี้ว่า “และสาเหตุที่ทำให้คนส่วนใหญ่ได้กระทำการในลักษณะดังกล่าวในแคว้นนัจญ์ดินั้น (อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงรอบรู้) แท้จริงบรรดาชาวอาหรับเมื่อพวกเขาย้ายถิ่นหรือเข้ามาอยู่ในสถานที่ใดแห่งหนึ่งในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว พวกเขาเหล่านั้นจะนำยารักษาโรคต่างๆติดมาด้วย หากว่ามีใครในสมาชิกของพวกเขาเจ็บป่วยคนที่เก็บยาหรือพายามาด้วยไว้จะกล่าวต่อผู้ที่มาขอว่า จงเชือดอะไรก็ได้ให้กับคนนี้นั่น เพื่อที่จะให้คนที่มารับยารู้สึกมั่นใจและรับรู้ว่าเขาสามารถรักษาโรคร้ายดังกล่าวได้ก็เพราะการเชือดนี้แหละ พวกเขาจะบอกกับคนที่เชื่อถือว่าไม่จำเป็นต้องใช้พระนามของอัลลอฮฺในการเชือด และจงนำสิ่งที่เจ้าเชือดไปให้คนเจ็บรับประทานด้วย และจงห้ามกินอาหารบางชนิด ซึ่งบางครั้งสิ่งที่เขาสั่งให้ทำมันอาจจะสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนที่มารับยาเพื่อรักษา จนกระทั่งเป็นที่แพร่หลายและเป็นที่ยูกันว่าต้องกระทำเช่นไรเมื่อมีการขอยามาเพื่อรักษา ในขณะที่เดียวกันไม่มีใครที่มาห้ามปรามและสอนให้รู้ว่าการกระทำดังกล่าวไม่ถูกต้อง” (MirFat, 1998 : 46)

มีสตูด นัจวีย (Mas‘iud Nadwiy, 1990 : 29) กล่าวว่า “การกระทำทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น มิได้กระทำโดยเปล่าประโยชน์ หากแต่พวกเขามีความเชื่อมั่นและทำด้วยความศรัทธา อีกทั้งยังมองว่านี่คือเรื่องศาสนา”

1.มีเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลทางตอนเหนือเมืองอันดุ (al-Hamawiy,1984 : 2/269)

2.ตั้งอยู่ระหว่างเมืองอันดุและเมืองอุมมาน (al-Hamawiy,1984 : 3/327)

3.ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเมืองอันดุ (al-Hamawiy,1984 : 3/327)

4.เป็นเมืองที่เป็นที่รู้จักเป็นอย่างมากตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเลอินเดียในเขตเมืองยะมัน (al-Hamawiy,1984 : 3/89)

Lothrop Stoddard นักเขียนชาวอเมริกันได้อธิบายสภาพด้านศาสนาในยุคนี้ว่า “หากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พ้นขึ้นมาดูอิสลามที่กำลังเสื่อมทรามลงอย่างสุดๆ ในยุคนั้น แน่แน่นอนที่สุดที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คงจะไม่พอใจและจะสาปแช่งพวกเขาเหล่านั้นเหมือนกับที่ท่านได้สาปแช่งบรรดาผู้ที่ตกศาสนาและพวกที่เคารพบูชารูปปั้นทั้งหลาย”(Mas'ud Nadwi, 1990 : 27)

จากคำอธิบายของ Lothrop Stoddard แม้ว่าอาจจะเป็นไปได้แต่ได้บ่งบอกถึงสภาพของศาสนาอิสลามในยุคนี้ว่าเสื่อมโทรมลงอย่างชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนถึงแม้ว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่แนวทางของอิสลามและไม่เคยปรากฏว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สาปแช่งผู้ที่เคารพบูชารูปปั้น แม้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักการอิสลามก็ตาม ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมานฉันท์ของพี่น้องร่วมโลก อิสลามไม่เพียงแต่ให้อิสราภาพแก่ชนต่างศาสนิกในการที่จะคงอยู่ในศาสนาเดิมของพวกเขาเท่านั้น แต่ทว่า อิสลามยังอนุญาตและเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้พวกเขาสามารถปฏิบัติศาสนกิจและปกป้องรักษาศาสนสถานของพวกเขาไว้ (ศอลิหุ หุสัยน์ อัลยาฮิด ,2548 : 55)

อรรรอยหานียี (al-Raihaniy,n.d. : 35) ได้อธิบายสภาพด้านศาสนาของแคว้นนัจญ์ดีในขณะนั้นว่า “บรรดาชาวอาหรับแคว้นนัจญ์ดีและชนอาหรับทางตอนเหนือของแหลมอาหรับได้หลงใหลกับความเชื่อที่มาจากเมืองนะญีฟ และเมืองอะฮ์ซุหรือเมืองอะหฺรุษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นฟาริส และในเขตเมืองอะหฺรุษากลุ่มพวกเกาะรอมีเตอะฮ์ได้มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่น และที่สุสานมีการขอความช่วยเหลือจนกระทั่งทำให้คนหลายคนต้องตกอยู่ภายใต้การอับาดะฮ์ต่อสุสานโดยสิ้นเชิงและห่างไกลจากอิสลาม...”

จากคำอธิบายของอูลมะมาอิสลามและชาวตะวันตกที่เดินทางมาเยือนในแถบนั้นเป็นที่ชัดเจนว่า สภาพด้านศาสนาในยุคนี้ก็คือเหมือนสภาพที่ไร้ศาสนา มีการเคารพภักดีต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ และตั้งภาคีกับอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งที่เป็นอับาดะฮ์ก็อลบิยะฮ์ (ภายใน) อับาดะฮ์ซอฮิรียะฮ์ (ภายนอก) อาทิจ การขอความช่วยเหลือจากสุสานต่างๆ การบนบานกับต้นไม้เป็นต้น ซึ่งทั้งหมด คือสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ชัยคุมฮัมมัด เบิน อับดุลวะฮ์ฮาบ ต้องกระทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อฟื้นฟูอิสลามให้ดำรงไว้ซึ่งอิสลามอันเที่ยงแท้ถูกต้องตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริง

3.1.4. สภาพทางการศึกษา

หลังจากที่ได้นำเสนอสภาพด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านศาสนา เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่าประชากรส่วนใหญ่ของแคว้นนัจญ์ดีนั้นมาจากชาวชนบทและกลุ่มผู้ร่รอน ซึ่งส่วนใหญ่พวกเขาเหล่านี้มักจะห่างไกลจากศาสนา ไม่มีการยึดมั่นที่ถูกต้อง ไม่รู้จักสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดีงามและ

ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม ไม่มีการห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายต่างๆ จึงไม่แปลกอะไร หากพวกเขาได้กระทำสิ่งที่ไม่ดีงามทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นการตั้งภาคีหรืออูตริสิ่งต่างๆ ขึ้นมาหรือแม้แต่การกระทำอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบทบัญญัติของอิสลาม ทั้งนี้ก็เพราะว่าความโง่เขลาของพวกเขาได้มีอำนาจเหนือพวกเขา ในขณะที่ชาวเมืองส่วนใหญ่ผู้สัจธรรมในด้านการศึกษาค่อนข้างดีกว่าทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าในหมู่ของพวกเขายังมีอุละมาอ์ที่ลงเหลืออยู่บ้าง อิบนุ บัศสามได้อธิบายถึงสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในยุคนี้ว่า “ก่อนการกำเนิดชัยคুমัยเมืองอยู่ 2 เมืองที่โดดเด่นในเรื่องการศึกษาในแคว้นนัจญ์ดี คือ

1.เมืองอุชัยกีร์ ¹(Ushaikir) เป็นหนึ่งในแคว้นวัชมุ ²(Washm) ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองนี้เป็นคนดั้งเดิมมาจากเผ่าบนิตะมิมในยุคญาฮิลียะฮ์ จนถึงช่วงของบรรดาอุกฮลานของพวกเขาในศตวรรษที่ 5 แห่งปีฮิจเราะฮ์ สถานที่ดังกล่าวคือที่ตั้งถิ่นฐานของตระกูลอาลิวุฮัยบจากบนิฮันซอลละฮ์ซึ่งเป็นเชื้อสายเดียวกันกับบนิตะมิม ซึ่งเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยอุละมาอ์จนกระทั่งในหมู่บ้านเดียวกันมีอุละมาอ์ฟิฆะฮ์มากถึง 40 คนด้วยกัน และทุกคนพร้อมที่จะรับใช้ประชาชนในฐานะกอฎีหรือที่เรียกกันว่าผู้พิพากษา นับตั้งแต่นั้นมาจึงเป็นที่รู้จักว่าแคว้นนัจญ์ดีแห่งนี้แหล่งผลิตกอฎีที่ทุกคนรู้จักในยุคนี้

2.เมืองอุยัยนะฮ์ ³ (Uyainat) ถูกสถาปนาโดยหะสัน เป็น กอฎี จากตระกูลอาลิมะฮ์มรรในศตวรรษที่ 9 แห่งปีฮิจเราะฮ์ศักราช เป็นเมืองที่ใหญ่โตมากเต็มไปด้วยอาคารและสถานที่ต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและของเอกชน ในอดีตเมืองอุยัยนะฮ์เคยเป็นเมืองหลวงของแคว้นนัจญ์ดีก่อนที่จะมาเปลี่ยนเมืองหลวงไปที่เมืองดร์อียะฮ์ ในเมืองแห่งนี้มีอุละมาอ์มากถึง 80กว่าคน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ร่วมสมัยในยุคเดียวกันทั้งนั้น ทั้งหมดนี้คือสภาพก่อนที่จะมีการควะฮ์ของชัยคุ

ในขณะที่เดียวกันมัซฮับที่แพร่หลายในแถบนั้นคือมัซฮับฮัมบาลีย์ ซึ่งเป็นมัซฮับที่มีการยึดถือเป็นแนวทางในการเข้าใจบทบัญญัติต่างๆ ของอิสลาม ทั้งหมดนี้คือก่อนการกำเนิดชัยคุและก่อนการควะฮ์ของชัยคุหลายปีด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตามไม่มีการบันทึกว่ามัซฮับฮัมบาลีย์เข้ามามีอิทธิพลอย่างไร เมื่อไร ส่วนอุละมาอ์นัจญ์ดีที่สังกัดมัซฮับฮัมบาลีย์ในยุคนี้ อาทิ ซาฮาบุดดีนอัลอัศการียะ, มุซาอัลหะญาวียะ, มันศูรอัลบะฮ์ดี, มรัอียะ, อิบนุ ยูซุฟ เป็นต้น (al-'Usaimin, 1986 : 17 - 18)

¹ คือเมืองที่อยู่ด้านหลังของภูเขาเยมามะฮ์ (al-Hamawiy, 1984 : 1/203)

² คือสถานที่หนึ่งในเขตเมืองเยมามะฮ์ (al-Hamawiy, 1984 : 2/441)

³ คือเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเมืองริยาด ปัจจุบันตั้งอยู่ห่างไกลจากกรุงริยาดเมืองหลวงของซาอุดีอาระเบียประมาณ 50 กิโลเมตร (www.gmra.gov.sa 15/04/2550)

อย่างไรก็ตาม หากศึกษาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าอุละมาอ์ที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะในยุคศตวรรษที่ 9 หรือยุคหลังจากนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับฟิกฮ์มากเป็นพิเศษเป็นเพราะในยุคนั้นแต่ละเผ่ามีกฏียุที่ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษา จึงทำให้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่นซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติ ส่วนอุละมาอ์นัจญ์ดีที่เป็นที่รู้จักในยุคนั้นคือ อะหมัด เป็น บัสสาม ,มุหัมมัด เป็น อิสมาแอล ,อับดุลลอฮ์ เป็น ชะฆอลาน ,อะหมัด อัลกอศิร เป็นต้น และมีอุละมาอ์น้อยมากที่เน้นหนักเกี่ยวกับเรื่องเตฮิด อาทิ อุสมาน เป็น กออิด ที่ได้เขียนหนังสือเรื่องเตฮิดชื่อว่า *นะญาตเคาะลัฟ ฟิอิฎติกอด อัลสะลัฟ และหนังสือกิตาบอัลเตฮิด* ในที่สุดท่านออกจากเมืองนี้ไปด้วยเหตุที่ถูกกดดันเนื่องจากไม่มีผู้ใดให้ความสำคัญกับเรื่องเตฮิด และอาจจะไม่เป็นที่พอใจของคนบางกลุ่ม ซึ่งท้ายที่สุดท่านก็ได้ออกจากเมืองนี้ไป ส่วนอุละมาอ์นัจญ์ดีที่โดดเด่นที่สุดในยุคนี้คือสุลัยมาน เป็น อาลี ซึ่งเป็นลุงของซัยคุ หนึ่งในหลักฐานที่ชี้ว่าอุละมาอ์นัจญ์ดีมิได้ให้ความสำคัญหรือเน้นหนักในเรื่องเตฮิด คือคำกล่าวของซัยคุในตอนหนึ่งที่ว่า “ฉันขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์ แท้จริงฉันได้ศึกษาหาความรู้และฉันเชื่อว่าผู้ที่รู้จักฉันว่ารู้ดีว่าในช่วงเวลานั้นยังไม่คนรู้ความหมายของคำว่า (อ่านว่า ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ) และฉันไม่รู้จักว่าอิสลามคืออะไร เช่นเดียวกับบรรดาครูบาอาจารย์ของฉันบางท่าน ดังนั้นหากผู้ใดที่อ้างว่า อุละมาอ์ในเมืองนี้เข้าใจคำว่า ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์ หรือว่าเข้าใจคำว่าอิสลาม แน่แน่นอนเขาจะต้องเป็นผู้ที่กล่าวเท็จ หลอกหลวมมนุษย์และถือว่าเป็นการยกย่องตัวเองในสิ่งที่เขาไม่มีและไม่รู้” (Ibn Qasim, 1965 : 17/18)

โดยสรุปแล้ว การศึกษาในยุคของซัยคุนั้นสังคมส่วนใหญ่จะเน้นไปที่สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮ์มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าสังคมส่วนใหญ่มีการปกครองตนเอง มีกฏียุ (ผู้พิพากษา) เป็นของตัวเองในแต่ละชุมชนหรือเมือง

3.2 สภาพทั่วไปของแคว้นนัจญ์ดี¹ ในยุคต่างๆ

3.2.1. แคว้นนัจญ์ดีในยุคของท่านบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ﷺ

หลังจากที่ท่านบีมุหัมมัด ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ได้ร่วมกันสถาปนารัฐอิสลามขึ้นที่นครมะดีนะฮ์ การเผยแพร่อิสลามก็เริ่มขยายออกไปทั่วทั้งเมืองในแถบนั้น หนึ่งในเมืองที่ได้รับการเชิญชวนสู่แสงสว่างแห่งอิสลามคือแคว้นนัจญ์ดี ซึ่งได้รับการตอบรับจากชาวเมืองเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับเมืองยะมะมะฮ์ที่เป็นอีกเมืองหนึ่งที่อยู่ในเขตแคว้นนัจญ์ดี ซึ่งเจ้าเมืองใน

1.แคว้นนัจญ์ดีประกอบไปด้วยเมืองเล็กๆอีกหลายเมือง อาทิ ยะมะมะฮ์ อะหฺสาอ์ หุรฺมะละอ์ ริยาด เป็นต้น

ขณะนั้นคือเฮาซะฮุ เป็น อาลี เป็น สุมามะฮุ อัลหะนาฟียุ และหลังจากที่เขาเสียชีวิตอุมามะฮุ เป็น อูซาล ได้เป็นเจ้าเมืองคนต่อไป

ในปีที่ 9 แห่งปีอิญเราะฮุศักราชได้มีกลุ่มชนและเผ่าต่างๆหันมาเข้ารับอิสลามกันอย่างมากจนเป็นที่รู้จักในนาม *อามมุลวุฟูค* หมายถึงปีแห่งการเข้ารับอิสลามของบรรดากลุ่มเผ่าต่างๆที่มีอยู่ในแถบนั้น ซึ่งเป็นปีที่มีคนเข้ารับอิสลามมากที่สุดและเกือบทั้งหมดของคนในแถบนั้น (Ibn Kathir, 1995 : 7/229) บางรายงานระบุว่า มีจำนวนมากกว่า 60 กลุ่มชนหรือ 60 เผ่า และในบางรายงานระบุว่า มากกว่า 100 กลุ่มหรือเผ่าที่เข้ามารับอิสลามในปีนั้น (Mahdiy Zerquallah , 1992 : 639)

หลังจากที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เสียชีวิตลงในปีอิญเราะฮุศักราชที่ 11 ได้มีกลุ่มชนบางกลุ่มที่ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎและกติกากการปกครองในรูปแบบของอิสลาม อาทิ ไม่ยอมจ่ายซะกาตโดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เสียชีวิตลงแล้ว จนกลายเป็นกลุ่มที่รู้จักในนามกลุ่ม *มูรตัดดีน* หมายถึงกลุ่มชนที่ตกศาสนา จนกลายเป็นสงครามที่รู้จักในนาม *สงครามอิรริคคะฮุ*

ส่วนที่แคว้นนัจญ์ดีแม้ว่าจะมีกลุ่มชนที่ตกศาสนาอยู่บ้าง อาทิ กลุ่มชนเผ่าหั้นซอลละฮุ มะกอฮิส หะนีฟะฮุ เป็นต้น แต่ก็ยังมีกลุ่มชนเผ่าพันธ์ที่ยังคงยืนหยัดอยู่ในแนวทางของอิสลาม อาทิ กลุ่มชนเผ่าสะลิม กลุ่มชนเผ่าฎิย์ กลุ่มชนเผ่าสุซัยลุ และกลุ่มชนเผ่าตะมิม เป็นต้น (al-'Umariry,1998 : 387-388) เช่นเดียวกับเมืองยะมะมะฮุ อยู่ในแคว้นเมืองนัจญ์ดี มีคนอ้างตัวเองว่าเป็นนบี อาทิ มุสัยละมะฮุ เป็น หะบิบ อัลกัซซาบ อย่างไรก็ตามการประกาศตัวเองเป็นนบีของเขาในครั้งนี้ ถูกต่อต้านอย่างหนักจากผู้ที่ยึดมั่นในอิสลามในขณะนั้นที่นำโดย สุมามะฮุ เป็น อูซาล อัลหะนะฟียุ จนกระทั่งอิสลามได้แพร่กระจายออกไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ชาวแคว้นนัจญ์ดีที่ยังคงยืนหยัดอยู่ในแนวทางของอิสลามตลอดมา เช่นเดียวกับชาวเมืองที่อยู่บริเวณใกล้เคียง อาทิ ชาวเมืองรียาดเราะฎอฮุ (Riyahd al-Rawdat) ชาวเมืองอัศสาหิล (al-Sahil) ชาวเมืองมุร (Mur) ชาวเมืองลูบาน (lubān) ชาวเมืองญัยรูต (Jairut) เป็นต้น (al-'Umariry,1998 : 390)

3.2.2. แคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของอาณาจักรอุมัยยะฮุ

หลังจากที่ระบบการปกครองในรูปแบบของเคาะลีฟะฮุสี่ท่านแรกได้สิ้นสุดลงในปีอิญเราะฮุศักราช ที่ 41 แห่ง การปกครองในรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชก็บังเกิดขึ้นภายใต้การนำของมูอาวิยะฮุ เป็น อับยิซุฟยาน หลังจากที่เขาสิ้น เป็น อาลี ได้สละบัลลังก์ในปีอิญเราะฮุศักราชที่ 41 ซึ่งเป็นปีที่รู้จักในนามของ *อามมุลญะมาอะฮุ* หมายถึงปีแห่งญะมาอะฮุ (As-Syalabiy, 2006 : 182)

ส่วนแคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของมูอวิยะฮ์และลูกของท่านคือยะซีด เป็นมูอวิยะฮ์ อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐเป็นอย่างดี แต่หลังจากที่ทั้งสองได้จากไปก็มีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างอำนาจของกลุ่มต่างๆที่ต้องการมีอำนาจ อย่างไรก็ตามในช่วงที่แคว้นนัจญ์ดีอยู่ภายใต้การปกครองของมูอวิยะฮ์และยะซีดนั้นแคว้นนัจญ์ดีอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองมะดีนะฮ์หรือเมืองบะฮฺเรน (อะหฺสาอ)

3.2.3. แคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์

ในยุคการปกครองของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์ แคว้นนัจญ์ดีอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์โดยเฉพาะในยุคของการปกครองที่นำโดยอับบาตจนถึงปี อิจเราะฮ์ศักราชที่ 251 ซึ่งในยุคนี้แคว้นนัจญ์ดีอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าเมืองหิญาญ

ในศตวรรษที่ 3 แห่งอิจเราะฮ์ (คริสต์ศตวรรษที่ 9) แคว้นนัจญ์ดีปกครองตนเองโดยรัฐอุก์คัยดีย์ยะฮ์(Ukhaidiriyat State) ซึ่งถูกสถาปนาขึ้น ณ เมือง ยะมามะฮ์ โดยมุฮัมมัด อัลดุคัยดีย์ เมื่อปลายปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 252 (คริสต์ศักราชที่ 831) โดยไม่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรของอับบาสิยะฮ์แต่อย่างใด ชาวอุก์คัยดีย์เป็นเผ่าที่มีอำนาจเหนือพวกกลุ่มชีอะฮ์ซัยดียะฮ์ และได้ปกครองยะมามะฮ์จนกระทั่งกลุ่มเกาะรอมีญะฮ์ฮามีอำนาจเหนือพวกเขาในสมัยการปกครองของมุฮัมมัดที่ 7 เมื่อปี อิจเราะฮ์ศักราชที่ 350 (คริสต์ศักราชที่ 929) ซึ่งเป็นการสิ้นสุดและล่มสลายของรัฐเผ่าอุก์คัยดีย์

ด้วยการล่มสลายของรัฐอุก์คัยดีย์ทำให้แคว้นนัจญ์ดีถูกแบ่งแยกออกเป็นอำนาจปกครองเล็กๆซึ่งบางส่วนจะขึ้นกับรัฐบาลต่างๆที่ถูกสถาปนาขึ้นในเขตอะหฺสาอ และในจำนวนรัฐต่างๆเหล่านี้คือ

รัฐอุญญิยะฮ์ ถูกสถาปนาขึ้นที่เมืองบะฮฺเรนเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 467 (คริสต์ศักราชที่ 1046) และสิ้นสุดลงเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 642 (คริสต์ศักราชที่ 1221) เป็นรัฐที่ปกครองโดยกลุ่มเกาะรอมีญะฮ์ฮ์

รัฐบเนียนามิร เป็น อุกอญลุ ถูกสถาปนาขึ้นที่บะฮฺเรนเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 642 (คริสต์ศักราชที่ 1221) และสิ้นสุดลงเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 933 (คริสต์ศักราชที่ 1512)

รัฐบเนียนอลิด ถูกสถาปนาขึ้นเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 1081 (คริสต์ศักราชที่ 1660) และสิ้นสุดลงเมื่อปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 1208 (คริสต์ศักราชที่ 1787)

ด้วยการล่มสลายของรัฐอุก์คัยดีย์ จึงไม่มีการปกครองที่เข้มแข็งในเขตยะมามะฮ์ และไม่มีเมืองไหนที่มีบทบาทสำคัญในขณะนั้น จนกระทั่งอาณาจักรอับบาสิยะฮ์ได้ล่มสลายไปด้วยนำมือของกองทัพมองโกลเลีย ในปี อิจเราะฮ์ศักราชที่ 656 (คริสต์ศักราชที่ 1235) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่

แคว้นนัจญ์ดีไม่มีเสถียรภาพมากที่สุดจนทำให้เมืองต่างๆ ได้แยกตัวออกไปเพราะไม่มีผู้นำและอำนาจในการปกครองที่เข้มแข็งที่จะประสานเป็นหนึ่งเดียวได้ (Mirfat, 1998 :24-26)

3.2.4. แคว้นนัจญ์ดีในยุคการปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮ์

หลังจากที่การปกครองของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์ได้สลายไป อาณาจักรอูษมานียะฮ์ได้เกิดขึ้นมาภายใต้การนำของอูสมาน เป็น อรรฎุมอล ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 923 (คริสต์ศักราชที่1502)ในช่วงการปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮ์แคว้นนัจญ์ดีไม่มีอะไรแตกต่างมากนักกับช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากว่าอาณาจักรอูษมานียะฮ์ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการปกครองต่อแคว้นนัจญ์ดี และไม่มีอำนาจเหนือแคว้นนัจญ์ดีแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากว่าความขัดแย้งภายในของชนในแคว้นนี้รุนแรง ซึ่งความจริงแล้วการเมืองและแคว้นต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในขณะนั้นได้แก่ เยเมน ฮิญาซ และอะหฺซาด ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่1080 (คริสต์ศักราชที่1659) เจ้าเมืองอะหฺซาดได้ประกาศเมืองตัวเองเป็นเอกราชจากอาณาจักรอูษมานียะฮ์ โดยการนำของกลุ่มชนเผ่าคอลิด บักรอก เช่นเดียวกับเมืองฮิญาซซึ่งเป็นพันธมิตรกับอาณาจักรอูษมานียะฮ์ได้ทำการสู้รบกับเจ้าเมืองนัจญ์ดีหลายครั้งด้วยกัน ในระหว่างปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 986-1107 แต่ก็ไม่สามารถที่จะครอบครองเมืองนัจญ์ดีได้สำเร็จเต็มรูปแบบ (al-Akl, 2004 : 18)

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่าอาณาจักรอูษมานียะฮ์ไม่สามารถที่จะปกครองเมืองในแถบแคว้นนัจญ์ดีได้ทั้งหมดไม่ว่าจะโดยทางอ้อมหรือทางตรง จึงไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ในยุคนั้นเลยว่า มีตัวแทนของอาณาจักรอูษมานียะฮ์เข้ามาปกครองเมืองนัจญ์ดี และไม่มีกองทัพของอูษมานียะฮ์ที่ไปล้อมเมืองนัจญ์ดี(Ibn al-Salman, 1988 : 17) ส่วนหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงเรื่องนี้ก็คือเอกสารการแบ่งการบริหารการจัดการของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ที่ไม่ได้ปรากฏชื่อเมืองนัจญ์ดีในเอกสารดังกล่าวซึ่งปรากฏอยู่ในเอกสารที่ชื่อว่า

(The Laws of Al Othman : The Contents of-Rumeil the Amiri) หมายถึงกฎหมายของอาณาจักรอูษมานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่อยู่ในบัญชีของรัฐบาล เขียนโดย ยามีน อาลี อาฟนดิย เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกองบัญชีกลางของรัฐบาล ในเอกสารนี้ได้แบ่งการบริหารการปกครองตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 11 แห่งปีฮิจเราะฮ์ศักราช ออกเป็น 14 ส่วนด้วยกัน ซึ่งไม่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวที่ว่าเมืองนัจญ์ดี อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอูษมานียะฮ์แต่อย่างใด (Ibn al-Salman, 1988 : 23)

ส่วนสาเหตุที่ทำให้อาณาจักรอูษมานียะฮ์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเมืองนี้อาจเป็นเพราะว่าเมืองนัจญ์ดีไม่ใช่เป้าหมายหรือจุดยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญ อีกทั้งยังห่างไกลจากเมืองยุทธศาสตร์อีกด้วย

3.3 .ชีวประวัติของซัยคุมหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ

3.3.1. ชีวประวัติส่วนตัว

3.3.1.1.เชื้อสายต้นตระกูล

ซัยคุมีชื่อเต็มว่า มุหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ เป็น สุลัยมาน เป็น อาลี เป็น มุหมัมมัดอิบน์ อะหมัด เป็น รอซิด เป็น บาร์ด เป็น มุซรรอฟ เป็น อุมร์ เป็น มูอฏูด เป็น รัยสุ เป็น ซาคร เป็นมุหมัมมัด เป็น อาละวียุ เป็น วุฮัยบ เป็น กอเซ็ม เป็น มูซา เป็น มัชฮูด เป็น อุกบะฮฺ เป็น สุนัยอฺ เป็น นุฮัย เป็น ษะดาด เป็น ษุฮัยรุ เป็น เป็น ซิฮาบ รอบิอฺ เป็น อบียุส่าว์ดฺ เป็น มาลิก เป็น ซัยคุ เป็น มานาคฺ เป็น ตะมิม เป็น มุรฺ เป็น อิด เป็น อิลยาส เป็น มุคอริ เป็น นิซารุ เป็น มะอูด เป็น อัคนาน (Ibn Ghannam,1949 : 1/25 ,Ibn Bishr , n.d. : 1/89)

เชื้อสายต้นตระกูลของซัยคุที่ถูกบันทึกอย่างถูกต้องสามารถย้อนกลับได้ถึง15 รุ่น ซึ่งหากจะคิดเป็นเวลาคือ 5 ศตวรรษและต้นตระกูลที่เป็นรู้จักของซัยคุคือ ตะมิมในขณะเดียวกันมีการเรียกตระกูลนี้ด้วยอาลี มุซรรอฟ ซึ่งเป็นชื่อของปู่ของท่านอีกด้วย ส่วนที่เรียกว่าอาลีซัยคุด่งที่เกิดในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะในประเทศซาอุดีอาระเบีย นั่นคือต้นตระกูลของซัยคุที่มาจากซัยคุซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับตำแหน่งในงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการอิสลาม

3.3.1.2. กำเนิดซัยคุ

ซัยคุมุหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ ได้กำเนิดขึ้นเมื่อปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1115 ตรงกับปีคริสตศักราชที่ 1703 ณ เมืองอุยัยนะฮฺ(Ibn Ghannam,1949 : 1/25) ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆอยู่ในเขตลุ่มน้ำที่มีชื่อเรียกว่าวาดีหะนีฟะฮฺ (Hanifa Valley) ทางตอนเหนือของกรุงริยาดเมืองหลวงของซาอุดีอาระเบียและมีระยะห่างกันประมาณ 45 กิโลเมตร (Mirfat,1998 : 80)

3.3.1.3 ครอบครัวของซัยคุ

สถาบันครอบครัวนับได้ว่าเป็นสถาบันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกของครอบครัวไม่ว่าจะด้านไหน เรื่องอะไร ก็ล้วนแต่มีปัจจัยที่สำคัญหรือพื้นฐานที่สำคัญมาจากสภาพของครอบครัว ครอบครัวของซัยคุเป็นหนึ่งในครอบครัวอบอุ่นเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เป็นครอบครัวที่คลั่งไปด้วยแสงสว่างแห่งศาสนา กล่าวคือปู่ของท่านคือ สุลัยมานเป็นอุละมาอ์ที่ทุกคนรู้จัก เป็นผู้พิพากษาในเมืองอุซัยกีร์ ส่วนบิดาของซัยคุเป็นอุละมาอ์แห่งแคว้นนัจญ์ดีและเป็นผู้พิพากษาอีกเช่นเดียวกัน ในขณะที่ลุงของท่านที่ชื่อ ซัยคุอิบรอฮีม เป็น

สุลัยมาน ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาแห่งเมืองอูซัยกีร์หลังจากที่ปู่ของท่านเสียชีวิตไปและอาของซัยคุอีกท่านหนึ่งที่เป็นอูละมาอูเช่นเดียวกัน ชื่อซัยคุซัยฟู เป็น มุหัมมัด และน้องชายของซัยคุที่มีชื่อว่าสุลัยมาน เป็น อับดุลวะฮาบ เป็นผู้พิพากษาแห่งเมืองอูซัยนะฮฺ

ส่วนภรรยาของซัยคุมีทั้งหมดสองท่านด้วยกัน ท่านแรกคือภรรยาที่ได้แต่งงานกับซัยคุในช่วงที่ซัยคุยังหนุ่ม ซึ่งไม่พบการบันทึกหรือการรายงานอย่างชัดเจนเกี่ยวกับภรรยาคนแรกนี้ว่าชื่ออะไร เป็นลูกหลานของใคร มีลูกด้วยกันหรือไม่ ส่วนภรรยาคนที่สองคือภรรยาที่ซัยคุได้แต่งงานหลังจากที่พ่อของซัยคุได้เสียชีวิตไปแล้วคือนางสาวญาฮารอฮฺ เป็นติ อับดุลลอฮฺ

ส่วนจำนวนบุตรของซัยคุมีทั้งหมด 8 คนด้วยกัน เป็นชาย 6 คน คือหะสัน หุสَيْن. อับดุลลอฮฺ.อาลี.อับรอฮีม.อับดุลอาซิซ และหญิง 2 คน คือฮาอิมะฮฺ และวะฮียา (As-Sakakir, 1999 : 108-109)

สำหรับครอบครัวซัยคุแล้วคือครอบครัวที่ล้อมไปด้วยอูละมาอู ครอบครัวที่เต็มไปด้วยสังคมแห่งอุดมปัญญา ครอบครัวแห่งแสงสว่าง จึงไม่เป็นที่แปลกหรือประหลาดใจแต่อย่างใด สำหรับซัยคุที่เป็นหนึ่งในอูละมาอูที่สามารถสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ในสังคมมุสลิม

3.3.1.4. ชีวิตในวัยเยาว์

ชีวิตในวัยเยาว์ของซัยคุเต็มไปด้วยแสงสว่างแห่งอิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากว่าครอบครัวของท่านคือครอบครัวอูละมาอูนับจากคุณปู่ คุณพ่อ คุณอา ตลอดจนน้องชายของซัยคุทั้งหมดคืออูละมาอู ชีวิตในวัยเยาว์ของซัยคุจึงล้อมไปด้วยอูละมาอู

อิบน์ บิษรฺ (Ibn Bishr) กล่าวถึงชีวิตในวัยเยาว์ของซัยคุว่า “ซัยคุมุหัมมัดได้ใช้ชีวิตในวัยเยาว์ที่เมืองอูซัยนะฮฺกับคุณพ่อของท่านคืออับดุลวะฮาบ เป็น สุลัยมาน ซึ่งเป็นกอฎียหรือผู้พิพากษาของเมืองอูซัยนะฮฺในขณะนั้นภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองที่มีชื่อว่าอับดุลลอฮฺ เป็นมุหัมมัด เป็น อะหฺมัด เป็น มะอฺมฺร์ ก่อนที่จะย้ายเมืองไปเมืองหุรัยมะลาอู” (Ibn Bishr, n.d. :1/6) หลังจากช่วงวัยแห่งการเจริญเติบโตของซัยคุผ่านไปไม่นานซัยคุได้เริ่มท่องจำอัลกุรอานโดยใช้เวลาในช่วงที่ไม่มีเพื่อนเล่นจนในที่สุดก็สามารถท่องจำอัลกุรอานได้ครบทั้งหมดก่อนอายุ 10 ขวบ ท่านเป็นเด็กที่ฉลาดเฉลียว สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างง่ายดาย ฉลาดเฉลียว มีความจำดีเยี่ยมและรวดเร็ว พุดจาณะนาน (Ibn Ghannām, 1949 : 1/25)

อิบน์ บิษรฺ (Ibn Bishr, n.d. : 1/6) ได้กล่าวต่อไปว่า “ซัยคุในวัยเยาว์นั้นเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือมากโดยเฉพาะวิชาการอรรถาธิบายกุรอาน หะดีษ และคำกล่าวของอูละมาอูที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของอิสลาม อัลลอฮฺ ﷻ จึงทรงเปิดใจให้ท่านเข้าใจเตาฮีดและเข้าใจสิ่งที่จะทำให้เตาฮีดสูญหายไป ซึ่งเป็นสิ่งที่จะพาสู่นวตวรรษที่อยู่เหนือแนวทางที่หลงทาง”

ความเฉลียวฉลาดของซัยคุทำให้เป็นที่รักใคร่ของผู้เป็นบิดาเป็นอย่างมาก ซึ่งมีคำยืนยันจากน้องชายของท่านคือสุลัยมานว่า “บิดาของซัยคุชื่นชมในความเก่งและเฉลียวฉลาดของซัยคุเป็นอย่างมากซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดกับซัยคุก่อนที่ซัยคุจะบรรลุนิติภาวะ”(Ibn Ghannām, 1949 : 1/25)

ซัยคุอับดุลวะฮฮาบผู้เป็นบิดาและในฐานะอุละมาฮ์ท่านหนึ่งรับรู้ถึงความเฉลียวของลูกชายตัวเองจึงได้เริ่มสอนวิชาแก่ลูกชายของตัวเองในช่วงที่ซัยคุยังอยู่ในวัยเยาว์ เช่นเดียวกับคุณปู่ที่เห็นอนาคตอันสดใสและความสามารถของหลานตัวเองจึงได้เริ่มสอนวิชาแก่หลานตัวเอง ในขณะที่ซัยคุได้เรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนมารยาทต่างๆจากผู้อาวุโสทั้งสองท่าน ซึ่งเป็นวิชาแรกที่บรรดาอุละมาฮ์สะลัฟในอดีตได้สั่งสอนแก่สานุศิษย์ของตัวเองตามขนบธรรมเนียมของอุละมาฮ์สะลัฟในการถ่ายทอดความรู้

สามารถสรุปได้ว่าชีวิตในวัยเยาว์ซัยคุได้เติบโตในแวดวงวิชาการ โดยมีบิดาผู้เป็นกอฎีเย่ที่คอยส่งเสริมและให้กำลังใจในการศึกษาหาความรู้ นอกจากผู้เป็นบิดาแล้วยังมีคุณปู่ซึ่งเป็นอุละมาฮ์ที่โดดเด่นในขณะนั้นอีกทั้งยังมีคุณอาที่คอยสั่งสอนอบรมทั้งด้านวิชาการ ตลอดจนครอบครัวอาหลิมุหริฟ

3.3.1.5. การเสียชีวิตของซัยคุ

หลังจากที่ซัยคุได้ใช้ชีวิตในการรับใช้อิสลามมาเป็นเวลานานถึง 53 ปีและได้เผยแพร่สังฆกรรมแห่งอิสลามในแหลมอารเบียแล้ว ในปีฮิจเราะฮ์ศักราช 1206 (คริสต์ศักราชที่ 1792) ท่านได้เสียชีวิตลงที่เมืองอุยัยนะฮ์รวมอายุไป 92 ปี (Ibn Ghannām, 1949 : 1/50)

ส่วนเดือนที่ซัยคุเสียชีวิตนั้น อุละมาฮ์มีทัศนะที่แตกต่างกัน อิบน์ ฆ็อนนามเห็นว่าซัยคุเสียชีวิตในวันจันทร์ของท้ายเดือนเชาวัล ส่วนอิบนุ บิษรเห็นว่าซัยคุเสียชีวิตในเดือนชุลกิดะฮ์

การจากไปของซัยคุคือการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของอุละมาฮ์ในแคว้นนัจญดี และส่งผลให้อุละมาฮ์หลายท่านในยุคนั้นเสียใจเป็นอย่างมาก อาทิ อิบน์ ฆ็อนนาม ในฐานะลูกศิษย์ของซัยคุ อิหม่ามอัชเชกานีย แห่งเมืองเยเมน ซึ่งเป็นอุละมาฮ์ที่อยู่ต่างเมือง ซึ่งทั้งสองท่านได้เขียนบทกวีถึงการจากไปของซัยคุพร้อมกับการยอมรับและชื่นชมซัยคุไปด้วย

ส่วนการละหมาดญะนาซะฮ์ซัยคุนั้น ได้จัดขึ้นที่มัสยิดญามิอ์ที่เมืองดรัฮียะฮ์และได้ฝังที่สุสาน ณ เมืองแห่งนี้ด้วยเช่นกัน(As-Sakakir, 1999 : 110)

3.3.2. ประวัติการศึกษา

3.3.2.1 การริเริ่มการศึกษา

ชัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ ได้เริ่มเรียนหนังสือจากผู้เป็นบิดาของท่านเอง เป็นลำดับแรกโดยได้ศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชาฟิกฮฺ (ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ผู้เป็นบิดาเป็นผู้เชี่ยวชาญ) และในช่วงที่อายุยังน้อยชัยคุเป็นผู้สนใจและชอบในสาขาวิชาอรรถาธิบายอัลกุรอานและหะดีษและคำกล่าวของอูละมาอ์ในหลักรากฐานของอิสลาม.. (Ibn Ghannām,1949:1/6) เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร จึงทำให้เขาได้เรียนรู้ในสาขาวิชาที่หลากหลายแม้อายุยังน้อยก็ตาม จนกระทั่งบิดาซึ่งเป็นอูละมาอ์ผู้เชี่ยวชาญด้านฟิกฮฺเคยได้รับประโยชน์จากลูกชายของตัวเอง ดังที่ท่านได้กล่าวว่า “แท้จริงฉันได้ประโยชน์จากลูกชายของฉันมุหัมมัดในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮฺ (Ibn Ghannām, 1949 : 1/25)

3.3.2.2. การเดินทางเพื่อการศึกษา

การเดินทางเพื่อการศึกษาหาความรู้ถือเป็นกิจวัตรที่สำคัญประการหนึ่งของอูละมาอ์สะลัฟทั้งในอดีตและปัจจุบัน และเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จำเป็นสำหรับอูละมาอ์ที่จะต้องผ่านกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากว่ากระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของอิสลามนั้นจะต้องผ่านกระบวนการและวิธีการถ่ายทอดโดยตรงจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น ซึ่งเรียกตามภาษาวิชาการว่า *อัตตะลัฟกีเย* หมายถึงวิธีการถ่ายทอดวิชา เป็นกระบวนการและวิธีการหลักในการเข้าใจด้วยบทต่างๆในบทบัญญัติของอิสลามจากอูละมาอ์โดยตรง ในขณะที่เดียวกันอิสลามก็ไม่ได้ปฏิเสธการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้ด้วยตัวเองนั้น จะต้องเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วเท่านั้น

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการเดินทางเพื่อการศึกษา จึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของอูละมาอ์อะหฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ จึงไม่เป็นที่แปลกสำหรับชัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ และอูละมาอ์ท่านอื่นๆในอดีตที่ได้ถือปฏิบัติมาตลอด

สำหรับการเดินทางเพื่อการศึกษาของชัยคุนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

อิบน์ บิษรฺ (Ibn Bishr) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ชัยคุมีความตั้งใจในการออกเดินทางเพื่อการศึกษาว่า “หลังจากที่ชัยคุที่เรียนรู้เกี่ยวกับเตาฮีดและสิ่งที่จะทำให้เตาฮีดสูญเสียแล้ว ชัยคุได้มองเห็นถึงสภาพของคนหลายคนที่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งที่หลงผิดหรือบิดอะฮฺ ชัยคุได้เริ่มห้ามปรามพวกเขาเหล่านั้น ส่วนสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติด้วยความโงเขลานั้นชัยคุไม่ได้ห้ามปรามแต่อย่างใด ซึ่งทำให้สิ่งที่พวกเขาอุตริขึ้นมานั้นยังคงมีไว้อยู่ต่อไป (Ibn Bishr, n.d. : 1/6-7) นอกจากนี้จะ

เห็นถึงสิ่งอุตรีต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเองซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ซัยคุ่ออกเดินทางศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นอาวูธในการเดินทางเพื่อการเรียกร้องสู่เตาฮีดต่อไป

ส่วนการเดินทางเพื่อการศึกษาของซัยคุ บรรดาอะละมาอุมิทัศนะที่แตกต่างกันดังนี้

1. ซัยคุไม่ได้เดินทางเพื่อศึกษานอกจากเมืองหิญาซุและบัสรอฮูเท่านั้น เป็นทัศนะของอิบนุ บิซรุ ,อิบนุ ฆ็อนนาม และซัยคุอับลุคอรอหุมาน เป็น อับลุคละฎีฟ อาลิซัยคุ

2. ซัยคุได้เดินทางเพื่อศึกษามากกว่าเมืองหิญาซุ และบัสรอฮู อาทิเมืองบัฆดาดี (แบกแดด) เมืองโมซุ เมืองซาม เมืองกูร์ดิสสถาน เปอร์เซีย และบัซุคมัดคิสทีนครเยรูซาเล็ม เป็นทัศนะของหุเซ็น เคาะลัฟ และพลเอกมะหฺมุด คีฎอบ จากอิรัก

ส่วนทัศนะที่ถูกตั้งที่สุดคือทัศนะแรก เพราะมีเหตุผลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่ซัยคุเคยเดินทางไปศึกษาหาความรู้ หลังจากที่พวกเขาเริ่มเห็นพ้องต้องกันว่าซัยคุได้ออกเดินทางเพื่อการศึกษาจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองหิญาซุและเมืองบัสรอฮู ซึ่งถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกตั้งขึ้นเนื่องจากว่าเป็นทัศนะของอิบนุ ฆ็อนนาม อิบนุ บิซรุ ซึ่งท่านแรกเป็นผู้ที่ร่วมสมัยกับซัยคุคือ อิบนุ ฆ็อนนาม ส่วนท่านที่สองอิบนุ บิซรุเป็นผู้ร่วมสมัยกับบรรดาอุกฮลานของซัยคุในขณะเดียวกันบรรดาอุกฮลานของซัยคุต่างก็ออกมายืนยันว่าซัยคุไม่ได้เดินทางเพื่อการศึกษา

1.เมืองบัสรอฮูคือหนึ่งในบรรดาเมืองที่รู้จักที่สถาปนาขึ้นโดยโดยมุสลิมเป็นเมืองที่อยู่ใกล้ทะเล มีต้นไม้และต้นอินทผลาล์มจำนวนมากเป็นเมืองใหญ่รองลงมาจากเมืองบัฆดาดีเมืองหลวงจึงอิรักในยุคปัจจุบัน (al-Asma aiy,n.d. : 111)

นอกจากเมืองหิญาซและเมืองบัศรอรุฮุเท่านั้น อาทิ ชัยคุอับศรรอหุมาน เป็น อับดุลลาฎีฟ ซึ่งเป็น ลูกหลานของชัยคุเอง(al-Sakakir, 1999 : 42-43)

ส่วนรายละเอียดการเดินทางเพื่อการศึกษาของชัยคุตามทัศนะที่ถูกต้องกว่า สามารถแบ่งออกเป็นสองครั้ง ดังนี้

1. การออกเดินทางเพื่อการศึกษาครั้งแรก

การออกเดินทางเพื่อการศึกษาของชัยคุในครั้งแรกนี้เริ่มจากการที่ชัยคุออกเดินทาง ไปประกอบพิธีหัจญ์ที่นครมักกะฮ์ในปีฮิจาเราะฮ์ศักราชที่1128 (คริสต์ศักราชที่ 1707) ในขณะที่ เมื่อยอายุได้ประมาณ 13 ขวบ ('AbdulRahhim 'AbduRahman, 1969 : 20) หลังจากเสร็จสิ้นจาก การประกอบพิธี หัจญ์ที่นครมักกะฮ์แล้วชัยคุได้มุ่งหน้าต่อไปยังเมืองมะดีนะฮ์เพื่อเยี่ยมชม เย็น มัสญิดนบี ฌ นครมะดีนะฮ์ ชัยคุได้พบกับอุละมาอ์ผู้อาวุโสท่านหนึ่งชื่ออับดุลลอฮ์ เป็น อิบรอฮีม เป็น ชัยฟุ ซึ่งเป็นครูญาติของชัยคุจากครอบครัวของอาลิมุซริฟุ ชัยคุได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งในการ เรียนรู้จากอุละมาอ์ผู้อาวุโสท่านนี้ (Ibn Bishr, n.d. : 1/7)

หลังจากที่ได้เรียนรู้กับอุละมาอ์ผู้อาวุโสท่านนี้แล้ว ผู้อาวุโสดังกล่าวได้พาชัยคุไป พบปะกับอุละมาอ์หะดีษท่านหนึ่งคือมุหัมมัด หะยาต อัสนินดีฮ์ ซึ่งเป็นอุละมาอ์ที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านหะดีษ แห่งนครมะดีนะฮ์ ชัยคุได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งกับการเรียนรู้กับมุหัมมัด เป็น หะยาต อัสนินดีฮ์ ในสาขาวิชาหะดีษ(Ibn Bishr, n.d. : 1/7)

หลังจากที่ชัยคุได้ศึกษาหาความรู้ ฌ นครมะดีนะฮ์ เป็นเวลา 2 เดือนเต็ม (al-Ruwaishid, 1972 :12) ได้เดินทางกลับสู่แคว้นนัจญ์ดีและได้ใช้เวลาถึง 1 ปี อยู่ ฌ แคว้นแห่งนี้ (Ibn Abdullatif, 1972 :7) หลังจากนั้นก็ได้กลับไปหาครอบครัวที่บ้านเกิดและได้ศึกษาวิชาดฟิฮ์ริ หะดีษ และฟิสิกส์กับผู้เป็นบิดาและมีความสนใจหนังสือของอิบน์ญะอ์ฮ์และอิบน์ กอญิม เป็นกรณีพิเศษ (Abu Tomiy, 1995 : 17) และหลังจากนั้นชัยคุได้เดินทางไปที่นครมักกะฮ์เพื่อประกอบพิธีหัจญ์อีก ครั้ง การเดินทางสู่นครมักกะฮ์ของอุละมาอ์ในอดีตถือเป็นเรื่องปกติและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับอุ

1.การเดินทางด้วยความตั้งใจเพื่อเยี่ยมชมมัสญิดในอิสลามอนุมดีให้เฉพาะ3 มัสญิดเท่านั้นคือมัสญิดหะรอมาที่เมืองมักกะฮ์ มัสญิด นบีที่เมืองมะดีนะฮ์ และมัสญิดอัลอักศอที่เมืองปาเลสไตน์ ส่วนมัสญิดที่นอกเหนือจากทั้ง 3 มัสญิดนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อนุมดีใน อิสลาม ส่วนการเยี่ยมชมสุสานของท่านนบีคือผลพลอยได้จากการเยี่ยมชมมัสญิด หากมีการตั้งใจจะไปเยี่ยมชมสุสานท่าน นบีถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อนุมดีตามหลักการอิสลามเช่นเดียวกัน ส่วนหะดีษที่ว่า ผู้ที่ใดเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์และไม่ได้ไปเยี่ยม เย็นสุสานของท่านแท้จริงเขาถือผู้ทำร้ายท่าน หรือหะดีษอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกันนี้ ล้วนแต่เป็นหะดีษจอมปลอม (เมาฎูอ) ทั้งสิ้น

2.ท่านคือมุหัมมัด เป็น หะยาต เป็น อิบรอฮีม อัสนินดีฮ์ เกิดที่เมืองมะดีนะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.1163

ละมาอเกือบทุกท่านทั้งในอดีต หลังจากที่ซัยคุเสร็จสิ้นการทำฮัจญ์แล้วท่านได้เดินทางสู่นครมะดีนะฮ์อีกครั้งเช่นเดียวกัน

2. การออกเดินทางเพื่อการศึกษาครั้งที่สอง

ความตั้งใจและความใฝ่ฝันในการศึกษาหาความรู้ของซัยคุไม่ได้หยุดนิ่งและจบลง ณ นครมะดีนะฮ์เท่านั้น หากแต่ซัยคุเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการใฝ่หาจึงได้เดินทางเพื่อการแสวงหาความรู้ที่เมืองบัสรอฮ์ ดังที่อิบนุ มื่อนนาม ได้กล่าวว่า “หลังจากที่ได้กลับมาใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวที่อัยยนะฮ์และได้ศึกษากับผู้เป็นบิดาแล้ว ซัยคุได้เดินทางสู่เมืองบัสรอฮ์ โดยมีเป้าหมายที่เมืองซาม แต่หลังจากที่มาถึงเมืองบัสรอฮ์ซัยคุได้พบกับอุละมาอท่านหนึ่งชื่อว่ามัมมัด อัลมัจญูอียฺ ณ เมืองแห่งนี้กับอุละมาอท่านนี้ซัยคุได้ศึกษาวิชาหลักภาษาอาหรับ ในขณะที่ซัยคุศึกษาอยู่ที่แห่งนี้ ซัยคุได้พบกับสิ่งที่เป็นกุฟรุ การตั้งภาคี และสิ่งอุตริมากมาย ซัยคุได้ประกาศห้ามปรามจากสิ่งเหล่านั้น โดยชัดเจน” (Ibn Ghannām, 1949 : 1/7)

เมืองบัสรอฮ์ในขณะนั้นเต็มไปด้วยการเคารพบูชาคน เชื่อในสิ่งทึ่มงาย และสิ่งอุตริมากมาย ด้วยพลังแห่งศรัทธาและวัยที่แข็งแรงทั้งกายและใจของซัยคุ จึงทำให้ซัยคุได้ดำเนินการเรียกร้องและเชิญชวนให้ละทิ้งในกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว ดังที่อิบนุ มื่อนนาม ได้กล่าวว่า “เมื่อมีใครในหมู่บรรดาศหายของซัยคุได้กล่าวถึงเกี่ยวกับสิ่งที่คนเคารพบูชาร่วมภาคีกับอัลลอฮ์ ไม่ว่าสิ่งที่พวกเขาเคารพบูชานั้นจะเป็นคนดีหรือไม่ดี ซัยคุได้ห้ามปรามพวกเขาและให้ความกระจ่างชัดเจนกับพวกเขาว่า การรักคนดีหรือบรรดาศะดียฺ ทั้งหลายนั้นคือการปฏิบัติตามสิ่งดีงามของเขา และแสงสว่างที่ชาวสะอาดของเขา มิใช่เปลี่ยนสถานะของพระเจ้ามามอบให้แก่เขาด้วยการเคารพบูชาต่อเขา...” (Ibn Ghannām, 1949 : 1/27)

และหลังจากที่ได้มีการกล่าวตักเตือนและเชิญชวนให้ละทิ้งในเรื่องดังกล่าวแล้ว ทำให้ชาวบัสรอฮ์บางท่านไม่พอใจและได้กระทำการอย่างมิชอบต่อซัยคุและอาจารย์ของซัยคุทำให้ซัยคุตัดสินใจเดินทางโดยเท้าเปล่าออกจากเมืองบัสรอฮ์ ในขณะที่ซัยคุได้เดินมาถึงกึ่งกลางระหว่างเมืองบัสรอฮ์กับเมืองฮัจญุบัยรฺ ซัยคุได้ประสบกับการทดสอบครั้งยิ่งใหญ่ นั่นคือความกระหายน้ำอย่างหนักเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด แต่ในที่สุดก็ได้ได้รับความช่วยเหลือจากคนเลี้ยงลาคนหนึ่งชื่ออูมัมดาน เป็นชาวฮัจญุบัยรฺ และได้ช่วยเหลือนำพาส่งซัยคุจนถึงเมืองฮัจญุบัยรฺและหลังจากนั้นซัยคุมีความปรารถนาที่จะเดินทางต่อไปยังเมืองซาม (ดามัสกัส) แต่เนื่องจากเสบียงที่นำมาไม่พอที่จะเดินทางต่อไป ซัยคุจึงได้ตัดสินใจหันกลับไปบ้านเกิดตัวที่แคว้นนัจญูดี (Ibn Bishr, n.d. : 1/8) ในการ

1. เมืองฮัจญุบัยรฺเป็นหนึ่งในบรรดาเมืองที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าเมืองบัสรอฮ์ ซึ่งที่นั่นมีสุสานของกอลหะฮ์, ฮัจญุบัยรฺ เป็น อะวาม, อิบนุสิรีน และหะสัน อัลบัสรี

เดินทางกลับครั้งนี้ซัยคุได้เดินทางผ่านเมืองอะหฺสาอฺและได้พบกับอุละมาอะหฺสาอฺท่านหนึ่งมีนามว่าอับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลลาตีฟ อัซซาฟีอียฺ หลังจากนั้นซัยคุได้เดินทางต่อไปยังเมืองหฺรัยมีลาอฺเพื่อไปพบกับบิดาที่ย้ายจากเมืองอูยฺนะฮฺเมื่อปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 1129 (คริสต์ศักราชที่ 1708) และหลังจากนั้นได้อาศัยอยู่กับครอบครัว ณ เมืองหฺรัยมีลาอฺ(al-Khatib, 1991 : 2/132)

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่าการเดินทางเพื่อการศึกษาของซัยคุทั้งหมดนั้นมี 2 ครั้งด้วยกันคือครั้งแรกเริ่มจากการทำหัจญ์และต่อไปยังเมืองมะดีนะฮฺ โดยได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งศึกษาเล่าเรียนจากอุละมาอฺอาวฺ โสชื่ออับดุลลอฮฺ เป็น อิบรอฮีม เป็น ซัยฟุ และซัยคุมุหัมมัด เป็น หนะญาต อัสนินดียฺ และครั้งที่สองออกเดินทางเพื่อการศึกษาสู่เมืองบัสรอฮฺ ตามที่ศนะที่ถูกต้องที่สุด ส่วนที่ศนะที่ระบุว่าซัยคุได้เดินทางไปยังที่อื่นๆ อีกมากกว่านี้ถือว่าเป็นที่ศนะที่อ่อน

อย่างไรก็ตาม ซัยคุได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้จากอุละมาอฺผู้เชี่ยวชาญ แม้ว่าต้องเดินทางไกลแสนไกลด้วยเท้าเปล่าก็ตามแต่ แต่ความพยายามและความตั้งใจ หมั่นเพียรของซัยคุก็ไม่ถดถอยหรือลดลงแต่อย่างใด หากแต่ซัยคุได้ใช้ความอดทนและพยายามฝ่าฟันอุปสรรคทั้งปวงเพื่อได้มาซึ่งความรู้และสัจธรรมแห่งอิสลาม

3.3.2.3 คณาจารย์และสาธุศิษย์

หลังจากที่ซัยคุได้เดินทางเพื่อการศึกษา ณ นครมักกะฮฺ มะดีนะฮฺและเมืองบัสรอฮฺ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ต่อไปนี้จะเป็นการกล่าวถึงบรรดาคณาจารย์ที่โดดเด่นที่ซัยคุเคยได้รับการศึกษามาดังนี้

- 1).อุละมาอฺในเมืองนัจญ์ดี ได้แก่บิดาของท่านเองคืออุมมฺอฺดิยฺอับดุลวะฮฺฮาบ เป็น สุลัยมาน และอาของท่านคือซัยคุอฏีอฺิบรอฮีม เป็น สุลัยมาน
- 2).อุละมาอฺเมืองหิญาซ ได้แก่ ณ นครมักกะฮฺ คืออับดุลลอฮฺ เป็น สาเล็ม อัลบัสริยฺ และ ณ นครมะดีนะฮฺ คืออับดุลลอฮฺ เป็น อิบรอฮีม เป็นฟัยซุ ,มุหัมมัด หนะยาต อัสนินดียฺ ,อิสมาอิล เป็น มุหัมมัด อัลอัจญฺลุณียฺ,อาลี อะฟนินดียฺ เป็น ศอดิก อัลดามิสตานียฺ
- 3).อุละมาอฺเมืองบัสรอฮฺได้แก่ มุหัมมัด อัลมะญมูอียฺ
- 4).เมืองอะหฺสาอฺ ได้แก่ อับดุลละตีฟ อัลอูฟาติกฺ อัลอะหฺสาอียฺ,มุหัมมัด อัลอูฟาติกฺ อัลอะหฺสาอียฺ ,อับดุลลอฮฺ เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลละตีฟ อัลอูฟาติกฺ อัลอะหฺสาอียฺ

ส่วนสาธุศิษย์ของซัยคุที่โดดเด่นมีดังนี้

- 1.อิหม่ามสุอูด เป็น อับดุลอาซิซ เป็น มุหัมมัด เป็น สุอูด
- 2.หุเซ็น เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ ลูกชายของท่านเอง

- 3.อับดุลลอฮ์ เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบ ลูกชายของตนเอง
- 4.อาลี เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบ ลูกชายของตนเอง
- 5.อิบรอฮีม เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบ ลูกชายของตนเอง
- 6.อับดุลรอหมาน เป็น หุเซ็น เป็น มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบ หลานของตนเอง
- 7.อะหมัด เป็น นาศิร เป็น อุษมาน เป็น มะอุมัร
- 8.อับดุลอาซิซ เป็น อับดุลลอฮ์ อัลหุศัยยีน อัลนาศิรีย
- 9.มุหัมมัด เป็น สุเล็ม
- 10.สะอีด เป็น หุมญีญ์
- 11.อับดุลรอหมาน เป็น คอมิส
- 12.อับดุลรอหมาน เป็น นามัซ
- 13.มุหัมมัด เป็น สุลฏอน อัลอูตีญีย
- 14.อับดุลรอหมาน เป็น อับดุลมุหุเซ็น อบาหุเซ็น
- 15.หะสัน เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อัยดาน
- 16.อับดุลอาซิซ เป็น สุวัยเล็ม
- 17.หะมัด เป็น รอซิด อัลอูรียนีย
- 18.หุเซ็น เป็น ฆ็อนนาม (Ibn Gannām, 1949 : 1/93)

3.3.2.4. งานเขียนและตำรา

โดยปกติแล้วงานเขียนและตำรานั้นได้ว่าเป็นผลงานที่สามารถชี้ให้เห็นว่าผู้เขียนมีอุดมการณ์เช่นใด มีความเชี่ยวชาญด้านใด หรือเน้นหนักกับเรื่องใดเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนี้แล้วงานเขียนและตำราต่างๆ สามารถเป็นข้อยืนยันและข้อพิสูจน์อย่างหนึ่งว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ตลอดจนการส่งเสริมและเสริมสร้างการจัดการการเรียนรู้ให้สามารถรับรู้ได้อย่างทั่วกัน อีกทั้งยังเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมและอายุธรรมของคนในยุคหนึ่งๆ ศาสนานั้นๆ

ชัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบคือหนึ่งในบรรดาอะลิมะฮ์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และอายุธรรมแห่งอิสลามไว้ในงานเขียนและตำราของท่านโดยเฉพาะในสาขาวิชาอะกีดะฮ์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ท่านให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ส่วนงานเขียนและตำราของชัยคุ สามารถแบ่งออกดังต่อไปนี้

ก).งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอะกีดะฮ์

1. กิตาบอัตเตาฮีด

กิตตาบอัตเตฮาซิด คืองานเขียนที่สมบูรณ์ที่สุดของซัยคุที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮ์ งานเขียนเล่มนี้ซัยคุได้อธิบายถึงเตฮาซิดที่บริสุทธิ์ที่ปราศจากการตั้งภาคี ซึ่งมีทั้งหมด 66 บท

2) กัสฟูอัซหุบฮาด ในงานเขียนเล่มนี้ซัยคุได้นิยามถึงความหมายของเตฮาซิดอิมานะฮ์และผลลัพท์ที่จะได้ตามมา และการตอบโต้บรรดาผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ทั้งหลายด้วยหลักฐานที่ชัดเจนจากอัลกุรอาน

3) อุศูล อัลอิมาน คืองานเขียนที่ซัยคุเขียนขึ้นที่เกี่ยวข้องกับอิมาน ซึ่งมีทั้งหมด 12 บท โดยเริ่มด้วยการรู้จักอัลลอฮ์และการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และจบด้วยบทที่ว่าด้วยการพูดที่เลเยเถิด และการละทิ้งสิ่งที่เกินไปหรือสุดโต่ง

4) อุศูล อัลลาฮะฮ์ คืองานเขียนที่กล่าวถึงอุศูล 3 ประการที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทั้งชายและหญิงต้องเข้าใจด้วยหลักฐานที่ชัดเจนจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ตลอดจนเป็นคำตอบที่มุสลิมจะต้องตอบคำถาม

5) เกาะวาอิด อัลอัรบะฮ์ คืองานเขียนที่กล่าวถึงหลักสี่ประการที่มีความสำคัญมากที่อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอาน

6) มะซาอิด อัลญายลียะฮ์ อัลละติ คอละฟีฮาเราะฮ์สูลุลลอฮ์ อะลัดญาฮ์ลียะฮ์ คืองานเขียนที่กล่าว 100 ปัญหาที่ท่านเราะฮ์สูลได้หลีกเลี่ยงจากสิ่งที่พวกญาฮ์ลียะฮ์ได้ถือปฏิบัติ เริ่มด้วยการขอคูอาวิงวอนของบรรดาผู้ทรงธรรมและจบลงด้วยปัญหาการพิพากษาตามบทบัญญัติของกฎอุมมัต¹

7) อัลกะบาอิรุ คืองานเขียนที่ได้เรียบเรียงบาปต่างๆ ซึ่งมีทั้งหมด 124 บท เริ่มด้วยบาปใหญ่ และสิ้นสุดที่บทที่ว่าด้วยความเป็นพี่น้องระหว่างมุสลิมด้วยกัน ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ที่จำต้องแสดงระหว่างกันและกัน

8) มุฟิคว์ อัลมุสตะฟิด ฟิคุฟรุ ดาริกุ อัตเตฮาซิด คืองานเขียนที่อธิบายเกี่ยวกับการยืนยันถึงการเป็นผู้ปฏิเสธของแต่ละคนหลังจากที่เขาได้รับหลักฐานเป็นที่ชัดเจน ตลอดจนทัศนะของอุละมาอ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

9) ริสาละตุณ ฟิร็อดคิ อะลา อัรเราะฮ์ฟิดอฮ์ คืองานเขียนที่เริ่มด้วยคำสังเสียดเกี่ยวกับตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ และท้ายด้วยบทสรุป ซึ่งทั้งหมด 31 หัวข้อย่อย

10) ฟัฎลุ อัลอิสลาม คืองานเขียนที่ซัยคุรวบรวมบทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอิสลามมีทั้งหมด 13 บท เริ่มด้วยบทที่ว่าด้วยความประเสริฐของอิสลาม และจบด้วยบทที่ว่าด้วยการห้ามปรามเกี่ยวกับสิ่งอูตรีทั้งหลาย

1. กฎอุมมัต หมายถึงทุกสิ่งที่มีการเคารพภักดีในลักษณะของอิมานะฮ์ที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์ (al-Baghwiyy, 1992 : 1/240)

ข. งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาตัฟซีร (การรรถาธิบายกุรอาน)

ชัยคุนนอกจากจะเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ให้ความสำคัญกับอะกีดะฮ์เป็นพิเศษแล้ว ยังมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาตัฟซีร ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นอุละมาอ์ของชัยคุ ส่วนงานเขียนหรือตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาตัฟซีร มีดังนี้

- 1) ตัฟซีรอุยาต มิน อัลกุรอาน อัลอะซิม เริ่มจากสุเราะฮ์อัลฟาติหะฮ์ จนกระทั่งสุเราะฮ์อันนาส
- 2) มุกตะศอรุ ตัฟซีร สุเราะฮ์อัลอันฟาล
- 3) กิตาบพะฎออิฎ อัลกุรอาน ซึ่งมีทั้งหมด 18 บท เริ่มด้วยบทที่ว่าด้วยความประเสริฐของการอ่านอัลกุรอาน การศึกษาอัลกุรอานและการสอนอัลกุรอาน และท้ายด้วยบทที่ว่าด้วยการอ่านกุรอานด้วยตนเอง

ค. งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาหะดีษ

- 1) มัญมูลหะดีษ อะลา अबวาน อัลฟีกฮฺ ซึ่งเป็นตำราหะดีษที่ชัยคุได้รวบรวมหะดีษที่เกี่ยวกับบทบัญญัติต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือหะดีษทั้งหกและหนังสือหะดีษอื่นๆ เริ่มด้วยบทที่ว่าด้วยอัญญาฮะเราะฮ์ จนกระทั่งถึงบทที่ว่าด้วยฟิตนะฮ์ต่างๆ
- 2) หะดีษอัลฟิถัน วัลหะวาดีษ คืองานเขียนที่ชัยคุได้รวบรวมหะดีษต่างๆเกี่ยวกับฟิถัน โดยเริ่มด้วยหะดีษที่เกี่ยวข้องกับฟิตนะฮ์ต่างๆ จนกระทั่งการออกมาของดาบะฮ์¹ ในเวลาที่กียามะฮ์ใกล้เข้ามา

ฅ. งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาฟิถุฮ์

- 1) มุกตะศอรุอัลอินศอฟ วะฮ์รุหลอัลกะบิร
- 2) อัญญาฮะเราะฮ์ ซึ่งมีทั้งหมด 12 บท เริ่มด้วยหุกุมต่างๆของน้ำ และสิ้นสุดที่บทที่ว่าด้วยนิฟาส
- 3) ชุรฎอศศอลาด วะฮ์รังกานูฮา วะวาญิบาคูฮา
- 4) อะบาบ อัลมะซีอิลลัมัสยิด ซึ่งมีทั้งหมด 10 บทด้วยกัน เริ่มด้วยมารยาทในการเดินทาง ไปมัสญิด และสิ้นสุดลงด้วยบทที่ว่าด้วยนะอาอิซ (เรื่องที่เกี่ยวข้องกับศพ)

1.ดาบะฮ์ คือสัตว์ชนิดหนึ่งที่มุสลิมทุกคนจะต้องเชื่อและศรัทธาว่ามันจะออกมาเพื่อตักเตือนมวลมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ก่อนที่จะเกิดวันสิ้นโลก การออกมาของดาบะฮ์เป็นสัญญาณว่าวันกียามะฮ์ใกล้จะเกิดขึ้นมาแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้ข้อเสนอแนะวิทยานิพนธ์ที่นำเสนอเรื่องสัญญาณแห่งวันกียามะฮ์ที่ครบสมบูรณ์มากที่สุด เขียนโดยเชคยูสุฟ วาบิล ในหัวข้อ อัลสรอตุล อัลสอาอะฮ์ หมายถึงสัญญาณแห่งวันกียามะฮ์

5) ษะกาด มีทั้งหมด 7 บท เริ่มด้วยบทที่ว่าด้วยษะกาดที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ และทำยด้วยผู้ที่สามารถรับษะกาด

- 6) ศิยาม
- 7) อะหุกามมุศศอลาด
- 8) อะหุกาม ตะมันนา อัลเมาตุ

ง. งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาประวัติศาสตร์อิสลาม

1) มุกตะศอรตีรอฮู อีรเราะฮูล ซึ่งเป็นงานเขียนที่ชัคค์ด้อยมาจากหนังสือของอิบนุ อีซาม

2) บิคุลพะวาอิด ศุลหุลหุดียบิยะฮฺ คืองานเขียนที่ชัคค์กล่าวถึงประ โยชน์ที่ได้รับจากการที่ท่านเราะฮูลุลลอฮฺ ﷺ ทำสนธิสัญญากับชาวกูเรซม์กกะฮฺ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามของสนธิสัญญาหุดียบิยะฮฺ ในงานเขียนเล่มนี้ชัคค์ได้กล่าววประ โยชน์ที่ได้มาจากการทำสนธิสัญญาดังกล่าวมากถึง 39 ประโยชน์ด้วยกัน เริ่มด้วยการการเริ่มด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ การขำเกรง และลงท้ายด้วยการเชื่อฟังผู้นำแม้ว่าเขาจะไม่ชอบหรือพึงพอใจในตัวผู้นำก็ตาม

จ. งานเขียนและตำราที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอุลูลฟิกฮฺ

ในสาขาวิชานี้ชัคค์มีงานเขียนเพียงเล่มเดียวมีชื่อว่า เกาะวาอิดุ ตะกูรู อะลัฮฺฮา อัลอะหุกาม ซึ่งเป็นงานเขียนที่ชัคค์ได้รวบรวมกฎต่างๆในสาขาวิชานี้ จำนวน 8 ข้อด้วยกัน

ฉ. งานเขียนและตำราที่เป็นในลักษณะของการย่อความจากตำราต่างๆ ดังนี้

- 1) หนังสือมุกตะศอรุ ซาคูลมะฮาด ของอิบนุ กอญูมิ
- 2) หนังสือมะฮาดิล คือหนังสือที่ชัคค์ได้รวบรวมจากคำกล่าวของอิบนุ ตัยมียะฮฺ จำนวน 135 ปัญหา
- 3) มับหัษ ฟิ อัลอญูติฮาด วัลคิลาฟ ซึ่งเป็นการสรุปมาจากหนังสืออะฮฺลามุล มุวัคกีฮิน ของอิบนุ กอญูมิ

3.3.2.5. การยอมรับและการชื่นชมจากบรรดาอุละมาอฺที่มีต่อชัคค์

เป็นเรื่องปกติของอุละมาอฺผู้ที่ได้เสียดสละและรับใช้อิสลามอย่างสมเกียรติที่ย่อมจะได้รับการยกย่องและคำชื่นชมจากความดีที่อุละมาอฺท่านนั้นได้ทิ้งไว้ ชัคค์คือหนึ่งในบรรดาอุละมาอฺที่ได้รับการยกย่องจากอุละมาอฺด้วยกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนี้

1) ท่านอิหม่ามมุหัมมัด เป็น อิสมาแอล อัลดอนอานีย์ หลังจากที่ได้รับความเชื่อว่าซัยคุมุหัมมัดได้เสียชีวิตแล้ว ท่านได้กล่าวเป็นบทกวี พอจะสรุปใจความบางส่วนได้ดังนี้

“ความสันติสุขและความสงบสุขที่เกิดขึ้นที่แคว้นนัจญดีเพราะการนำโดยมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ นำมาเผยแพร่ จนกระทั่งสุนนะฮ์เกิดขึ้นมาใหม่ในแคว้นแห่งนี้...”

(al-Son‘Aaniy, 1964 : 128)

ท่านยังได้กล่าวในหนังสือ สุนลอัศสะลามของท่านอีกว่า “ฉันรู้เรื่องราวที่แท้จริงเกี่ยวกับการอะวะฮ์ของซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ ส่วนหนึ่งคือ การต่อต้านสิ่งที่บิดอะฮ์และคอร็อฟาททั้งหลาย การฟื้นฟูศาสนากลับสู่บรรยากาศเดิมตามหลักคำสอนที่ถูกต้อง การปฏิบัติตามอัศสุนนะฮ์เราะฮ์สุลลุลลอฮ์ ﷺ สนับสนุนให้สังคมมุสลิมยึดหลักอัลกุรอานและอัลหะดีษอย่างจริงจังโดยไม่จำเป็นต้องยุติกับความคิดของคนที่ไม่มีความผลและปราศจากหลักฐานที่หนักแน่น แต่ที่น่าประหลาดก็คือยังมีนักวิชาการที่ไม่เห็นคุณงามความดีของซัยคุที่ทำให้สังคมมุสลิมในแคว้นนัจญดีได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความมืดสู่สว่างแห่งอิสลามที่แท้จริง แต่พวกเขากลับใส่ร้ายป้ายสีนานับประการ บางคนกล่าวว่า ซัยคุหลงทางบ้าง บางคนกล่าวว่า เป็นกุฟุรบ้าง แท้จริงการที่จะกล่าวหาคนอื่นหลงทางนั้นเมื่อเขาปฏิบัติขัดแย้งกับหลักการอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ หรือการที่จะกล่าวหาคนอื่นเป็นกุฟุรเมื่อเขาปฏิเสธหุกมอิสลามที่ชัดเจน เท่าที่ข้าพเจ้าได้ทราบและได้เห็นไม่พบว่าซัยคุหมัหมัดปฏิบัติหรือกล่าวในสิ่งที่ขัดแย้งกับอัลกุรอานและอัศสุนนะฮ์แต่ประการใด” (อ้างใน อับดุลละละ การ์รีนา, 2545 : 57)

2) อิบน์ บิษร (Ibn Bishr, n.d. : 1/89) กล่าวว่า “ซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ เป็นหนึ่งในอุละมาอ์ที่ชอบรำลึก (ซิกิร) ถึงอัลลอฮ์ ﷻ ตลอดเวลาโดยส่วนใหญ่แล้วท่านจะกล่าวคำว่า สุบหานะลลอฮ์ วัลหัมดุลิลลาฮ์ วะลาอิลลาหะอิลลาลลอฮ์ อยู่ตลอดเวลาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ซัยคุยืนหยัดและเชื่อมั่นกับอัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่เกรงกลัวความยากจนแต่อย่างใด ซัยคุได้จ่ายชะกาตและบริจาคทานเป็นจำนวนมากอีกด้วย”

3) อิหม่ามเซาเวกานีย์ ได้กล่าวชื่นชมและยอมรับว่าซัยคุเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่น่าชื่นชมและเป็นที่ยอมรับ โดยกล่าวเป็นบทกวีที่ยาวมาก พอจะสรุปใจความบางส่วนดังนี้

“แท้จริงผู้รู้ที่ดีเลิศได้จากเราไปแล้ว ท่านคือแหล่งรวมแห่งความดีทั้งหลาย”

นอกจากที่เป็นบทกวีแล้ว อิหม่ามเซาเวกานีย์ได้กล่าวชื่นชมในผลงานการเขียนของซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบว่า “...ทั้งหมดนั้น(หมายถึงงานเขียนของซัยคุ) เป็นเครื่องชี้นำสู่ความอิกลาศเพื่อเอากองคัลอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นคำสั่งสอนให้ห่างไกลจากการตั้งภาคีกับพระองค์

ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่ชอบเคารพบูชาสุสานนั้นพวกเขาก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ปฏิบัติมาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นงานเขียนที่เต็มไปด้วยหลักฐานจากกรุอาณและสุนนะฮ์...(Al-Sguakaniy, 1980 : 7/2)

4) ซัยคุมฺหัมมัด เบ็น อะหฺมัด อัลหะฟีซีย ได้กล่าวว่ “และอัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานแก่เรานักฟื้นฟูจากดินแดนแคว้นนัจญ์ดี ผู้ซึ่งเป็นอุละมาอุมุญตะฮิด คือซัยคุมฺหัมมัดผู้นำแห่งทางนำได้ประกาศกวาดล้างสิ่งสกปรกแห่งการตั้งภาคีทั้งหลาย...”(Abu Tomiy, 1999 : 66)

5) ซัยคุมฺหัมมัด ฮามิด อัลฟีกกี ได้กล่าวว่ “แท้จริงความรู้ของซัยคุและการต่อสู้เพื่ออัลลอฮฺ ﷻ ของซัยคุนั้นคือการปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูศาสนาที่ถูกต้องและเพื่อนำมนุษย์ไปสู่อัลกรุอาณในเรื่องที่เกี่ยวกับเตาฮิดอูลูฮียะฮ์ ตลอดจนการทำอิบาดะฮ์เพื่ออัลลอฮฺเพียงองค์เดียวในลักษณะที่อ่อนน้อม การสาบาน การมอบหมายงานทุกอย่างต่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น เช่นเดียวกับเตาฮิดอัลอัสมาอู วัศฟีฟาด โดยศรัทธาต่ออายะฮ์อัลกรุอาณที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงประทานลงมา โดยไม่มีการตะวิล การเปรียบเทียบ กับสิ่งที่เป็นอัลกรุอาณและสิ่งทีมาจากหะดีษ ตลอดจนสิ่งทีมาจากบรรดาสะหาบะฮ์และบรรดาผู้ที่เจริญรอยตามจากบรรดาอุละมาอูสะลัฟและเคาะลัฟ (ขอพระองค์ทรงเมตตาแก่พวกเขาทั้งหลาย)...(Abu Tomiy, 1999 : 115-116)

6) ซัยคุมะหฺมุด สุกรี อัลอะลุสีย “แท้จริงซัยคุมฺหัมมัด ไม่มีเหมือนกับคุณปู่และบิดาของท่านซัยคุเป็นอุละมาอูที่ยึดมั่นในสุนนะฮ์อย่างเคร่งครัดและชอบห้ามปรามทุกอย่างทีบิดเบือนจากสัจธรรม ซึ่งท่านเป็นหนึ่งในอุละมาอูที่เชิญชวนทำความดีและห้ามปรามการทำความชั่ว และยังเป็นอุละมาอูที่สอนการละหมาดและหุคุมต่างๆเกี่ยวกับการละหมาด ตลอดจนรูกุนอิสลามทั้งห้าประการ...และท่านได้เอาจริงเอาจังกับการให้ความรู้กับบุคคลทั่วไป และกำชับให้พวกเขาเคารพกตต่ออัลลอฮฺ ﷻ และสอนให้พวกเขาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักพื้นฐานของอิสลามอย่างแท้จริง ตลอดจนหุคุมต่างๆของอิสลาม และเชิญชวนให้ชาวเมืองทุกคนได้มาพูดคุยเรื่องศาสนาที่มัสยิดเป็นประจำทุกวันหลังจากละหมาดซุบฮิและระหว่างละหมาดอิชากับมัฆริบด้วยรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ รู้จักอิสลาม การรู้จักท่านนบี วงศ์ตระกูลของท่าน การเป็นนบีของท่าน และการอิจเราะฮ์ของท่าน ซึ่งทำให้ชาวเมืองแคว้นนัจญ์ดีเป็นมุสลิมที่รู้เรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี (Abu Tomiy, 1999 : 113-114)

7) อัลอามีร์ ชุกัยบ ัรสะลาน กล่าวว่ “ซัยคุได้นำเอาวิถีแห่งอิสลามในยุคแรกๆ กลับมาใช้อีกครั้ง จึงเรียกกลุ่มของซัยคุว่าพวกวะฮาบียะฮ์ซึ่งยึดถือตามอะกิดะฮ์ของสะลัฟ พวกเขาจึงห้ามปรามอะกิดะฮ์ที่ยึดมั่นในบรรดาวลีย (ผู้ทรงธรรมที่เสียชีวิตแล้ว) ทั้งหลาย ห้ามการเขียนเขียนสุสานในลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามหลักอิสลาม ห้ามการขอความช่วยเหลือที่นอกเหนือจากอัลลอฮฺ ﷻ และห้ามทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ...(Abu Tomiy, 1999 : 114-115)

8) อับดุลมูตาล อัศศุอัยดีย์ กล่าวว่า “...หลังจากที่ชัยคุได้กลับมาจากการเดินทางเพื่อการศึกษาแล้ว และทำให้ชัยคุมีความพร้อมมากกว่าอุละมาอ์ท่านอื่นๆในแคว้นนัจญ์ดี ชัยคุเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง... และหลังจากที่กลับมายังแคว้นนัจญ์ดีไม่ได้หยุดนิ่งเฉย แต่ทว่าท่านได้ห้ามปรามสิ่งอูตรีทั้งหลาย...จนกระทั่งเสียชีวิตในปีอิเราะฮ์ศักราชที่ 1206 (Abu Tomiy, 1999 : 116-117)

9) ชัยคุมุหัมมัด รอซิด ริฎอ กล่าวว่า “ไม่มีศตวรรษไหนที่ไม่มีอุละมาอ์ท่านใดออกมาปราบปรามสิ่งบิดอะฮ์ที่มีมากมาย ด้วยการวะฮ์ยูชวอน การสอน และการปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดีเยี่ยม...ดังปรากฏในหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด และแท้จริงชัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮ์ฮาบเป็นหนึ่งในอุละมาอ์นักฟื้นฟูแห่งแคว้นนัจญ์ดี ซึ่งท่านได้วะฮ์ยูการเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ ﷻ การอิคลาศเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้ในคัมภีร์ของพระองค์และศาสนทูตของพระองค์...(Abu Tomiy, 1999 : 118-7-118)

10) อะหฺมัด เป็น อับดุลฆอฟูร อัลหิญาซีย์ กล่าวว่า “มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮ์ฮาบคือชายหนุ่มนักพัฒนาผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่มีความอิสระในทางความคิดที่วางอยู่บนพื้นฐานของอิสลาม เขาได้เชิญชวนสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และอิคลาศต่อพระองค์ และสามารถรอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของสังคมและออกจากระบบจารีตประเพณีที่โง่เขลา)...(Abu Tomiy, 1999 : 118-119)

11) ดร.ฎอฮา หูเซ็น กล่าวว่า “ขบวนการวะฮ์ฮาบียะฮ์ ที่นำโดยมุหัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮ์ฮาบ ซึ่งท่านเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์แห่งแคว้นนัจญ์ดี...ถึงแม้ว่ามัชฮับนี้คือมัชฮับใหม่แต่ก็เก่าแก่ในความหมาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วใหม่สำหรับปัจจุบัน แต่ทว่าจริงๆแล้วมันเก่าแก่มาสำหรับข้อเท็จจริง ทั้งนี้เพราะแท้จริงมันเป็นการวะฮ์ฮาบที่เอาใจจริงเอาใจสู่อิสลามที่บริสุทธิ์ที่ปราศจากการตั้งภาคีทั้งปวง มันคือการวะฮ์ฮาบอิสลามดังที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้เชิญชวนเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น...(Abu Tomiy, 1999 : 119-120)

12) ชัยคุวะฮ์ฮาบ กล่าวว่า “...แต่ทว่าชัยคุคือนักฟื้นฟูที่เชิญชวนสู่การย้อนกลับไปหาอิสลามอันเที่ยงแท้ จึงไม่มีวิชาความรู้พิเศษสำหรับชัยคุ และไม่มีแนวคิดเฉพาะสำหรับชัยคุ แต่ทั้งหมดที่ปฏิบัติในแคว้นนัจญ์ดีสอดคล้องกับมัชฮับอิหม่ามอะหฺมัด เป็น หันบัล (ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงเมตตา) ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮ์ พวกเขาทั้งหลายยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางของมัชฮับสะลัฟ...(Abu Tomiy, 1999 : 120-121)

13) มุหัมมัด เป็น กอศิม กล่าวว่า “พวกกลุ่มวะฮ์ฮาบียูนันอะกีดะฮ์ของพวกเขาวางอยู่บนพื้นฐานของแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ซึ่งรากฐานสำคัญคือการเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ (Abu Tomiy, 1999 : 121)

14) มุหัมมัด กัรคฺ อาลี กล่าวว่า “และอิบนุ อับดุลวะฮฺฮาบ ไม่ได้เป็นอะไรมากกว่านักควะฮฺท่านหนึ่ง ที่นำทางนำเหนือทางที่หลงผิด และนำพาสู่ศาสนาอันเที่ยงแท้..ซึ่งเรามักจะไม่ค่อยได้เห็นเท่าไรนักในบรรดามุสลิมที่เคร่งครัดศาสนา ศรัทธามั่น และอิคลาศ เหมือนกับพวกเขาเหล่านี้(พวกซัยคฺ)”(Abu Tomiy, 1999 : 123)

15) อีรฺชริกฺลียฺ กล่าวว่า “...มุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบคือผู้ที่เจริญรอยตามแนวทางของอูละมาอฺสะลัฟ และท่านคือนักควะฮฺที่เชิญชวนสู่การเตาฮีดที่บริสุทธิ์และห้ามปรามสิ่งอูตฺริทั้งหลายตลอดจนลบล้างทุกอย่างที่ผูกติดกับอิสลามจากเรื่องราวที่ไร้สาระและงมงายต่างๆ การควะฮฺของท่านทำให้สังคมมุสลิมทั้งโลกตื่นตัว อาทิ เมืองฮินดู (อินเดีย) เมืองอียิปต์ เมืองอิรัก เมืองชาม และเมืองอื่นๆ (Abu Tomiy, 1999 : 122-123)

16) อับดุลการิม กอฎิบ กล่าวว่า “การควะฮฺของซัยคฺมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบคือการควะฮฺสู่คำที่ดีที่สุด กล่าวคือ กะลิมะฮฺตอยิบะฮฺ ซึ่งการควะฮฺของท่านวางอยู่บนพื้นฐานของสัจธรรมและการเชิญชวนสู่สัจธรรม ตลอดจนการปฏิบัติที่เป็นสัจธรรม ดังนั้นการควะฮฺของซัยคฺจึงเป็นควะฮฺที่มีบะรอกะฮฺ มีผลผลิตที่ออกมาอย่างสวยงาม และมีคุณงามความดีมากมาย...” (Abu Tomiy, 1999 : 128)

17) ซัยคฺมุหัมมัด บะซิริ อัสสะฮิสวานียฺ อัลฮินดี ได้กล่าวถึงการซัยคฺว่า “แท้จริงเป็นที่ทราบกันว่าสำหรับผู้ที่มีสติปัญญาและทราบถึงสภาพของพวกเขา และได้ฟังเรื่องราวของพวกเขาและประวัติของพวกเขา จะพบว่าชาวแคว้นนัจญ์ดีและชาวเมืองอื่นๆที่เดินทางตามแนวทางการควะฮฺของซัยคฺและยอมรับการควะฮฺของซัยคฺจากบรรดาชาวเมืองแหลมอาหรับ ซึ่งแต่ก่อนนั้นพวกเขาตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งความโง่เขลาและหลงทาง ความยากจน จนกระทั่งอัลลอฮฺ ﷻ ทรงลบล้างสิ่งดังกล่าวด้วยการควะฮฺของซัยคฺที่ปราศจากจากสัญลักษณ์แห่งการตั้งภาคี... (Abu Tamiy, 1999 : 129)

18) มุหัมมัด ญะมิล บียูฮิม กล่าวว่า “หลังจากที่ซัยคฺได้เดินทางกลับเมืองนัจญ์ดีในกลางศตวรรษที่ 12 แห่งปีฮิจเราะฮฺศักราชแล้ว...ซัยคฺได้เชิญชวนสู่การยึดมั่นกับอัลกุรอานและศาสนาที่เที่ยงแท้ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ปฏิบัติไว้ และห้ามปรามในการเคารพบูชาบรรดานบีและบรรดาวลี (ผู้ทรงธรรม)ทั้งหลาย จนกระทั่งมีการตอบรับและยึดมั่นตามจรรยา มารยาทแห่งอิสลาม...(Abu Tomiy, 1999 : 131)

19) ซัยคฺอาลี ฏอนฏอวียฺ กล่าวว่า “...ในสภาพสังคมที่เลวร้ายและเต็มไปด้วยความโง่เขลา ความหวาดระแวง ความยากจน ความแตกแยกทุกส่วนในแคว้นนัจญ์ดี...อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานซัยคฺมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบ นักฟื้นฟูศาสนาที่มีคุณสมบัติที่สมบูรณ์ถูกต้องทุกอย่าง ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานความสำเร็จด้วยการเปลี่ยนแปลงแก่ชาวแคว้นนัจญ์ดีให้กลับมาสู่

การเตาฮีดต่ออัลลอฮ์อย่างแท้จริง ศาสนาที่เที่ยงแท้ ความเป็นพี่น้องกันหลังจากที่เป็นศัตรูกัน และความเป็นเอกภาพของมุสลิมหลังจากเกิดความแตกแยกระหว่างกัน...(Abu Tomiy, 1999 : -141 142)

20) Bernadelus นักบูรพาคีชาวฝรั่งเศส กล่าวว่า “ด้วยอิสลามที่บริสุทธิ์ปราศจากสิ่งปนเปื้อนใดในยุคศตวรรษแรก คือสิ่งที่มูฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ ได้เรียกร้องเพื่อให้ห่างไกลจากทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอะกิละฮ์ อิบาละฮ์ จากการเพิ่มเติมสิ่งอูตรีทั้งหลายที่ไร้สาระ ทั้งนี้เพื่อบำรุงไว้ซึ่งอิสลามที่ถูกต้อง(Abu Tomiy, 1999 : 143)

21) Goldstar Zehr นักบูรพาคีชาวออสเตรีย กล่าวว่าถึงขบวนการวะฮฮาบีย ในหนังสืออะกะละฮ์ วัชชะรีอะฮ์ ว่า “เมื่อเราต้องการศึกษาความสัมพันธ์ของชาวสุนหนี่กับขบวนการวะฮฮาบียะฮ์ เราจะพบว่า แท้จริงมันเรียกร้องให้เราต้องสนใจเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เที่ยงแท้ดังนี้ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อิสลาม โดยเฉพาะขบวนการวะฮฮาบียะฮ์ ผู้ซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือศาสนาอิสลามให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ดังที่ท่านนบีและเศาะหาบะฮ์ ซึ่งเป้าหมายหลักของวะฮฮาบียะฮ์คือการหวนสู่อิสลามอันเที่ยงแท้อีกครั้ง(Abu Tomiy, 1999 : 144)

22) Welfrid ได้กล่าวในหนังสือที่มีชื่อว่า อัลอิสลาม ฟิ นัซริ อัลฆอรุบ ที่เขียนโดยนักบูรพาคีกลุ่มหนึ่ง ว่า “มูฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ กล่าวว่า ก่อนอื่นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพวกเราคือต้องใช้ชีวิตตามบทบัญญัติของอิสลาม เพราะนี่ความหมายของอิสลาม....ดังนั้นหากท่านทั้งหลายต้องการอิสลาม ท่านจงใช้ชีวิตตามบทบัญญัติอิสลาม (Abu Tomiy, 1999 : 145)

23) Sir Hamilton Gibb นักบูรพาคีชาวอังกฤษ ได้กล่าวถึงชัยคุในหนังสือของเขาที่มีชื่อว่าอัลมุฮัมมะดียะฮ์ (Mohammade) ว่า “ในปีคริสต์ศักราชที่ 1736 ตรงกับฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1157 ในดินแดนแหลมอาหรับ ชัยคุมูฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ ได้กำเนิดขึ้นพร้อมๆกับการนำของเจ้าเมืองดริอียะฮ์แห่งราชวงศ์สุอูด และดำเนินการดะวะฮ์สู่ฆัซซัฮ์อันบะลียะฮ์ที่อิบน์ ดัยมียะฮ์ได้เชิญชวนในศตวรรษที่ 8 ปีฮิจเราะฮ์ และเขากล่าวต่อไปในหนังสือของเขาที่มีชื่อว่า “อัลอิดติญาฮัตอัลมะดีนะฮ์ ฟิอัลอิสลาม” ว่า “ส่วนแนวความคิดที่แท้จริงของพวกวะฮฮาบียะฮ์ที่ได้ลุกขึ้นมาเป็นฟิคนะฮ์ต่างๆ เพื่อต่อต้านศรัทธา ซึ่งพวกเขาได้ทำงานที่มีประโยชน์คือการอิกลาศอย่างถาวรเพื่ออัลลอฮ์ และเป็นหนึ่งในขบวนการฟื้นฟูที่ประสบความสำเร็จในโลกมุสลิมที่ละนิดที่ละน้อย” (Abu Tomiy, 1999 : 144)

24) ในหนังสือ “ดาอิเราะฮ์ อัลมะอาริฟ อัลบิรฎอนียะฮ์ ได้มีการกล่าวถึง วะฮฮาบีย ว่า “วะฮฮาบียะฮ์คือกลุ่มที่ต้องการสร้างความบริสุทธิ์ของอิสลาม และวะฮฮาบียูนคือผู้ที่เจริญรอยตาม

สุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ดังปรากฏในหนังสือของซัยคุอาที กิตาบ อัลเตาซีด เกาะวาอือ อัลอับเราะฮ์ อุลลุฮ์ อัลสะลาสะฮ์ เราะซาอิลอัลศัคคียะฮ์ เป็นต้น

2. หลังจากที่สุดอู เป็น อับดุลอาซิซุ เข้าพิชิตเมืองมักกะฮ์ในปี ฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1218 มีคนถามอับดุลลอฮ์ เบ็น มุหัมมัด เบ็น อับดุลวะฮ์ฮาบ ซึ่งเป็นลูกของซัยคุว่า อะกีดะฮ์ของซัยคุเป็นเช่นไร ? อับดุลลอฮ์ตอบว่า “มัซฮับของเราในเรื่องที่เกี่ยวกับอูลูลุดดีนคือมัซฮับอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และแนวทางของเราคือแนวทางของสะลัฟซึ่งเป็นแนวทางที่ปลอดภัย.. (Ibn Qasim,1965: 1/46)

อิบน์ สัมฮาน (Ibn Samhān , n.d. : 13) กล่าวว่า “แท้จริงซัยคุได้ยึดหลักอะกีดะฮ์ดังที่บรรดาอูลมะฮ์อาดะฮ์และอูลมะฮ์อาดะฮ์ฟิกลุและอูลมะฮ์อาดะฮ์ฟิตวาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ การยืนยันถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่สมบูรณ์ทุกประการและคุณลักษณะของพระองค์ที่ถูกประทานไว้ในอัลกุรอานและในหะดีษศอหิหฺจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และท่านได้เชิญชวนสู่การละหมาด 5 เวลา ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งการละหมาด...และเชิญชวนสู่การจ่ายซะกาต การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การทำหัจญ์ และการตั้งทำความดี การห้ามปรามการทำ ความชั่ว

อับดุลทอมีย (Abu Tomiy ,1999 : 35-36) ได้กล่าวถึงอะกีดะฮ์ของซัยคุว่า “เขาได้ยึดมั่นด้วยอะกีดะฮ์ที่ว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นเอกะ ไม่มีภาคีใดๆ สำหรับพระองค์ พระองค์ไม่สามารถที่จะเทียบเคียงได้ ไม่มีผู้ช่วยเหลือ ไม่มีสหาย ไม่มีบุตร พระองค์ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทั้งมวล อีกทั้งยังมีความสามารถบนทุกสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ ซัยคุยังยึดมั่นและศรัทธาอีกว่า คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด รวมทั้งพระนามของพระองค์มีจริงดังที่อัลกุรอานและสุนนะฮ์ได้ระบุไว้...โดยเชื่อและศรัทธาอย่างมั่นคงดังที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮ์โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง ปฏิเสธ ไม่มีการระบุถึงคุณลักษณะของพระองค์ว่าเป็นเช่นไร เหมือนใคร...

มัสอูด นัจวีย (Mas'ūd Nadwiy,1990 : 150-152) กล่าวว่า “แท้จริง(มัซฮับของซัยคุ)ที่เกี่ยวกับอะกีดะฮ์คือมัซฮับสะลัฟกล่าวคือยอมรับทุกอย่างที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ยอมรับบรรดาคุณลักษณะของพระองค์ดังที่กล่าวถึงในอัลกุรอานและอัลหะดีษที่ศอหิหฺและศรัทธาด้วยพร้อมกับการปฏิเสธลักษณะต่างๆว่าเป็นอย่างไร แบบไหน นี่แหละคือมัซฮับสะลัฟ”

อับดุลทอมีย (Abu Tomiy , 1999 : 43) กล่าวว่า “อะกีดะฮ์ของซัยคุคืออะกีดะฮ์ของบรรดาสะลัฟศอหิหฺ ที่วางอยู่บนพื้นฐานตามแนวทางของเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷻ เสะหะฮาบะฮ์ ﷺ บรรดาตะบียีน และอูลมะฮ์อาดะฮ์ที่ได้รับทางนำ อาทิ อิบิหะนีฟะฮ์, มาลิก, ชะฟีอีย, อะหฺมัด, ชุฟยานอัลเศารี, อิบน์ อุยัยนะฮ์, อิบน์อัลมุบาร็อก, อัลบุคอรี, มุสลิม, อิบิดาหวุด และบรรดาอูลมะฮ์อาดะฮ์สุนัน¹ และ

1. อูลมะฮ์อาดะฮ์สุนัน หมายถึงอูลมะฮ์อาดะฮ์หะดีษ

บรรดาผู้ที่เจริญรอยตามจากอุละมาอ์ฟิกฮฺและหะดีษ อาทิ อัลอัซฮารี , อิบน์กุซัยมะฮฺ, ตักยูดีน เป็น ดัยมียะฮฺ , อิบน์ กอญิม, อัซซะหะบีย (ขออัลลอฮฺ ﷻ ทรงเมตตาพวกเขาทั้งหลาย)

อัลสะกากีร์ (Al-Sakakir, 1999 : 95) กล่าวว่า “อะกีดะฮฺของอิหม่ามคนนี่คืออะกีดะฮฺอะซุลสุสุนนะฮฺวัตญะมาอะฮฺ ดังที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสาะหาบะฮฺ ﷺ บรรดาบิอื่นทั้งหลาย ตลอดจนบรรดาผู้ที่เจริญรอยตามจากบรรดาอุละมาอ์ อาทิ อิบิหะนีฟะฮฺ มาลิก ซาฟิอีย อะหฺมัด และบรรดาอุละมาอ์ที่ได้รับทางนำท่านอื่นอีกมากมาย...”

3.3.3.2 มัชฮับของซัยคุเกี่ยวกับฟิกฮฺ

มัชฮับของซัยคุคือมัชฮับที่ใช้อัลกุรอาน สุันนะฮฺ และสิ่งที่เหล่าบรรดาอุละมาอ์สะลัฟได้ยึดถือปฏิบัติ ท่านได้กล่าวยืนยันในแนวทางของตัวเองในการดำเนินการอะฮฺลุลอิสลามว่า “ดังนั้นพวกเราคือผู้ที่ตามแบบฉบับของอัลกุรอาน สุันนะฮฺ และสิ่งดีงามจากบรรดาอุละมาอ์สะลัฟและสิ่งที่พวกเขาเชื่อมั่นจากบรรดาอุละมาอ์มัชฮับทั้งสี่ คือ อิบิหะนีฟะฮฺ นูมาน เป็น ซาบิต , มาลิก เป็น อนัส , มุหัมมัด เป็น อิดริส และอะหฺมัด เป็น หันบัล (ขออัลลอฮฺ ﷻ ทรงเมตตา)” (Ibn Qasim, 1965 : 1/96)

ในขณะที่เดียวกันซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบได้ยืนยันถึงมัชฮับที่ท่านสังกัดคือมัชฮับหันบะลีย์ ดังที่ท่านได้เคยยืนยันว่า

“และทว่ามัชฮับของเราคือมัชฮับอิหม่ามอะหฺมัด เป็น หันบัล ซึ่งเป็นอิหม่ามของชาวสุันนะฮฺ และเราไม่ได้ปฏิเสธมัชฮับทั้งสี่ตราบใดที่ไม่ได้ขัดแย้งกับอัลกุรอาน สุันนะฮฺ และมติเอกฉันท์ของปวงอุละมาอ์และทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่” (Ibn Qasim , 1965 :1/136)

ซัยคุยังกล่าวอีกว่า “และพวกเราได้ยึดถือเกี่ยวกับเรื่องปลีกย่อยในเรื่องของฟิกฮฺตามทัศนะของอิหม่ามอะหฺมัด เป็น หันบัล และเรามีได้ห้ามผู้ที่ดักลิดตามอิหม่ามทั้งสี่ท่าน...และเรามีได้มีสิทธิในการที่จะอิจญ์ติฮาดมุกฎอกและไม่มีใครในหมู่พวกเราที่เรียกร้องเรื่องดังกล่าว นอกจากบางเรื่องบางประเด็นที่เราเห็นว่ามิด้วบทที่ชัดเจนจากอัลอัฏกูรอานและสุันนะฮฺและไม่ได้ถูกยกเลิกหรือไม่ขัดแย้งกับด้วบทอื่นที่หนักแน่นกว่า และอิหม่ามมัชฮับทั้งสี่มีทัศนะที่เห็นด้วย เราก็เห็นด้วยและเราจะไม่ยึดถือตามทัศนะของมัชฮับหันบะลีย์ในเรื่องดังกล่าว อาทิเรื่องเกี่ยวกับแบ่งมรดกกรณีของปู่และพี่น้อง ซึ่งเราเลือกให้ปู่มาก่อนพี่น้องถึงแม้มันจะขัดแย้งกับมัชฮับของเรา หนะนาบิละฮฺก็ตาม(Alusiy, n.d. : 45-46)

มัศอูด นัควี (Mas'ud Nadwiy, 1990 : 148) กล่าวว่า “แท้จริงเราสามารถกล่าวได้ว่า ซัยคุได้เจริญรอยตามสะลัฟในเรื่องที่เกี่ยวกับอะกีดะฮฺและการปฏิบัติต่างๆ และซัยคุยึดมัชฮับ

ของอิหม่ามอะฮฺลุสสุนนะฮฺคืออิหม่ามอะหมฺมัด เป็น หันบัลในเรื่องปลีกย่อยต่างๆเกี่ยวกับฟิกฮฺ และหากพบว่ามิหะดِيثที่ขัดแย้งกับมัซฮับหะนาบิละฮฺ ชัยคุจะปฏิบัติตามหะดِيثดังกล่าว

ดังนั้นพอจะสรุปได้อย่างชัดเจนว่ามัซฮับของชัยคุที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮฺคือมัซฮับอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ และมัซฮับของชัยคุที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮฺคือมัซฮับหะนาบิลียถึงแม้ว่าชัยคุมิได้ยึดติดกับมัซฮับนี้

3.3.4 ประวัติการคอะวะฮฺ

การคอะวะฮฺหรือการเชิญชวนสู่อิสลามสู่การเคารพภักดีต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนตามความสามารถและความรู้ที่ตนเองมีอยู่ การคอะวะฮฺนอกจากจะเป็นหน้าที่ที่ต้องพึงปฏิบัติแล้ว การคอะวะฮฺคือสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษยชาติ ซึ่งเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมแห่งอุดมปัญญา สังคมแห่งอิสลามที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนความสันติและสงบสุขภายใต้กรอบและครรลองแห่งอิสลาม นอกจากนั้นแล้วการคอะวะฮฺยังเป็นกลไกสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้กำหนดให้มุสลิมส่วนหนึ่งทำหน้าที่ในเรื่องดังกล่าว ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า :

﴿ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ

عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (104 : _____)

ความว่า : และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มีขอบและหนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ (อาละอิมรอน : 104)

หลังจากที่เราะฮฺลุลลอฮฺ ﷻ ได้เสียชีวิตลง การคอะวะฮฺสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ก็ได้รับการสืบทอดต่อโดยบรรดาเศาะหาบะฮฺและบรรดาอุละมาอ์ในยุคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเศาะหาบะฮฺที่พวกเขาเหล่านั้นได้ทำหน้าที่อย่างเต็มรูปแบบชนิดที่ว่าทำทุกอย่างเพื่อให้คงไว้ซึ่งอิสลาม แม้ว่าในบางครั้งจะต้องเสียชีวิตหรือทรัพย์สินก็ตาม และหลังจากนั้นมาบทบาทสำคัญยิ่งในการคอะวะฮฺคือบรรดาอุละมาอ์ที่เจริญรอยตามแบบฉบับของเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷻ อย่างเคร่งครัด พวกเขาคือผู้รับมรดกสืบทอดจากท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷻ ดังหะดِيثที่ท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

(3157 : (... ...))

ความว่า : บรรดาอุละมาอ์คือผู้รับมรดกจากบรรดานบีทั้งหลาย (บันทึกโดย Abu Dawud, หมายเลขหะดีษ 3157)

จากอัลกรุอานและหะดีษข้างต้นเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าหน้าที่หลักของบรรดาอุละมาอ์นั้นคือการกระวะฮุมวลมนุษย์ชาติสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยแท้จริง และเน้นหนักด้วยว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า :

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ﴾
(108 :) ﴿ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾

ความว่า : จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด)นี่คือแนวทางของฉัน ฉันเรียกร้องไปสู่อัลลอฮ์อย่างประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉัน และมหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ﷻ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ผู้ตั้งภาคี (ยูซุฟ : 108)

จากอัลกรุอานข้างต้นพอจะเข้าใจได้ว่า แนวทางและทิศทางการกระวะฮุมนั้นคือการกระวะฮุสู่การเคารพภักดีต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ และต้องสอดคล้องกับแนวทางของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ คือการกระวะฮุที่เริ่มด้วยอะกีดะฮ์อิสลามโดยใช้รัศมีแห่งอิสลามที่ถูกตั้งตามหลักวิชาการที่ชัดเจน มิใช่การกระวะฮุในเชิงลักษณะของการปลุกกระดมหรือใช้นิทานปรัมปราหรือเรื่องมวงมายาถ่ายทอด นอกจากนี้แล้วอิสลามยังสอนให้ดำเนินการกระวะฮุอย่างมีระบบ กล่าวคือต้องมีผู้นำ ต้องมีผู้ตามซึ่งจะอยู่ในลักษณะที่เป็นกลุ่มหรือที่เรียกกันว่า “อะมะอะฮ์อิสลาม” นั่นเอง

ส่วนการกระวะฮุของชัยคุ่มุหัมมัดนั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าการกระวะฮุของชัยคุ่มุเน้นหนักไปที่อะกีดะฮ์หรือเตอฮีด ทั้งนี้เนื่องจากในยุคของชัยคุ่มุเป็นยุคที่หลายคนตกอยู่ภายใต้การเคารพภักดีต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ การกระวะฮุของชัยคุ่มุนอกจากจะเป็นการกระวะฮุที่เริ่มต้นด้วยอะกีดะฮ์แล้ว ยังเป็นการกระวะฮุที่วางอยู่บนฐานที่มั่นคงและหนักแน่น กล่าวคือวางอยู่บนพื้นฐานของอัลกรุอานและ สุนนะฮ์ โดยอาศัยความเข้าใจของอุละมาอ์สะลัฟ แม้ว่าในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮ์นั้นอาจจะมีทัศนะที่แตกต่างกันไปบ้าง

การกระวะฮุของชัยคุ่มุวางอยู่บนหลักการของอิสลามอย่างแท้จริง กล่าวคือการกระวะฮุของชัยคุ่มุมั่นคงตามหลักการที่ปรากฏในอัลกรุอานและสุนนะฮ์เป็นบรรทัดฐาน “หากผู้ติดตามผลงานของชัยคุ่มุไม่ว่าจะเป็นคำกล่าวและคำพิตวาต่างๆ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ชัยคุ่มุได้เน้นหนักใน

การที่จำเป็นต้องยึดมั่นตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคำขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยการย้อนกลับไปหาอัลกุรอานและสุนนะฮ์ บางครั้งอาจจะเป็นในลักษณะของภาพรวม และบางครั้งอาจจะเป็นในลักษณะของรายละเอียดปลีกย่อย (Manna'a al-Qatān, 1991 : 234)

อัลอัฏรอม (al-Atram, 1991 : 246) ได้อธิบายถึงแนวทางการชะอะฮ์ของซัยคุ่ว่า “ชะอะฮ์ของซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลชะอะฮ์าบ คือการชะอะฮ์ที่ถูกต้องตามหลักศาสนาทั้งอะกีดะฮ์ และเรื่องปลีกย่อยต่างๆ ดังนั้นเราจะเห็นว่าการชะอะฮ์ของท่านจัดอยู่ในรูปแบบของญะมาอะฮ์ มิใช่องค์กรที่เป็นองค์กรลักษณะทั่วไป มิใช่เฉพาะกลุ่ม แต่มันคือการเชิญชวนให้ทำความดีและห้ามปรามการทำความชั่ว ด้วยคำกล่าว การกระทำ และการปฏิเสธ มิใช่ทำเพื่อส่วนตัวหรือเพื่อตัวเอง มิได้เป็นความลับแต่เป็นการชะอะฮ์ที่เปิดเผย เป็นการชะอะฮ์ที่อธิบายถึงสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติว่าเป็นสิ่งหะลาละ เช่นเดียวกันกับสิ่งที่ป็นหะรอมจากระบบเศรษฐกิจอิสลาม และข้อแยกแยะระหว่างสิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดีในเรื่องของอิบาดะฮ์ต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังได้ปฏิเสธสิ่งที่บ่อนทำลายอะกีดะฮ์อิสลาม จรรยาบรรณ ซึ่งทั้งหมดนี้คือการชะอะฮ์ของซัยคุที่ได้ยึดตามหลักการของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ทุกประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักพื้นฐานที่เรียกว่า *อัลอัสูล* หรือหลักการปลีกย่อยที่เรียกกันว่า *อัลฟุรูอ...*”

ส่วนคำถามที่ว่าซัยคุเริ่มการชะอะฮ์เมื่อไร ? ในเรื่องนี้บรรดาอุละมาอ์ได้มีทัศนะที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ทัศนะ ดังนี้ (Sakakir, 1419 H. : 118)

1. การชะอะฮ์ของซัยคุที่เริ่มขึ้นเมื่อครั้งที่ยังเป็นนักศึกษาที่นครมะดีนะฮ์ กล่าวคือ ครั้งเมื่อซัยคุได้เดินทางมาศึกษากับซัยคุมุหัมมัด ะฮะยาด อัลฮินดียะและได้เห็นคนทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องต่อหน้าสุสานของท่านนบี ﷺ และซัยคุได้ถามอาจารย์ของท่านในลักษณะของการห้ามปรามว่า “การกระทำดังกล่าวนี้ถูกต้องจริงหรือ ? อาจารย์ของซัยคุตอบว่า “แท้จริงพวกเขาทั้งหลายที่ได้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวนั้น คิดว่ามันเป็นสิ่งถูกต้อง และแท้จริงการกระทำของพวกเขา นั้นคือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง (บาญีล) ”

2. การชะอะฮ์ของซัยคุเริ่มขึ้นครั้งเมื่อซัยคุเดินทางไปศึกษา ณ เมืองบัสรอฮ์ ประเทศอิรัก ซึ่งได้มีการห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขูดเอาจากผู้ล่วงลับไปแล้วไม่ว่าจะเป็นอุละมาอ์หรือบุคคลธรรมดาก็ตาม

อย่างไรก็ตามทัศนะที่กล่าวมาข้างต้นมิใช่ประเด็นหลัก แต่ที่สำคัญคือการปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามอย่างแท้จริงของซัยคุ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงของการศึกษาหาความรู้ก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญและความมั่นใจในการที่จะแสวงหาสัจธรรมของซัยคุ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด กับใครที่ไหน หากต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามแล้ว มันคือหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนจำต้องห้ามปรามตามความสามารถของแต่ละบุคคล

3.3.4.1 การคະวะสุที่หุรัยมิลาอ (Hurai mila)

หลังจากที่ซัยคุเดินทางมาถึงที่เมืองบัสรอฮ์และได้ใช้ช่วงเวลาหนึ่ง ใช้ชีวิตในการศึกษาเล่าเรียนกับบรรดาอุละมาอแล้ว ซัยคุมีความตั้งใจที่จะเดินทางต่อไปยังเมืองซาม เพื่อเดินทางไปศึกษาหาความรู้ แต่ทว่าเสบียงที่ได้เตรียมมาได้หมดลงแล้ว จึงตัดสินใจเดินทาง กลับไปหาบิดาของท่าน ซึ่งขณะนั้น ได้ย้ายมาจากเมืองอูัยนะฮ์มาตั้งรกรากฐานใหม่ ณ เมืองหุรัยมิลาอ และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกอฎียุประจำเมืองหุรัยมิลาอ

ในช่วงที่บิดาของซัยคุยังมีชีวิตอยู่นี้ บางรายงานระบุว่า ซัยคุอับดุลวะฮ์ฮาบผู้ซึ่งเป็นบิดาได้กำชับและตักเตือนไม่ให้ซัยคุดำเนินการใดๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่าบิดาทราบดีว่าจะเกิดอะไร ขึ้นหากมีการห้ามปรามหรือเชิญชวนสู่การละทิ้งในสิ่งที่สังคมได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานและเป็น ห่วงถึงความปลอดภัยของลูกชายตัวเอง แต่หลังจากที่บิดาได้เสียชีวิตลงในปี อิจเราะฮ์ศักราชที่ 1135 (คริสต์ศักราชที่ 1714) การคະวะสุ ณ เมืองหุรัยมิลาอ ก็เริ่มขึ้นตามทศนะของอุละมาอส่วนใหญ่ และได้ดำเนินการคະวะสุอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและทำหน้าที่ในฐานะอุละมาอท่านหนึ่งในการเผยแพร่ สังคมแห่งอิสลามต่อสังคม

อิบน์ ฆ็อนนาม (Ibn Ghannam, 1949 : 77) กล่าวว่า “ซัยคุได้อาศัยอยู่กับบิดาและ ได้ศึกษาเล่าเรียนกับบิดาจนกระทั่งบิดาได้เสียชีวิตลงในปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 1135 (คริสต์ศักราชที่ 1714) ดังนั้นซัยคุได้ดำเนินการการคະวะสุอย่างเปิดเผยและเริ่มห้ามปรามการกระทำที่เป็นการตั้ง ภาคต่ออัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งอูตรีทั้งหลายอย่างเอาจริงเอาจัง ตลอดจนการส่งเสริมการทำดีและการ ห้ามปรามการทำความชั่ว และทุ่มเทในการตักเตือนและสั่งสอนสังคมทั้งในลักษณะของเฉพาะกลุ่ม และแบบทั่วไป นอกจากนี้แล้วซัยคุยังได้เผยแพร่อิสลามและฟื้นฟูสุนนะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ให้ดำรงไว้ตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บรรดาอุละมาอด้วยกัน...จนกระทั่งได้แพร่กระจาย การคະวะสุดังกล่าวสู่เมืองหุรัยมิลาอ อาทิ เมืองอูัยนะฮ์ เมืองรียาด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ เลื่อมใสและยอมรับในแนวทางการคະวะสุของซัยคุและยอมเป็นลูกศิษย์และได้เจริญรอยตามซัยคุ ตลอดจนได้ศึกษาเล่าเรียนกับซัยคุเกี่ยวกับหะดีษ ฟิกฮ์ ตัฟซีร...”

อิบน์ บิษร (Ibn Bishr, n.d. : 1/21) กล่าวว่า “หลังจากที่ซัยคุได้เดินทางมาถึงที่ เมืองหุรัยมิลาอเพื่ออาศัยอยู่กับบิดาแล้วซัยคุได้ศึกษาเล่าเรียนกับบิดาและได้ห้ามปรามการตั้งภาค ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติในสิ่งที่มนุษย์อูตรีขึ้นมาทั้งคำพูดและการกระทำ และท่านได้เอาจริง เอาจังกับเรื่องดังกล่าวจนบิดาต้องเรียกมาคุย เช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆที่ไม่เข้าใจกับปัญหาที่ เกิดขึ้น เหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้เกิดขึ้นติดต่อกันเป็นเวลานานถึง 2 ปี จนกระทั่งบิดาของซัยคุ ได้เสียชีวิตในปีอิจเราะฮ์ศักราชที่ 1135 (คริสต์ศักราชที่ 1714) และหลังจากนั้นซัยคุได้ประกาศการ คະวะสุและได้ห้ามปรามสงครามกับทุกสิ่งที่เป็นการตั้งภาคกับอัลลอฮ์ ﷻ ได้เชิญชวนสู่การทำ

ความดีและห้ามการกระทำความชั่ว และได้รับการสนับสนุนจากคนหลายคนในเมืองแห่งนี้และเรื่องดังกล่าวนี้ได้แพร่กระจายออกไปทั่วเมืองต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองโกสกีเคียง”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าซัยคุได้ดำเนินการคว่ำงูอย่างเจียบๆ และได้เปิดเผยอย่างชัดเจนหลังจากที่บิดาได้เสียชีวิตลง

อย่างไรก็ตามมีการตั้งข้อสังเกตจากข้อมูลข้างต้นว่า ได้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างบิดากับซัยคุในเรื่องของการดำเนินการคว่ำงู จนกระทั่งต้องมีการเรียกตัวมาพูดคุยกัน โดยอิบนุ บิซรุ ใช้สำนวนว่า () หมายถึง เกิดข้อถกเถียงกันระหว่างซัยคุกับผู้เป็นบิดา ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่หลายคนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางของซัยคุ ในเรื่องนี้ ต่างกล่าวหากันว่าแม้กระทั่งบิดาของตนเองยังไม่เห็นด้วยกับซัยคุ ซึ่งในเรื่องนี้ ดร.มุหัมมัด เป็น อับดุลลอฮ์ อัสสะกาอิรุ ได้อธิบายในหนังสือที่ท่านได้เขียนว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างซัยคุกับบิดาของซัยคุ มิใช่เพราะไม่เห็นด้วยในแนวทางของซัยคุหรือห้ามมิให้ซัยคุดำเนินการคว่ำงู แต่ทว่าเป็นเพราะความห่วงใยต่อซัยคุในฐานะที่เป็นบิดา เพราะบิดาเข้าใจดีว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตัวซัยคุและรู้ว่าต้องมีการต่อต้านอย่างหนัก ทั้งนี้เนื่องจากว่าสิ่งที่ซัยคุห้ามปรามนั้นคือสิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นได้ถือปฏิบัติเป็นเวลานานนับพันปี อีกทั้งยังเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามจากบรรพบุรุษไม่ว่าจะเป็นการขอวิงวอนต่อศพ การขอความช่วยเหลือจากผู้เสียชีวิตไปแล้ว ในขณะที่พวกเขาเหล่านั้นเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องหนักและยากมากสำหรับซัยคุ”(al-Sakakir, 1999 : 122)

หลังจากที่บิดาได้เสียชีวิตแล้ว ซัยคุได้เดินหน้าในการคว่ำงูอย่างเปิดเผยและมีได้หัวนั้ไหวและเกรงกลัวกับสิ่งกีดขวางและอุปสรรคที่ขวางทางข้างหน้าต่อไป แม้ว่าจะต้องประสบกับการทดสอบที่แสนสาหัสจากอัลลอฮ์ ﷻ และ ณ เมืองหุรุมิลลาฮ์นี้เอง ซัยคุได้เขียนงานตำราที่สำคัญเกี่ยวกับเตาฮีดนั้นก็คือ กิตาบ อัดเตาฮีด โดยใช้เป็นหลักสูตรในการสอนของซัยคุ จนกระทั่งเรื่องดังกล่าวนี้ได้แพร่กระจายไปทั่วเมืองหุรุมิลลาฮ์และเมืองโกสกีเคียง อาทิเมืองอูัยนะฮะ เมืองดัลอียะฮะ เมืองรียาด เมืองมันฟูฆอฮ์ นอกจากนี้แล้วซัยคุยังได้เดินหน้าห้ามปรามการกระทำที่ผิดต่อหลักการอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคารพบูชาสุสาน การขอความช่วยเหลือจากสุสานและจากผู้เสียชีวิตไปแล้ว ในขณะที่เดียวกันการต่อต้านจากกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับซัยคุก็เริ่มปรากฏขึ้นบวกกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ณ เมืองแห่งนี้ คือการต่อสู้เพื่อชิงอำนาจระหว่างสองเผ่า ซึ่งทั้งสองต่างก็อ้างว่าตัวเองมีอำนาจเหนือกว่าและอ้างกรรมสิทธิ์ในการครอบครองดินแดน และได้มีการทำลายล้างกันอย่างดุเดือด ทำให้ซัยคุต้องออกมาห้ามปรามในเรื่องดังกล่าวทำให้หนึ่งในสองเผ่าดังกล่าวไม่พอใจและลอบทำร้ายซัยคุ ณ บ้านของซัยคุ แต่ด้วยความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ ทำให้ซัยคุรอดพ้นจากการลอบสังหารดังกล่าวได้อย่างปลอดภัย

3.3.4.2 การตะวะฮ์ที่อุยัยนะฮ์ (‘Uyaynat)

หลังจากเหตุการณ์การลอบสังหารซัยคุที่เมืองหุรัยมิลาอู ทำให้ซัยคุรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงได้ตัดสินใจเดินทางออกจากเมืองหุรัยมิลาอูมุ่งหน้าไปยังเมืองอุยัยนะฮ์ และได้ขอเข้าพบกับเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์คืออูษมาน เป็น หะมัด เป็น มะอัมร์

การลี้ภัยของซัยคุจากเมืองหุรัยมิลาอูสู่เมืองอุยัยนะฮ์ในครั้งนี้ ได้รับการต้อนรับจากเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์เป็นอย่างดีในตอนแรก และได้สมรสกับน้ำสาวของเจ้าเมืองคือเยาหะรอฮ์ เป็นติ อับดุลลอฮ์ เป็นติ มุหัมมัด เป็นติ มะอัมร์ นอกจากนี้ได้สมรสกับน้ำสาวเจ้าเมืองแล้ว ซัยคุยังมีโอกาสในการเดินทางงานตะวะฮ์ของท่านต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง การเชิญชวนสู่ความดีและการห้ามปรามความชั่วนั้นยังคงดำเนินต่อไป ในขณะที่เมืองแห่งนี้มีได้แตกต่างมากนักรจากเมืองอื่นๆ กล่าวคือ มีการเคารพบูชาต้นไม้ สุสาน และการตั้งภาคีในรูปแบบต่างๆอีกมากมายทำให้งานตะวะฮ์ของซัยคุต้องขับเคลื่อนต่อไป

มีรายงานระบุว่า ซัยคุได้กล่าวต่อเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์ด้วยความตั้งใจและบริสุทธิ์ใจว่า “ข้าพเจ้าหวังอย่างยิ่งว่าท่านจะยังคงยื่นหยัดช่วยเหลือการตะวะฮ์สู่เตาฮีดต่อไปเพื่อว่าอัลลอฮ์จะทรงช่วยเหลือท่านและจะทรงประทานชัยชนะแก่ท่าน...อย่างไรก็ตามเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์ได้ให้คำมั่นสัญญาในการช่วยเหลือในการดำเนินการตะวะฮ์และห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายต่างๆ...” (Mas‘iid Nadwiy, 1990 : 37-38)

ณ เมืองอุยัยนะฮ์แห่งนี้ มีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งที่มีการเคารพบูชาเป็นอย่างมาก ทำให้ซัยคุตัดสินใจที่จะจัดการตัดต้นไม้ดังกล่าว และได้ลงมือตัดต้นไม้ดังกล่าวด้วยมือของซัยคุเอง ในขณะที่เมืองใกล้เคียงมีการเคารพสุสาน ซึ่งอ้างว่าเป็นสุสานของซัยคุ เป็น ค็อฎฎอบ ที่เสียชีวิตจากการสู้รบที่เมืองยะมามะฮ์ ในยุคของท่านอบูบักรร ๔๕๖ ณ สุสานแห่งนี้มีคนต่างพากันมาขอความช่วยเหลือ วิงวอน และมีการเดินหมุนรอบสุสานดังกล่าวด้วย ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการกระทำที่ผิดต่อหลักการอิสลามอย่างชัดเจน จึงทำให้ซัยคุมีความตั้งใจที่จะห้ามปรามในเรื่องดังกล่าว แต่ไม่อาจจะกระทำได้ตามลำพัง จึงได้ขอความช่วยเหลือจากเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์เพื่อนำกำลังไปห้ามปรามเรื่องดังกล่าว และในที่สุดก็ได้รับการตอบรับจากเจ้าเมืองเป็นอย่างดีจึงออกเดินทางไปยังเมืองดังกล่าวพร้อมกับกองกำลังจำนวน 600 คน ในตอนแรกก็ได้รับการต่อต้านจากชาวบ้านในเมืองดังกล่าว แต่เมื่อพวกเขาเห็นเจ้าเมืองพร้อมด้วยกองกำลัง จึงได้ถอยออกไปและปล่อยให้ซัยคุและเจ้าหน้าที่ทำการทำลายโคมบนสุสานดังกล่าว โดยทำให้มันเรียบเท่ากับดินไม่มีสิ่งปลูกสร้างใดๆบนสุสานนี้อีกต่อไป

นอกจากความช่วยเหลือจากเจ้าเมืองอุยัยนะฮ์ในเรื่องดังกล่าวแล้ว เจ้าเมืองอุยัยนะฮ์ได้มีคำสั่งให้ทุกคนฟื้นฟูการละหมาดญะมาอะฮ์และกำหนดลงโทษกับผู้ที่ไม่ยอมปฏิบัติ

ตาม และได้เปลี่ยนแปลงจากที่บรรดาขุนนางต่างๆที่เคยได้รับเงินจากค่าปรับและค่าธรรมเนียมต่างๆให้เปลี่ยนเข้ากองทุนชะกาตทั้งหมด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในวงการเมืองของเมืองอุยัยนะฮฺ (Mas'ūd Nadwiy, 1990 : 39)

นอกจากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นยังมีเหตุการณ์ตัวอย่างที่แสดงถึงศรัทธามั่นขอสตรีท่านหนึ่ง กล่าวคือ มีหญิงแต่งงานแล้วคนหนึ่งมาหาซัยคุและยอมรับว่า“ตัวเองได้ทำผิดประเวณีขอให้ซัยคุช่วยตัดสินลงโทษตามบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยเถิด” ซัยคุได้ซักถามหญิงดังกล่าวหลายครั้งด้วยกันในรายงานของ อิบน์ มุฮันนาบระบุว่าจำนวนอย่างชัดเจนว่า 4 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าเรื่องดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แต่หญิงคนนั้นได้ยืนยันทุกครั้งที่มาพบซัยคุว่า นางได้ทำผิดประเวณีจริง และนางก็มีสติดีจริง และในที่สุดซัยคุได้ดำเนินการลงโทษหญิงดังกล่าวตามบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ

อิบนุ บิษรฺ (Ibn Bishr, n.d. : 1/200) ได้เล่าเรื่องดังกล่าวว่า “มีหญิงคนหนึ่งมาหาซัยคุ และยอมรับว่าตัวเองทำผิดประเวณีหลังจากที่ได้ตรวจสอบมาแล้วว่านางได้เคยผ่านการแต่งงานมาแล้ว นางยอมรับด้วยใจบริสุทธิ์ในสภาพที่สติปกติดี ซัยคุจึงให้ดำเนินการลงโทษด้วยการขว้างนางจนเสียชีวิต¹

นอกจากการห้ามปรามการตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ และการห้ามปรามความชั่วต่างๆแล้ว ณ เมืองอุยัยนะฮฺนี้แล้ว ซัยคุได้ดำเนินการเผยแพร่คำราที่เขียนขึ้น ณ เมืองหุรัยมิลาอู นั่นก็คือกิตาบออตเตฮิด ซึ่งเป็นคำราที่มีเนื้อหาสาระที่ชี้ให้เห็นและเข้าใจเตฮิดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ คำราดังกล่าวนี้ได้รับความสนใจจากบรรดานักศึกษาและผู้คนมากมายจนแพร่กระจายไปทั่ว ในขณะที่เดียวกันข่าวการลงโทษต่อหญิงที่ทำผิดประเวณีของซัยคุได้แพร่กระจายไปทั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าเมืองอะฮุสาอู คือสุลัยมาน เป็น มุหัมมัด เป็น จูเรอ อัลหุหมัยดีฮ์ อัลคอลลิดีย์ ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการดะวะฮฺและสิ่งที่ซัยคุได้กระทำลงไป จึงได้เขียนจดหมายถึงเจ้าเมืองอุยัยนะฮฺให้ดำเนินการกับซัยคุอย่างเด็ดขาด ไม่เช่นนั้นจะไม่ยอมส่งเงินค่าภาษีตามที่เคยส่งมาให้

ส่วนเนื้อหารายละเอียดในจดหมายที่เขียนโดยเจ้าเมืองอะฮุสาอูส่งมายังเจ้าเมืองอุยัยนะฮฺนั้น มีรายงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. รายงานของ อิบน์ บิษรฺ ระบุว่า “เจ้าเมืองอะฮุสาอูเขียนว่าแท้จริงผู้ที่ยึดมั่นในศาสนาที่อาศัยอยู่กับท่านนั้นได้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้....จงสังหารเขาเสียหากท่านไม่ปฏิบัติตามเราจะตัดภาษีของท่านที่มีอยู่กับเราที่เมืองอะฮุสาอู...”(Ibn Bishir, n.d. : 1/80)

1. ตามบทบัญญัติของอิสลามหญิงที่เคยผ่านการแต่งงานแล้ว หากไปกระทำผิดเกี่ยวกับการผิดประเวณี นางจะต้องได้รับโทษโดยการขว้างจนเสียชีวิต หลังจากที่ศาลได้พิจารณาแล้ว

2.รายงานของ อิบน์ ฆอนนาม ระบุว่า “เจ้าเมืองอะหฺสาอูได้เขียนจดหมายสั่งให้เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺกําจัดซัยคุหรือไมก็ไล่ออกจากเมือง และกดดันให้เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺดําเนินการในเรื่องดังกล่าว หากไม่ดําเนินการจะไม่ยอมจ่ายภาษีและไม่รับรองทรัพย์สินที่มีอยู่ในเมืองอะหฺสาอูด้วย” (Ibn Ghannam, 1949 : 80)

อย่างไรก็ตามจากเนื้อหาในจดหมายดังกล่าวทำให้เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺสับสนที่จะเลือกอยู่ฝ่ายใดระหว่างเจ้าเมืองอะหฺสาอูกับสามีของนํ้าตัวเองที่ทำงานเพื่ออิสลามอย่างซัยคุ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วซัยคุได้พยายามพูดคุยกับเจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺว่า “แท้จริงสิ่งที่ข้าพเจ้าได้ดําเนินการไปและเชิญชวนอยู่นี้คือเรื่องของเตาฮีด รุกนอิสลาม การสั่งทําความดีและห้ามปรามความชั่ว หากท่านยืนหยัดอยู่กับแนวทางของอิสลาม อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงช่วยเหลือท่าน...” (Ibn Bishir, n.d. :1/10) แต่คำตักเตือนดังกล่าวไม่สามารถที่จะทำให้เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺเปลี่ยนแปลงข้อเรียกร้องของเจ้าเมืองอะหฺสาอูได้และในที่สุดเจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺได้ขอให้ซัยคุออกจากเมืองเพื่อให้เกิดความสงบสุขและได้รับภาษีต่อไปจากเจ้าเมืองอะหฺสาอู หลังจากนั้นซัยคุได้เดินทางออกจากเมืองอุยฺยนะฮฺ โดยมุ่งหน้าไปยังเมืองคัรียะฮฺ ซึ่งเป็นเมืองใกล้เคียง ส่วนสาเหตุที่ซัยคุเลือกเมืองคัรียะฮฺนั้นเป็นเพราะซัยคุรู้ว่าที่นั่นมีลูกศิษย์จํานวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่ ณ เมืองแห่งนี้ด้วย อีกทั้งยังมีคนจํานวนหนึ่งที่เห็นด้วยกับแนวทางการคະဝະဒ်ของซัยคุ

การออกเดินทางของซัยคุจากเมืองอุยฺยนะฮฺสู่เมืองคัรียะฮฺในครั้งนี้ เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺได้ส่งเจ้าหน้าที่เพื่อติดตามซัยคุจนกระทั่งถึงเมืองคัรียะฮฺ ทั้งนี้เนื่องจากกลัวว่าหากปล่อยให้ซัยคุเดินทางตามลำพังเพียงคนเดียวอาจจะมีอันตรายต่อชีวิต ความรู้สึกของเจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺในลักษณะดังกล่าว ดร.มุหัมมัด เบ็น อับดุลลอฮฺ อัศสะกากรี อธิบายว่ามีสาเหตุสองประการคือ.1 ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการคະဝະဒ်ของซัยคุและพึงพอใจในตัวซัยคุ.2 มีความผูกพันทางครอบครัวเพราะเป็นสามีของนํ้าสาวตนเอง (al-Sakakir, 1999 : 128)

ส่วนรายที่ระบุว่า เจ้าเมืองอุยฺยนะฮฺได้จัดส่งหน่วยม้าเร็วไปพร้อมกับซัยคุและสั่งให้กําจัดในระหว่างการเดินทางนั้นเป็นรายงานที่ไม่เป็นจริงแต่อย่างใด ดังที่ อิบน์ บิษรฺ ได้ปฏิเสธรายงานดังกล่าวว่า “พึงทราบเถิดว่า แท้จริงฉันได้กล่าวอย่างชัดเจนแล้วว่า คนที่อ้างว่า ฉันได้รายงานว่าอูษมาน เบ็น มะอุมัร ได้ส่งหน่วยม้าเร็วเพื่อสังหารซัยคุนั้นไม่เป็นความจริง ซึ่งฉันเองได้ค้นพบแล้วว่าไม่มีรายงานในลักษณะดังกล่าวแม้แต่น้อย...(Ibn Bishr, n.d. : 1/23)

3.3.4.3 การคະဝະဒ်ที่คัรียะฮฺ

หลังจากที่ซัยคุได้เดินทางออกจากอุยฺยนะฮฺและมุ่งหน้าสู่เมืองคัรียะฮฺ ในปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 1157 (คริสต์ศักราชที่1736) ซัยคุได้มาถึง ณ เมืองคัรียะฮฺในช่วงเวลาบ่ายและ

ได้รับการต้อนรับจากลูกศิษย์ของท่านเป็นอย่างดีและได้พักในวันแรกที่เดินทางมาถึง ณ บ้านลูกศิษย์ของท่านที่ชื่อว่าอับดุลลอฮ์ เป็น อับดุลรอฮมาน เป็น สุวัยลิม อัลอูรียะนีย และหลังจากนั้นข่าวคราวการเดินทางมาถึงของซัยคุได้ไปถึงยังเจ้าเมืองดริยยะฮ์คือ อะมีร มุหัมมัด เป็น สุอูด เป็น มุหัมมัด เป็น มุกริน หลังจากที่เขาเจ้าเมืองดริยยะฮ์ทราบข่าวดังกล่าวแล้วได้ออกมาไปต้อนรับพร้อมกับน้องชายของเขาที่มีชื่อว่ามาซียะฮ์และสันยาน ทั้งสามได้พบปะกับซัยคุและแสดงความดีใจและกล่าวคำยินดีต้อนรับสำหรับการเดินทางมาถึงของซัยคุ(Ibn Ghannām, 1949 : 2/4) และกล่าวต่อซัยคุว่า “จงรับข่าวดีจากเมืองที่ดีกว่าเมืองของท่าน (หมายถึงอูัยนะฮ์)” คำกล่าวดังกล่าวนี้ทำให้ซัยคุรู้สึกดีใจและกล่าวตอบไปว่า “ข้าพเจ้าขอบอกข่าวดีแก่ท่านด้วยว่า ท่านจะได้รับเกียรติที่สูงส่ง ความช่วยเหลือและความมั่นคงจากอัลลอฮ์ ﷻ และเพราะนี่คืองานควะฮ์ของเหล่าบรรดานบีทั้งหลายที่ได้เชิญชวนสู่เตฮิด และผู้ใดที่ยึดมั่นอยู่กับมัน พร้อมกับปฏิบัติและให้การช่วยเหลือมัน เขาผู้นั้นจะได้เป็นผู้ปกครองดินแดนของพระองค์และปวงบ่าวของพระองค์ และท่านจะได้เห็นแคว้นนัจญุดีทั้งหมดนี้ปราศจากการตั้งภาคีกับอัลลอฮ์ ﷻ ความโง่เขลาจะสูญหายไป ความแตกแยกและการสู้รบระหว่างกันจะมลายหายไปเช่นเดียวกัน ดังนั้นข้าพเจ้าหวังว่าท่านจะเป็นผู้นำที่สามารถรวบรวมมุสลิมให้เป็นหนึ่งเดียวตลอดจนบรรดาลูกหลานของท่านตลอดไป” (Ibn Bishr, n.d. :1 /24)

หลังจากนั้นซัยคุได้ใช้บ้านของลูกศิษย์ดังกล่าวเป็นศูนย์ของการเรียนรู้ แต่การอยู่ในลักษณะดังกล่าวนี้ ซัยคุคิดว่ายังไม่เพียงพอสำหรับงานควะฮ์จะต้องมีอำนาจรัฐเข้ามาช่วยในการควะฮ์ จึงได้เสนอต่อน้องชายของเจ้าเมืองดริยยะฮ์ทั้งสองที่เคยมาต้อนรับ ซึ่งทั้งคู่ได้นำข้อเสนอดังกล่าวเสนอต่อภรรยาของเจ้าเมืองคือนางเมาญีฮ์ เป็นติ อิบียะฮ์ฮอน ซึ่งเป็นหญิงที่มีความเฉลียวฉลาดและเคร่งครัดในเรื่องศาสนามาก นางได้รับรู้ถึงความเป็นอุละมาอ์ของซัยคุและเป็นผู้ที่มีความดีงามมากมาย จึงได้นำเสนอต่อผู้เป็นสามีว่า “แท้จริงผู้รู้ท่านนี้ได้มาหาท่านแล้ว เขาคือมุหมัฏฮ์อันยิ่งใหญ่ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานมาแก่ท่าน ดังนั้นท่านจะต้องให้เกียรติเขา และให้ความยิ่งใหญ่แก่เขา และจงช่วยเหลือแก่เขา” (Ibn Bishr, n.d. : 1/11)

มีรายงานระบุว่า เจ้าเมืองดริยยะฮ์ได้กล่าวต่อซัยคุว่า “โอ้ท่านผู้รู้ แท้จริงนี่คือเรื่องศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮูต ﷺ ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่ามันคือความจริง ดังนั้นท่านจงรับข่าวดีสำหรับความช่วยเหลือแก่ท่านและเมื่อเราได้ดำเนินการสงครามกับผู้ปฏิเสธศรัทธาแล้วเราจะขอจากท่าน 2 ประการคือ

1. หากเราช่วยเหลือท่านและทำการต่อสู้เพื่อหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ และพระองค์ทรงเปิดเมืองต่างๆให้เราและท่าน เรากลัวว่าท่านจะจากเราไปและจะมีคนอื่นมาแทนเรา

2. เราได้กำหนดเป็นกฎหมายของเราว่าเราจะเก็บเงินในช่วงของฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งเรากลัวว่าท่านจะให้เรายกเลิกเรื่องดังกล่าวนี้

ทันทีที่ได้ยินคำกล่าวของเจ้าเมืองศรัยยะฮุ ซัยคุจึงกล่าวตอบไปว่า“สำหรับเรื่องแรกนั้น ท่านจงยกมือออกมาเพื่อที่เราจะทำสัตยาบันด้วยกันว่า เราจะปกป้องเลือดด้วยเลือด ส่วนเรื่องที่สองนั้น เราหวังว่าอัลลอฮฺ ﷻ จะทรงเปิดเมืองให้แก่ท่าน ดังนั้นแน่นอนที่สุดที่อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงประทานค่าตอบแทนมากมายซึ่งอาจจะมากกว่าสิ่งที่ท่านกังวลอยู่ด้วยซ้ำไป”

ท่านเจ้าเมืองและซัยคุต่างก็ให้คำมั่นด้วยสัตยาบันดังกล่าวโดยมีเนื้อหาที่สำคัญคือการสัญญาสู่การเชิญชวนสู่ความดีและห้ามปรามความชั่วร้ายต่างๆ และจะยื่นหยัดในการทำงานตามบทบัญญัติของอัลลอฮฺ ﷻ และเราะฮฺลุ ﷻ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในปีที่ 1158 แห่งปีฮิจเราะฮฺศักราช (คริสต์ศักราชที่1737) (Ibn Bishr, n.d. : 1/11-12)

หลังจากนั้นเป็นต้นมาการกระทำของซัยคุได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากเจ้าเมืองศรัยยะฮุในฐานะเจ้าผู้ครองเมือง การร่วมมือกันระหว่างฝ่ายการเมืองที่นำโดยเจ้าเมืองศรัยยะฮุกับซัยคุในฐานะอุละมาอ์ในการกระทำสุญญัตมนุษยสู่การเครพภักดีต่อเอกอองค์อัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียว ห้ามปรามการตั้งภาคีในทุกรูปแบบ และเชิญชวนสู่การปฏิบัติแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อย่างแท้จริง จะสามารถนำซึ่งความสำเร็จที่มีอาจจะอธิบายได้ไม่ว่าในด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถนำมนุษยชาติสู่การเครพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ อย่างแท้จริง

นอกจากนี้แล้วซัยคุยังได้ทำหน้าที่เป็นอุละมาอ์ที่น่าสังฆรรณแห่งอิสลามกลับมาอีกครั้ง โดยการเริ่มสอนตั้งแต่ความหมายของคำปฏิญาณตนหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กะลิมะฮฺ อัตเตอาฮีด อุซูด อะสสะลาสา และกอวาอิด อัลอ์บะฮฺ เป็นต้น

หลังจากซัยคุประสบความสำเร็จในการดำเนินการกระทำในเวลาหนึ่ง 1 ปีจากความร่วมมือกับเจ้าเมืองศรัยยะฮุและมีคนมากมายต่างพากันมาศึกษาเล่าเรียนกับซัยคุและยังเพิ่มทวีคูณมากขึ้นมาเรื่อยๆ ทำให้เจ้าเมืองอุยัยนะฮฺที่เคขอร้องให้ซัยคุออกจากเมืองรู้สึกเสียใจและเสียดาย จึงได้มาขอพบกับซัยคุและขอภัยในสิ่งที่ผ่านมาร้อมกับขอให้ซัยคุกลับไปอยู่เมืองอุยัยนะฮฺเหมือนเดิม แต่ซัยคุกลับตอบว่า “เป็นเรื่องที่ต้องขออนุญาตจากเจ้าเมืองคือมุหัมมัด เป็นสุูด หากเจ้าเมืองอนุญาตข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง แต่หากเจ้าเมืองต้องการให้ข้าพเจ้าอยู่ ณ เมืองแห่งนี้ ข้าพเจ้าก็จะคงอาศัยอยู่ ณ เมืองแห่งนี้...” (Ibn Bishr, n.d. : 1/13) และในที่สุดเจ้าเมืองศรัยยะฮฺไม่อนุญาตให้ซัยคุกลับไปอยู่กับเจ้าเมืองอุยัยนะฮฺ (Mas'iid Nadwiy, 1990 : 44-45) และยิ่งไปกว่านั้นหลังจากนั้น 1 ปี เจ้าเมืองอุยัยนะฮฺได้มาให้คำสัตยาบันต่อซัยคุในการที่จะดำเนินการเมืองตามรูปแบบและครรลองของอิสลามทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับคดีอาญาและการลงโทษผู้กระทำผิดด้วย กฎหมายอิสลามที่เรียกว่า อัลหุคูด หมายถึงกฎที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์การ

ลงโทษตามพระบัญชาของอัลลลอฮ์ ﷻ และเราะสูล ﷺ เช่นเดียวกับชาวเมืองหุรัยมีลาอูต่างพากัน มาให้คำสัตยาบันต่อซัยคุและเจ้าเมืองคัรียะฮ์(Mas'iid Nadwiy, 1990 : 45-46)

ส่วนทางด้านเจ้าเมืองคัรียะฮ์ นอกจากจะช่วยเหลือในการดำเนินการระวะฮ์แล้ว ยังช่วยเหลือในด้านทรัพย์สินที่รวบรวมมาจากชะกัตมอบหมายให้ซัยคุเป็นคนรับผิดชอบ ซึ่งซัยคุ ได้นำไปใช้ในหนทางของอัลลลอฮ์ ﷻ (Mas'iid Nadwiy, 1990 : 46)

นอกจากนี้แล้วซัยคุยังได้ส่งสารระวะฮ์แห่งอิสลามถึงบรรดาผู้นำต่างๆในบริเวณ ใกล้เคียงตลอดจนเมืองต่างๆอาทิ เมืองอะหฺุสาอู เมืองรียาด เป็นต้น ส่วนสารระวะฮ์แห่งอิสลามที่ ซัยคุได้เขียนส่งไปยังบรรดาผู้นำและอุละมาอู มีดังต่อไปนี้

- 1.สารของซัยคุถึงพี่น้องมุสลิมทุกท่าน
- 2.สารของซัยคุถึงพี่น้องมุสลิมชาวเมืองกอศิม
- 3.สารของซัยคุถึงซัยคุสุวัยดีฮ์อุละมาอูแห่งเมืองอิรัก
- 4.สารของซัยคุถึงซัยคุมอรอคโค
- 5.สารของซัยคุถึงครอบครัวอาลิมาซีดแห่งเมืองชาม
- 6.สารของซัยคุถึงซัยคุมุหัมมัด เป็น อิบาด และซัยคุอิบนุ อัยคุ สองอุละมาอูแห่ง

เมืองสัรฺมุดาอู (www.saaid.net 16/04/2550)

3.3.4.4 การระวะฮ์ของซัยคุที่นอกเหนือจากแคว้นนัจญ์ดี

การระวะฮ์ของซัยคุมิได้มีจำกัดเฉพาะในแคว้นนัจญ์ดีเท่านั้น แต่ได้แพร่กระจาย ออกไปยังเมืองต่างในบริเวณแหลมอาหรับในขณะนั้นไม่ว่าจะเป็นเมืองอะหฺุสาอู เมืองมักกะฮ์ เมืองมะดีนะฮ์ เมืองเยเมน และเมืองอื่นๆ ดังรายละเอียดดังนี้

ก.การแพร่กระจายระวะฮ์ของซัยคุที่เมืองอะหฺุสาอู

เป็นที่ทราบกันดีว่าเจ้าเมืองอะหฺุสาอูเป็นหนึ่งในบรรดาเจ้าเมืองที่ไม่ยอมรับการ ระวะฮ์ของซัยคุและได้สั่งให้เจ้าเมืองอุยัยนะฮ์ไล่ซัยคุออกจากเมือง หลังจากที่ซัยคุได้ตั้งฐานอย่าง มั่นคง ณ เมืองคัรียะฮ์ภายใต้การดูแลของเจ้าเมืองคัรียะฮ์มุหัมมัด เป็น สุอูด และได้รับการตอบ รับอย่างดีตลอดจนการระวะฮ์ได้แพร่กระจายไปทั่ว ทำให้เจ้าเมืองอะหฺุสาอูรวมตัวกันเพื่อจะล้มล้าง การระวะฮ์ที่นำโดยมุหัมมัด เป็น สุอูด และซัยคุ จึงได้นำกองกำลังมาปิดล้อมเมืองคัรียะฮ์ และ ยิงถล่มด้วยปืนใหญ่ ทำให้มุสลิมหลายคนเปลี่ยนใจเพราะเกรงกลัวการเข้ามาของกองกำลังเจ้าเมือง อะหฺุสาอู แต่ด้วยความช่วยเหลือจากอัลลลอฮ์ ﷻ แก่เจ้าเมืองคัรียะฮ์และซัยคุสามารถปกป้อง ตัวเองได้อย่างปลอดภัย (al-Sakakir,1999 : 136)

ในปี อีจเราะฮ์ศักราชที่ 1207 (คริสต์ศักราชที่ 1786) เจ้าเมืองดรัอียะฮ์ได้เริ่มปฏิบัติการควะฮ์ด้วยกองทัพเพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการถูกโจมตีเป็นรอบที่สองจากเจ้าเมืองอะหฺซาอ์ที่ต่อต้านการควะฮ์ จึงนำกองกำลังจำนวนหนึ่งพร้อมกับส่งสารไปยังชาวเมืองอะหฺซาอ์เพื่อเชิญชวนตอบรับการควะฮ์และกลับมารับอิสลามที่สมบูรณ์และห้ามการต่อต้านใดๆทั้งสิ้น และในที่สุดชาวเมืองอะหฺซาอ์ก็ตอบรับและยอมปฏิบัติตามคำเชิญชวนของเจ้าเมืองดรัอียะฮ์และยินดีที่จะให้คำสัตย์บั้นต่อเจ้าเมืองดรัอียะฮ์ในฐานะผู้นำของตน

ในเดือนรอมฎอนปีอีจเราะฮ์ศักราชที่ 1208 (คริสต์ศักราชที่ 1787) มุหัมมัด เป็นสุอูด เจ้าเมืองดรัอียะฮ์ได้เดินทางมาถึงเมืองอะหฺซาอ์และได้รับการให้สัตย์บั้นจากชาวอะหฺซาอ์ ในขณะที่เดียวกันมุหัมมัด เป็น สุอูด ได้ทำลายโดมต่างๆที่สร้างขึ้นเพื่อการเคารพบูชาที่มีอยู่บนสุสานและปรับพื้นดินให้เสมอเท่ากันเพื่อให้เห็นว่าเป็นสุสานธรรมดา ดังที่ อิบน์ บิษร กล่าวไว้ว่า “หลังจากที่พวกเขาเข้าครองเมืองอะหฺซาอ์ได้ปราบปรามทุกสิ่งที่เป็นสื่อและสัญลักษณ์ของการตั้งภาคีไม่ว่าจะเป็น โดมบนสุสาน และสถานที่ที่เป็นแหล่งตั้งภาคี จนไม่เหลือร่องรอยให้เห็นได้อีกต่อไป” (Ibn Bishr, n.d. : 1/129)

ข. การแพร่กระจายควะฮ์ของชัยคุ ณ เมืองอัลหะรอมัยนุ

เมืองอัลหะรอมัยนุ (มักกะฮ์และมะดีนะฮ์) ในขณะนั้นอยู่ในการดูแลของบรรดาอีจเราะฮ์มักกะฮ์ ซึ่งในขณะนั้นคือชะรีฟมัศอูด เป็น สะอีด เป็น สะอัด เป็น ชัยคุ ภายใต้การปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ ซึ่งมีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงอิสตันบูล ข้าราชการควะฮ์ของชัยคุได้แพร่กระจายไปทั่วเมืองอัลหะรอมัยนุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายโดมต่างๆ บนสุสาน และขอกกล่าวหาที่ว่าชัยคุคิดว่าคนที่ไม่ได้เดินในแนวทางที่ตนเองอยู่เป็นกาฟิร ปฏิเสธการขอความช่วยเหลือจากบรรดาศาวี (ผู้ทรงคุณธรรมที่เสียชีวิตแล้ว) ทำให้การเมืองอัลหะรอมัยนุภายใต้การนำของมัศอูด เป็น สะอีด ไม่อนุญาตให้ชาวเมืองนำญะฮ์ลียะฮ์ประกอบพิธีหัจญ์เพราะเกรงว่าแนวคิดดังกล่าวจะแพร่กระจายไปทั่ว หลังจากที่ชัยคุได้ส่งสารเพื่อขออนุญาตมาทำหัจญ์

อย่างไรก็ตาม ชัยคุพยายามอย่างเต็มที่เพื่อจะไปได้ไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ เมืองมักกะฮ์ ซึ่งเป็นเมืองที่มุสลิมจากทั่วมุมโลกสามารถมาทำหัจญ์ได้ เป็นแหล่งพบปะประจำปีของบรรดามุสลิมทั่วโลก จนกระทั่งทางชะรีฟมักกะฮ์ภายใต้การนำของชะรีฟอะหฺมัด อิบน์ สะอีด ได้ร้องขอคำชี้แจงจากบรรดานักควะฮ์ของชัยคุ ดังรายงานของ อิบน์ ฆอนนามว่า “ชัยคุและเจ้าเมืองมุหัมมัดเป็นสุอูดได้ส่งตัวแทนซึ่งเป็นผู้พิพากษาชื่อว่าอับดุลอาซิซ เป็น หุเซ็น เพื่อชี้แจงเรื่องทั้งหมดต่อชะรีฟมักกะฮ์และอุละมาอ์ที่อาศัยอยู่ที่เมืองมักกะฮ์ในขณะนั้น ปีอีจเราะฮ์ศักราชที่ 1187 (คริสต์ศักราชที่ 1766) และหลังจากที่อัยยักอับดุลอาซิซไปถึงยังเมืองมักกะฮ์ได้เข้าพัก

อาศัยอยู่ด้านนอกของชะรีฟและได้มีการรวมตัวกันของบรรดาอุละมาอ์มัคกะฮฺ ณ ตำแหน่งนี้ อาทิตชัยคุยะห์ยา เป็นศอลิหุอัลหะนาฟีเย, ชัยคุอัब्ดุลวะฮะฮฺฮาบ เป็น หุเซ็น อัศตุรกีเย, ชัยคุอัब्ดุลฆอนิเย เป็น หิลาล ซึ่งในการเข้าชี้แจงในครั้งนี้มีการพูดถึง 3 ประเด็นหลักด้วยกันคือ

1. สิ่งที่มีการพาดพิงถึงนักคอะวะฮฺของชัยคุในเรื่องที่เกี่ยวกับการหุกุมคนอื่นว่าเป็น กุฟรุ (การปฏิเสธ)

2. การทำลายล้างโดมบนสุสาน

3. การปฏิเสธการขอวิงวอน ขอความช่วยเหลือจากบรรดาศาเลีย (ผู้ทรงคุณธรรม)

ซึ่งคำถามและข้อข้องใจทั้งสามข้างต้น ท่านกอฎิเยอัब्ดุลอาซิซ อัลหุเซ็น ได้ตอบ ดังนี้

ข้อที่ 1. ไม่ได้มาจากนักคอะวะฮฺของชัยคุ ซึ่งมันไม่เป็นความจริงเป็นการกล่าวหา

ข้อที่ 2. การทำลายโดมบนสุสานนั้นเป็นความจริงเพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจน

ข้อที่ 3. การขอวิงวอนและขอความช่วยเหลือต่อบรรดาศาเลีย (ผู้ทรงธรรม) ทั้งหลายในกรณีที่เกิดปัญหาเพื่อให้เขาช่วยคือการกระทำที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นที่อนุมัติในอิสลามซึ่งเป็นการตั้งภาคีหรือซิริกต่ออัลลอฮฺ

ในขณะนั้นกอฎิเยอัब्ดุลอาซิซ ได้นำคำราของอุละมาอ์มัซฮับหับนาลียามาเปิดให้บรรดาอุละมาอ์ทั้งหลายได้อ่านดู ปรากฏว่าถูกต้องตามที่กอฎิเยพูดทุกประการ พวกเขาก็พอใจกับการชี้แจงและยอมรับการคอะวะฮฺของชัยคุ และกล่าวว่า“โอ้! มันคือมัซฮับของอิหม่ามผู้ยิ่งใหญ่ (หมายถึงอิหม่ามอะหฺมัด) (al-Sakakir, 1999 : 141-142)

หลังจากการชี้แจงของกอฎิเยอัब्ดุลอาซิซ อัลหุเซ็น ซึ่งเป็นตัวแทนของชัยคุ ทำให้ชะรีฟอะหฺมัด เป็น สอิด อนุญาตให้ชาวแคว้นนัจญ์ดิมาทำหัจญ์ได้ และได้รับการตอบรับอย่างดีจากชะรีฟมัคกะฮฺในขณะนั้น บรรดาชาวนัจญ์ดิและนักคอะวะฮฺของชัยคุได้เดินทางมาประกอบหัจญ์อย่างสมบูรณ์นอกจากนั้นแล้วยังเป็น โอกาสสำคัญของชัยคุและมุหัมมัด เป็น สูดในการเผยแพร่สังฆธรรมแห่งอิสลามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้บรรดาชะรีฟมัคกะฮฺต่างรู้สึกไม่ค่อยดีเพราะเกรงว่าดีว่ามุหัมมัด เป็น สูดและชัยคุ จะใช้โอกาสนี้ในการเผยแพร่แนวคิดออกไปยังไม่หยุดยั้ง จึงอาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของเมืองมัคกะฮฺ ความกังวลในเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากที่ชะรีฟอะหฺมัด เป็น สอิดได้เสียชีวิตลงหลังจากได้อนุญาตให้ชัยคุและชาวแคว้นนัจญ์ดิเข้ามาทำหัจญ์ นานประมาณ 50 วัน

ในท้ายสุดแล้วบรรดาชะรีฟมัคกะฮฺได้กล่าวหาชัยคุและมุหัมมัด เป็น สูดว่า กำลังพยายามที่จะรวบรวมเผ่าต่างๆที่มีอยู่ในเขตเมืองมัคกะฮฺเพื่อทำการโค่นล้มรัฐบาลชะรีฟ

ชะรีฟมักกะฮ์ได้ส่งตัวแทนไปยังชัยคุและมุหัมมัด เป็น สุอูด เพื่อจะไปดูแลและขอเจรจากับชัยคุ แต่ในทางกลับกันเมื่อตัวแทนของชะรีฟมักกะฮ์ท่านนี้ได้ไปพบเห็นการจัดการของเจ้าเมืองมุหัมมัด และชัยคุทำให้เปลี่ยนใจให้คำสัตยาบันเพื่อจะจงรักภักดีต่อการปกครองของมุหัมมัดและชัยคุ และกลายเป็นคนที่สนับสนุนชัยคุอย่างเต็มที่ตลอดมา

เหตุการณ์เกิดขึ้นทำให้ชะรีฟมักกะฮ์ตัดสินใจส่งกองทัพมาเพื่อที่จะทำลายชัยคุ และเกิดการปะทะขึ้นระหว่างสองฝ่าย ณ เมืองฏอฮ์ฟ และในที่สุดชัยชนะเป็นของฝ่ายชัยคุทำให้เมืองฏอฮ์ฟเป็นหนึ่งในบรรดาเมืองที่จงรักภักดีต่อมุหัมมัด เป็น สุอูด และหลังจากนั้นไม่นานนักเมืองมักกะฮ์ก็ประกาศเข้ามาเป็นหนึ่งในบรรดาเมืองที่จงรักภักดีต่อการปกครองของมุหัมมัด เป็นสุอูด

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1218 (คริสต์ศักราชที่1797) มุหัมมัด เป็น สุอูดได้เดินทางมาถึงเมืองมักกะฮ์และสั่งให้มีการรวมตัวกันที่มีสญูดหะรอมพร้อมกับบรรดาชะรีฟมักกะฮ์ที่ยอมปฏิบัติตามทุกประการ และได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อชาวมักกะฮ์ตลอดจนทำลายล้างทุกอย่างที่เป็นแหล่งหรือสถานที่ที่มีการเคารพบูชาหรือมีการตั้งภาคี ในขณะที่เดียวกันชาวเมืองมะดีนะฮ์ได้กล่าวสัตยาบันเพื่อเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองของมุหัมมัด เป็น สุอูด (al-Sakakir, 1999 : 144-152)

ค.การแพร่กระจายอะฮ์ลุลชัยคุเมืองซูดาน

หลังจากที่เมืองอัลหะรอมขุดคอกอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์สุอูดแล้วในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1218 (คริสต์ศักราชที่1797) บรรดาผู้ประกอบพิธีหัจญ์ได้รับฟังเนื้อหาการอะฮ์ลุลชัยคุไม่ว่าจะเป็นกฎบะฮ์ การตักเตือน การแนะนำในเรื่องของศาสนาทำให้หลายคนเข้าใจและรับทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการอะฮ์ลุลชัยคุจากบรรดาลูกศิษย์ของชัยคุ ตลอดจนจะนำแนวทางดังกล่าวไปเผยแพร่ต่อ ณ เมืองของตนเอง ดังที่ชัยคุอูษมาน เป็น เฟาดีย์จากซูดาน แห่งเผ่าฟูลา เป็นหนึ่งอุละมาอ์ที่ทำหน้าที่ให้ความเข้าใจแก่ชาวซูดานที่มาทำหัจญ์ หลังจากที่ได้รับฟังการอะฮ์ลุลชัยคุจากลูกศิษย์ของชัยคุแล้ว ได้นำเอาแนวทางดังกล่าวไปอะฮ์ลุล ณ เมืองซูดาน และเกิดสงครามระหว่างเผ่าที่ไม่ยอมรับการอะฮ์ลุล แต่ก็สามารถเอาชนะเผ่าฆอบัร และหลังจากนั้นสองปี ชัยคุอูษมาน เป็น เฟาดีย์ สามารถสร้างอาณาจักรที่มีชื่อว่าสุกูโต ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ยึดมั่นตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮ์เป็นระยะเวลาจนถึงหนึ่งศตวรรษ (Abu Tomiy, 1999 : 98-100)

ง.การแพร่กระจายคระวะฮุของชัยคุประเทศอินเดีย

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1232 (คริสต์ศักราชที่ 1811) ชัยคุชัยิด อะหมัด ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำของชาวอินเดียได้เดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์และได้รับฟังเนื้อหาการคระวะฮุจากบรรดาลูกศิษย์ของชัยคุ ทำให้เข้าใจและยอมรับการคระวะฮุของลูกศิษย์ชัยคุ ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1236 (คริสต์ศักราชที่ 1815) เขาได้เดินทางกลับมาจากการทำหัจญ์ได้เริ่มดำเนินการคระวะฮุ ณ เมืองบัตดิน จนกระทั่งสามารถสร้างอาณาจักรอิสลาม ณ เมืองปันจาบ ซึ่งเป็นหนึ่งในรัฐอิสลามที่ยึดมั่นตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ในแถบนั้น แต่ทว่ารัฐอิสลามแห่งนี้อยู่ได้ไม่นานก็เสียไปหลังจากที่กองทัพของอังกฤษได้มาถล่มในศตวรรษที่ 19 (Abu Tomiy, 1999 : 100-101)

ข.การแพร่กระจายคระวะฮุของชัยคุเมืองสุมาตรา

หลังจากที่บรรดาผู้ที่มาทำหัจญ์ได้รับฟังการคระวะฮุของลูกศิษย์ชัยคุและได้เดินทางกลับไปยังบ้านของตัวเองแล้ว พวกเขาบางส่วนได้เริ่มการคระวะฮุในเรื่องที่ตนเองได้รับมาจากการไปทำหัจญ์ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1219 (คริสต์ศักราชที่ 1798) จนกระทั่งเกิดสงครามหลายครั้งกับชาวพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในเมืองดังกล่าว จนกระทั่งในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 1243 (คริสต์ศักราชที่ 1822) ประเทศฮอลันดาได้เห็นถึงอันตรายของการเกิดขึ้นของการคระวะฮุดังกล่าว จึงได้เริ่มการโจมตีและทำลายล้างด้วยสงครามที่ยืดยาวนานมาถึง 16 ปี จนกระทั่งสามารถเอาชนะได้ในที่สุด (Abu Tomiy, 1999 : 101-102)

3.4 ข้อครหาที่มีต่อชัยคุ

การคระวะฮุสู่เตาฮีดที่นำโดยชัยคุมีทั้งคนยอมรับและเห็นด้วย มีทั้งคนที่ไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วย หนึ่งในบรรดาอุลามาคูที่เห็นด้วยและยอมรับการคระวะฮุของชัยคุในขณะนั้นคือ อะมีร์มูฮัมมัด เป็น อิสมาอีล อัลศ็อนอานีย์ ซึ่งเป็นอุละมาอูแห่งเมืองศ็อนอาอู (ประเทศเยเมน) และกล่าวตอบรับอย่างดีและดีใจเป็นอย่างยิ่งหลังจากที่สารของชัยคุได้ไปถึงท่าน มีรายงานระบุว่าสาเหตุหลักที่ทำให้หะมีรุ ศ็อนอานีย์ ดีใจเป็นอย่างยิ่งเพราะท่านเข้าใจว่าไม่มีใครทำงานคระวะฮุสู่เตาฮีดเหมือนกับท่าน แต่หลังจากที่ได้รับสารจากชัยคุท่านจึงรู้ว่าท่านไม่ทำงาน โคดเคียบบนเส้นทางแห่งนี้ (Mas'iid Nadwiyy, 1990 : 48)

ส่วนผู้ที่ไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยกับแนวทางการคระวะฮุของชัยคุนั้นต่างพากันโจมตีและกล่าวหาว่าร้ายต่อชัยคุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เสียผลประโยชน์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นบุคคล 3 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.ประเภทนักการเมือง อาทิ เจ้าเมืองอะหฺสาอูที่มีชื่อว่าสุลัยมาน เป็น อูรฺัยอิรุ

2. ประเภทนักวิชาการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆดังนี้คือ

2.1 กลุ่มที่แสวงหาสังคมและเมื่อรับฟังการชี้แจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องและเห็นด้วยกับแนวทางของชัยคุ อาทิ ชัยคุยะหุยา เป็น ศอลิหุ อัลหะนาฟีย์ ชัยคุอับดุลวะฮะฮาบ เป็น หะสัน อัตุรกี ซึ่งเป็นอุละมาอ์มักกะฮ์ในยุคการดูแลของชะรีฟอะหมัด เป็น สะอิด

2.2 กลุ่มที่ไม่ยอมรับ อาทิ อะหมัด ชัยนียะ คะฮฺลัน

3. ประเภทประชาชนทั่วไปซึ่งส่วนใหญ่แล้วยึดถือตามผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางด้านศาสนาหรืออุละมาอ์หรือผู้นำทางด้านการเมืองการปกครองในฐานะเจ้าผู้ครองเมือง

ส่วนประเด็นข้อครหาต่างๆที่ได้มีการกล่าวหาต่อชัยคุนั้นมีมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับประเด็นของอะกิละฮ์เป็นหลัก แต่ก็มีที่เกี่ยวกับฟิกฮ์บาง และการเมืองบ้าง ส่วนข้อครหาต่างๆที่มีต่อชัยคุได้มีการจัดมารวบรวมพร้อมกับข้อโต้แย้งด้วยและนำเสนอในงานสัมมนาระดับนานาชาติเรื่องเกี่ยวกับการชะฮาดะฮ์ของชัยคุหมัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮาบ ระหว่างวันที่ 21-27 /4/ 1400 ตรงกับ 8-14/3/1980 ณ มหาวิทยาลัยอิหม่ามมุหัมมัด เป็น สุอูด อัลอิสลามมียะฮ์ ณ กรุงริยาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในการสัมมนาครั้งนี้มีอุละมาอ์และผู้เชี่ยวชาญจากหลายประเทศเข้าร่วม โดยแต่ละท่านได้นำเสนอในประเด็นที่แตกต่างกัน แต่มีจุดรวมเดียวกันคือการชะฮาดะฮ์ของชัยคุ ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อครหาหรือข้อกล่าวหาต่างๆเกี่ยวกับชะฮาดะฮ์ของชัยคุมี 3 ท่านที่นำเสนอ คือชัยคุอับดุลรอฮมาน อุมัยรฺ ,ชัยคุอับดุลการิมอัลคอฎิบ และชัยคุหมัมมัด เป็น ยูซุฟ นอกจากนี้แล้วยังมีงานเขียนท่านอื่นอีกมากมายที่นำเสนอในเรื่องดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะมิได้นำเสนอในเวทีสัมมนาระดับนานาชาติดังที่จัดขึ้น ณ กรุงริยาดก็ตาม ส่วนประเด็นการนำเสนอในเรื่องนี้พอจะสรุปประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

3.4.1 ผู้นำของกลุ่มวะฮะฮาบียะ

คำว่า *วะฮะฮาบียะ* เป็นคำที่พาดพิงถึงกลุ่มของชัยคุ ซึ่งเป็นการพาดพิงที่ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอาหรับ ความจริงแล้วจะต้องพาดพิงถึงกลุ่มของชัยคุว่า มุหัมมะดิยะฮ์ จึงจะถูกต้องตามหลักภาษาอาหรับเป็นการพาดพิงถึงตัวชัยคุโดยตรงในฐานะที่เป็นผู้นำสูงสุด คำว่า *วะฮะฮาบียะ* เป็นคำที่หลายคนเกรงกลัวและไม่อยากจะเข้าใจว่าเป็นชื่อกลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบน ไม่ให้เกียรติแด่นบีมุหัมมัด ﷺ ห้ามเยี่ยมเยียนสุสาน เป็นมัชฮับใหม่ที่ไม่ยึดถือตามมัชฮับทั้งสี่ เป็นต้น

การกล่าวหาโดยใช่ คำว่า *วะฮะฮาบียะ* เป็นข้อกล่าวหาที่มีอิทธิพลอย่างมากและประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการหล่อหลอมสังคมให้เกรงกลัวและห่างไกล ไม่ว่านจะเป็นบุคคล

ระดับไหน มีวุฒิการศึกษาสูงเพียงไร มีตำแหน่งสูงส่งเพียงไหนก็ไม่สามารถที่หลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อของข้อครหาดังกล่าวนี้ได้

เพื่อความชัดเจนและประจักษ์แจ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้พยายามใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการค้นคว้าเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับข้อกล่าวหาดังกล่าวนี้ และด้วยความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ ในที่สุดก็สามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดังนี้

3.4.1.1. ที่มาของคำว่า วะฮฺฮาบียฺ

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่1218 (คริสต์ศักราชที่1797)ราชวงศ์สุอูด สามารถทำให้ชาวมักกะฮฺ และชาวเมืองโอมานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชวงศ์สุอูด ทำให้เคาะลีฟะฮฺอุมัยยะฮฺรู้สึกเกรงกลัวและกังวลเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดส่งกองกำลังเพื่อลงล้างการคละวะฮฺของราชวงศ์สุอูดแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะชนะนำกลับมาได้ในระยะแรก จึงเปลี่ยนแปลงการสู้รบด้วยดาบมาเป็นการสู้รบด้วยลิ้นและงานเขียน ตลอดจนหาวิธีการใส่ร้ายป้ายสีโดยใช้แนวทางการเมืองมาใช้ในการโจมตีโดยเฉพาะคำว่า พวกวะฮฺฮาบียฺ ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งกลุ่มของพวกเคาะวะริจญ์นอกรีต... (Abu Tomiy, 1999 : 64-67)

จึงเป็นข้อสรุปอย่างชัดเจนว่าที่มาของคำว่า วะฮฺฮาบียฺ มาจากปัญหาทางการเมืองเพื่อหวังทำลายล้างการคละวะฮฺอิสลามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเมือง(Mas'ud Nadwiy, 1990 : 147)

มัสอูด นัดวียฺ (Mas'ud Nadwiy, 1990 : 165)กล่าวต่อไปว่า “หนึ่งในสิ่งที่เป็นเท็จที่มีการกล่าวหาซัยคฺอย่างแพร่หลายคือการเรียกชื่อ คละวะฮฺของซัยคฺว่า วะฮฺฮาบียฺฮฺ นอกจากนี้แล้วยังมีความพยายามที่จะทำให้ชื่อนี้เป็นหนึ่งในชื่อกลุ่มนอกรีตและเป็นกลุ่มที่น่ากลัว โดยความร่วมมือของอังกฤษ ตุรกี และอียิปต์ ซึ่งทุกครั้งที่มิชชันนารีพื้นฟูอิสลามขึ้นมาในโลกมุสลิมในสองศตวรรษที่ผ่านมาและยุโรปเห็นว่าขัดต่อผลประโยชน์ของพวกเขาแล้วก็จะเอาเรื่องวะฮฺฮาบียฺมาเกี่ยวข้อง....”

หลังจากนั้นเป็นต้นมา คำว่า วะฮฺฮาบียฺ ได้ขยายและแพร่หลายอย่างรวดเร็วเพราะการช่วยเหลือของอังกฤษ ตุรกี และอียิปต์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่1347 (คริสต์ศักราชที่1926) กษัตริย์อับดุลอาซิซ เป็นมุหัมมัด ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองมักกะฮฺว่า “พวกเขาได้กล่าวหาและเรียกพวกเราว่า วะฮฺฮาบียฺฮฺ และกล่าวหาว่ามัชฮับของเราคือมัชฮับวะฮฺฮาบียฺ เป็นมัชฮับเฉพาะสำหรับพวกเรา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเท็จทั้งสิ้น เป็นการกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรมยิ่งสำหรับพวกเรา เป็นแนวคิดของผู้ที่หวังจะทำลายเรา...พวกเรามีพระเจ้าของมัชฮับใหม่ ดังที่พวกเขาเข้าใจ พวกเรามีไดุ้ตรีอะกิละฮฺใหม่ขึ้นมา และมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบก็มีได้นำสิ่งใหม่เข้ามา อะกิละฮฺของเราคืออะกิละฮฺของเหล่าบรรดาอุ

ละมาอัสละฟัฟที่ทรงคุณธรรมที่นำมาจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์และจากอูละมาอ และเราให้เกียรติต่ออูละมาอทั้งสี่ท่าน และไม่ได้แบ่งแยกระหว่างพวกเขาทั้งสี่ท่าน ทั้งหมดเป็นอูละมาอที่เราให้เกียรติยิ่งตามทัศนะของเรา..นี่แหละคืออะกิละฮ์ที่ซัยคุมูหัมมัด เป็น อับดุลวะฮะฮ์ฮาบได้ลุกขึ้นมาเรียกร้องและเชิญชวน นี่แหละคืออะกิละฮ์ของเรา อะกิละฮ์ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ ~~ฮ์~~ อย่างบริสุทธิ์ปราศจากชริก บิดอะฮ์ทั้งหลายทั้งปวง และอะกิละฮ์เตาฮีดเท่านั้นที่เราเชิญชวน)... (al-Aakl, 1999 : 396)

3.4.1.2 ความแตกต่างระหว่าง วะฮะบียฺ กับ วะฮะฮะบียฺ

จากการศึกษาและค้นคว้าพบว่าระหว่างคำว่า วะฮะบียฺ กับ วะฮะฮะบียฺ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ คำว่า วะฮะบียฺ เป็นหนึ่งในบรรดากลุ่มอิบาดียะฮ์ซึ่งเป็นกลุ่มนอกรีตที่มีความเชื่ออย่างเอกฉันท์จากบรรดานักวิชาอิสลาม วะฮะบียฺ คำนี้เป็นการการพาดพิงถึงอับดุลลอฮ์ เป็น วะฮะบ อับรอฮิมียฺ ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดากลุ่มนอกรีตที่ทำสงครามกับอาลี ณ นะหฺรอวาน พวกเขาคือกลุ่มเคาะวาริจญ์ อิบาดียฺ (al-Suwaair, 2001 : 19)

ส่วนคำว่า วะฮะฮะบียฺ เป็นกลุ่มนอกรีตอิบาดียฺอีกเช่นเดียวกัน ซึ่งกลุ่มที่แตกย่อยออกมาจากกลุ่มวะฮะบียฺกลุ่มแรกที่น่าโดยอับดุลลอฮ์ เป็น วะฮะบ วะฮะฮะบียฺกลุ่มนี้มีผู้นำชื่อ อับดุลวะฮะฮะบ เป็น อับดุลรอฮมาน เป็น รอฮตุม อัลคอริญียฺ อัลอิบาดียฺ และมีชื่อที่เป็นที่รู้จักคือ วะฮะฮะบียะฮ์ ซึ่งกลุ่มนอกรีตกลุ่มนี้ได้ยกเลิกบทบัญญัติของอิสลามหลายอย่าง อาทิ หัจญ์ เขาเสียชีวิตเมื่อปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 197 บางรายงานระบุว่าเขาเสียชีวิตปี 190 ณ เมืองตาฮะรอต ทางตอนเหนือของแอฟริกา (al-Suwaair, 2001 : 15)

ดังนั้น คำว่า วะฮะบียฺ และ วะฮะฮะบียฺ ถือเป็นคำสองคำที่ถูกเรียกว่าเป็นกลุ่มนอกรีตที่มีความเชื่อคล้ายคลึงกับกลุ่มเคาะวาริจญ์ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มอิบาดียะฮ์ที่ยกเลิกกฎของอิสลามที่เกี่ยวกับหัจญ์และอื่นๆ ซึ่งเป็นชื่อกลุ่มที่อูละมาออิสลามได้หุ้ญุมว่าเป็นกลุ่มนอกรีต ดังนั้น การสวมรอยและใช้ในการพาดพิงถึงกลุ่มของซัยคุดัยฮ์คำว่า วะฮะฮะบียฺ เพื่อให้เห็นว่าเป็นกลุ่มนอกรีตจึงเป็นการใส่ร้ายป้ายสีเพื่อหวังผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างแน่นอน

3.4.2 เป็นผู้ที่อ้างว่าตัวเองนั้นเป็นนบี

หนึ่งในความพยายามของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับซัยคุคือใช้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความเกลียดชังต่อซัยคุและห่างไกลจากซัยคุ การกล่าวหาครั้งนี้เป็นกรกล่าวหาที่ยิ่งใหญ่ นั่นคือการกล่าวหาว่าซัยคุอ้างตัวเองว่าเป็นนบี ดังที่ชะหฺวีฮ์ อัลอิรอเกีย ได้กล่าวว่า “และท่านมุหัมมัดคนนี้มีแนวความคิดที่อ้างว่าตัวเองนั้นเป็นนบีเสมือนกับมุสัยะละมะฮ์ อัลกัซซาบ ,สุญูด และอัลอัสวัต

อัลอุนสีย์ ฎุลยัหะฮุ อัลอะสะดีย์ และคนอื่นๆ ทั้งนี้ซัยคุที่ซ่อนเรื่องนี้ไว้ในตัวของเขาและไม่เคยเปิดเผยให้ใครรับทราบ” (Ibn Samhan, 1376 H.: 25)

ในขณะที่ซัยนียะ คะฮฺลัน ได้กล่าวในหนังสือของเขาที่มีชื่อว่า อัลคัร อัศสุนนียะฮุ ฟิร้อคคิ อะลวะฮะฮะบียะฮะฮุว่า “และดูจากสภาพภายนอกของซัยคุแล้ว แน่ใจว่าเขาคือผู้ที่อ้างตัวเองว่าเป็นนบี แต่ทว่าเขาไม่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน” (Dahlan, 1950 : 46)

เช่นเดียวกันกับอะละวี๊ยะ เบ็น อะหมัด อัลหัดาด ที่ได้กล่าวในหนังสือของเขาที่มีชื่อว่า มิศบาฮุ อัลอะนาม วะญะลาฮุ อัลอะหฺลาม ว่า “ดังนั้นแท้จริงเขา (ซัยคุ) คือผู้ที่อ้างตัวเองในใจของเขาว่าเขาเป็นนบีใหม่ขึ้นมา ดังที่ปรากฏจากหลักฐานจากพฤติกรรมและการพูดของเขา ด้วยเหตุนี้เองที่เขาไม่ยอมรับศาสนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แต่กลับยอมรับเฉพาะอัลกุรอานเท่านั้น...” (Ibn Samhan, 1376 H. : 20)

จากข้อมูลข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าหากเป็นไปตามที่มีการกล่าวหาว่า ซัยคุอ้างตัวเองเป็นนบีแต่เก็บไว้อยู่ในหัวใจของเขาไม่ยอมเปิดเผย ! สิ่งที่ต้องถามกลับมาคือเรื่องที่เกิดขึ้นในหัวใจเป็นเรื่องภายในจิตใจของคนไม่มีใครสามารถรับรู้ได้ การกล่าวหาในลักษณะเช่นนี้แสดงว่าผู้กล่าวหาสามารถรับรู้ถึงภายในจิตใจของคนอื่นกระนั้นหรือ ? ซึ่งตามหลักการอิสลามแล้วไม่มีใครสามารถรับรู้สิ่งที่อยู่ในหัวใจของใครได้เลยแม้แต่น้อย มีเพียงพระองค์อัลลอฮุ ﷻ เท่านั้นที่ทรงทราบดังที่อัลลอฮุ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴾ (26 :)

ความว่า : พระผู้ทรงรอบรู้สิ่งเร้นลับ ดังนั้นพระองค์จะไม่ทรงเปิดเผยสิ่งเร้นลับของพระองค์แก่ผู้ใด (อัลอีน : 26)

ประเด็นถัดไปคือหากเราศึกษา ค้นคว้า และอ่านงานเขียนของซัยคุเองเราจะพบว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าซัยคุได้เขียนสารถึงสุวัยคุซึ่งเป็นอุละมาอ์เมืองอิรักที่เขียนมาถามซัยคุเกี่ยวกับข้อกล่าวหาที่แพร่หลายว่าเป็นเช่นไร ? ซัยคุจึงเขียนตอบกลับไปว่า “อัลหัมดุลิลลาฮุ ข้าพเจ้าขอบอกกับท่านว่า ข้าพเจ้าสบายดี ข้าพเจ้าคือมุตะฮะบิอ (ผู้ที่เจริญรอยตามท่านนบี ﷺ) มิใช่ผู้อุตริแต่ประการใด อะกีดะฮ์ที่ข้าพเจ้ายึดถือคืออะกีดะฮ์ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮุ ﷻ ศาสนาที่ข้าพเจ้าคือศาสนาของอัลลอฮุ ﷻ และมีซัยบอะฮฺลุศสุนนะฮฺวัฏญะมาอะฮฺ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหล่าบรรดาอุละมาอ์อิสลามและอิหม่ามทั้งสี่ได้ยึดถือไว้ ตลอดจนบรรดาผู้ที่เจริญรอยตามจวบจนวันกิยามะฮฺ ซึ่งความจริงแล้วข้าพเจ้าได้อธิบายและสอนให้ทุกคนมีความอิดลาศ (บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮุ ﷻ เพียงองค์เดียว) และห้ามปราม

พวกเขาให้ขอร้องต่อบรรดาเลีย (ผู้ทรงธรรม) ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว และห้ามปรามพวกเขาให้ตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ โดยการเชือด การบนบาน การมอบหมายและการศุญูดต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นสิทธิเฉพาะสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียวเท่านั้น สิ่งที่นอกเหนือจากพระองค์ย่อมไม่มีสิทธิ แม้ว่าจะเป็นที่ถึงมะลาอิกะฮ์ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับพระองค์ก็ตามหรือแม้แต่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ก็ตาม การเชิญชวนในลักษณะดังกล่าวนี้คือการเชิญชวนที่บรรดานบีทั้งหลายในอดีตได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่คนแรกจนกระทั่งถึงคนสุดท้ายซึ่งทั้งหมดนี้คือแนวทางอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ (Ibn Ghannam, 1949 : 1/359)

3.4.3 เป็นผู้ที่อ้างว่าตนเองเป็นถึงระดับมูญตะฮิดมูฏลอก¹

หนึ่งในข้อกล่าวหาที่มีการกล่าวหาซัยคุ คือการกล่าวหาว่าซัยคุอ้างตัวเองว่าเป็นถึงระดับมูญตะฮิดมูฏลอก ซึ่งเป็นการกล่าวหาซัยคุในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮฺ

อัลอะลุสิยฺ (al-Alusiy, n.d. : 60) กล่าวว่า “การที่มีการพาดพิงถึงพวกอะฮฺบียฺเกี่ยวกับการอ้างว่าเป็นมูญตะฮิดมูฏลอกนั้น เป็นการกล่าวหาที่เป็นเท็จ ซึ่งชาวแคว้นนัจญ์ดีทั้งหมดสังกัดมัซฮับอิหม่ามอะหฺมัด ซึ่งพวกเขาทั้งหลายนั้นได้ดำเนินตามแนวทางของท่านอิหม่ามอะหฺมัดเกี่ยวกับข้อปลีกย่อยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮฺ และสอดคล้องกับอิหม่ามอะหฺมัดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮ์เช่นเดียวกัน”

เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ซัยคุได้ออกมาปฏิเสธเองว่า “และข้าพเจ้าไม่มีสิทธิที่จะเรียกตัวเองว่า มูญตะฮิดมูฏลอก และไม่มีในหมู่บรรดาของพวกเราที่อ้างตัวเองในเรื่องดังกล่าว แต่ทว่าในบางกรณีหรือในบางเรื่องที่มีตัวบทชัดเจนจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺโดยมิได้ที่ถูกยกเลิกและมิใช่กำหนดเฉพาะเจาะจง และไม่ขัดแย้งระหว่างกันอีกทั้งยังเป็นทัศนะที่อุละมาอุมัซฮับทั้งสิ้นเห็นด้วย ข้าพเจ้าจะทิ้ง ทัศนะ (มัซฮับหันบะลียฺ เป็นต้น...” (Ibn Samhan, 1376 H. : 39)

3.4.4 เป็นกลุ่มเคาะวาริจญ์

กลุ่มเคาะวาริจญ์คือกลุ่มนอกรีตที่มีแนวทางและแนวคิดที่อันตรายยิ่งดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อแนวทางที่เบี่ยงเบน ส่วนการการกล่าวหาว่าซัยคุเป็นพวกเคาะวาริจญ์ ดังที่ชะฮาวียฺได้กล่าวไว้ว่า “แท้จริงท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้บอกถึงลักษณะของกลุ่มนี้ในหะดีษมากมาย ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญที่บ่งบอกถึงการเป็นนบีของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เพราะแท้จริงท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ไม่สามารถมองเห็นสิ่งเร้นลับได้ หะดีษที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวความว่า “ฟิذنะฮฺจะออกมา

1. มูญตะฮิดมูฏลอก หมายถึงอุละมาอ์ที่ถึงขั้นที่สามารถจะพิทวาในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาและไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำพิทวาของอุละมาอ์ท่านอื่นๆ อาทิ อิหม่ามมัซฮับทั้งสี่ท่าน

จากตรงนั้น และท่านได้ชี้ไปทางทิศตะวันออก” และในหะดีษอีกบทหนึ่งท่านนบีมุหัมมัดﷺ กล่าวว่า “จะมีคนกลุ่มหนึ่งออกมาจากทางทิศตะวันตก...” ในหะดีษอีกบทหนึ่งท่านนบีมุหัมมัดﷺ กล่าวว่า “ไอ้อัลลอฮฺขอพระองค์ทรงประทานความบะรอกะฮฺจงมีแก่พวกเราในเมืองซามไอ้อัลลอฮฺขอพระองค์ทรงประทานความบะรอกะฮฺแก่พวกเราในเยเมน มีคนกล่าวขึ้นมาว่าไอ้อันเราะฮฺสุลลุลลอฮฺ แล้วในเมืองนัจญ์คิละ? ท่านเราะฮฺสุลลุลลอฮฺﷺ ตอบว่า แถบนั้น (นัจญ์คิ) มีแผ่นดินไหวมีพิตนะฮฺและตรงนั้นเป็นแหล่งเกิดของมารร้ายชัยฏอน” จากหะดีษดังกล่าวชัดเจนว่า “ท่านเราะฮฺสุลลุลลอฮฺﷺ ได้เจาะจงสำหรับกลุ่มที่อยู่ทางทิศตะวันออกที่ออกนอกกริดคือผู้ที่ปฏิบัติตามมุหัมมัด เป็นอับดุลอะฮฺซาบ...” (Ibn Samhan, 1376 H. : 48)

ในขณะที่ชัยนี คะฮฺลัน ได้กล่าวในหนังสือของท่านที่มีชื่อว่า พิตนะฮฺ อัลวะฮะบียะฮฺว่า “และมีหะดีษมากมายที่กล่าวอย่างชัดเจนว่าเกี่ยวกับพิตนะฮฺ ดังหะดีษที่ท่านนบีมุหัมมัดﷺ ได้กล่าวความว่า “จะมีคนกลุ่มหนึ่งออกมาจากทางทิศตะวันตก...ลักษณะของพวกเขาชัดเจนมากกล่าวคือชอบ โกงหัว และพวกเขาชอบเชิญชวนในการให้คนมาโกงหัว ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่เคยปรากฏจากบรรดาพวกเคาะวาริจญ์และพวกชาวบิอะฮฺในยุคก่อนพวกเขา...” (Dahlan, n.d. : 76)

อย่างไรก็ตามข้อกล่าวหาข้างต้น ต้องมีการอธิบายอย่างชัดเจน กล่าวคือ หะดีษที่ชัยนี คะฮฺลัน ได้นำเสนอเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มนอกรีตที่เรียกว่ากลุ่มเคาะวาริจญ์นั้นเป็นหะดีษที่มาจากท่านนบีﷺ จริง แต่ต้องมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอธิบายของอุละมาอ์เกี่ยวกับความหมายว่าเกี่ยวข้องกับชัยคุตรงประเด็นใดบ้าง ? จริงหรือไม่ ? อย่างไร ?

อัลอัศกอลานียฺ (Al-'Asqalaniy) กล่าวว่า “สำหรับคำว่า นัจญ์คิ ในหะดีษข้างต้นนั้นหมายถึงเมืองอิรัก ซึ่งกลุ่มเคาะวาริจญ์ซึ่งมีต้นกำเนิดในระยะแรกๆที่เมืองอิรัก ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกออกของเมืองมะดีนะฮฺ”(อ้างใน al-Umairat, 1995 : 62)

ในขณะที่การโกงหัวเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งของกลุ่มเคาะวาริจญ์นั้น เป็นความจริง แต่เป็นลักษณะและสัญลักษณ์ของกลุ่มเคาะวาริจญ์ในยุคของเคาะลีฟะฮฺอาลีﷺ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบรรดาชาวอิรักและชาวเมืองใกล้เคียง

อิบน์ บิซฺรฺ (Ibn al-Bar) กล่าวว่า “แท้จริง (อุละมาอ์) มีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ (อิจญ์มาอ์) จากบรรดาอุละมาอ์ทั่วเมืองว่าการโกงหัวเป็นเรื่องที่อนุมัติ...” (อ้างใน Ibn Samhan, 1376 H. : 76)

ดังนั้น พอจะสรุปได้ว่า เนื้อหาใจความในหะดีษข้างต้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่การกล่าวต่อชัยคุว่าเป็นพวกเคาะวาริจญ์ นั้นเป็นการกล่าวหาลอยๆ ไม่มีหลักฐานที่สามารถชี้ให้เห็น

อย่างชัดเจนว่าซัยคุเป็นเคาะวาริจญ์ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำรา หรืองานเขียนของท่านมิได้ปรากฏถึงลักษณะดังกล่าวแม้แต่น้อย

3.4.5 เป็นผู้ที่ยกเรื่องให้ออกจากระบบการปกครองของอาณาจักรอูมาเนียฮ์

หนึ่งในข้อครหาที่มีการกล่าวหาคือซัยคุเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่ไม่เชื่อฟังต่อเคาะลีฟะฮ์อูมาเนียฮ์ ซึ่งในแนวทางมัซฮับอะหฺลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ไม่อนุญาตให้มุสลิมแยกตัวออกจากการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อิสลาม ข้อกล่าวหานี้อาจจะเชื่อมโยงกันกับข้อกล่าวหาข้างต้นกล่าวคือ หนึ่งในคุณลักษณะเด่นของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือไม่ชอบปฏิบัติตามผู้นำหรืออิหม่าม ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับข้อครหาในข้อนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. อิบน์ อะฟาสิก¹ (Ibn ‘Afaalik) กล่าวว่า “ส่วนหนึ่งของเตาฮีดที่พวกคุณอ้างว่าไม่อนุญาตให้ออกจากเคาะลีฟะฮ์อิสลาม อีกทั้งยังเป็นคุณลักษณะของผู้ปฏิเสธและผู้หลงทาง โดยสร้างภาพให้เห็นว่าเป็นการทำเพื่อส่งเสริมทำความดีและห้ามปรามการทำชั่ว ซึ่งแท้จริงแล้วมันเป็นไม่ใช่เตาฮีดแต่เป็นการหลอกหลวง...” (อ้างใน Mirfat, 1998 : 28)

2. อิบน์ อาบิดีน² (Ibn ‘Aabidin, 1966 : 4/261) กล่าวว่า “พวกเขา(กลุ่มของซัยคุ) คือกลุ่มที่ออกจากการเชื่อต่อผู้นำโดยไม่มีเหตุผลและไม่ถูกต้อง”

3. ตะหฺลาน³ (Dahlan, 1950 : 32) กล่าวว่า “พวกเขาเหล่านั้นคือพวกที่ไม่อนุญาตให้ใช้วิธีการใช้สื่อ (ตะวัลซุล) และห้ามการเยี่ยมเยียนสุสาน และพวกเขาคือกลุ่มที่แยกตัวออกจากญะมาอะฮ์อิสลามและกลุ่มชนส่วนใหญ่ของอิสลาม”

อย่างไรก็ตามคำกล่าวหาข้างต้นเป็นคำกล่าวหา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วจากการศึกษาและค้นคว้าพบว่าข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นข้อกล่าวหาที่ไม่มีน้ำหนักและไม่มีเหตุผลเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากว่า มีข้อหักล้างสองประการที่สำคัญ ดังที่ ศ.ดร.อับดุลอาซิซ เป็น มุหัมมัด อับดุลลาฎีฟ ได้หักล้างข้อกล่าวหาดังกล่าวด้วยเหตุผลสองประการดังนี้

1. คำกล่าวของซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ เกี่ยวกับการที่มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องเชื่อฟังและเคารพต่อผู้นำของตนเองดังที่ปรากฏในตำราของท่าน

1. ท่านคือมุหัมมัด เป็น อับดุลเราะฮมาน เป็น หุเซน บิน มุหัมมัด เป็น อาฟาสิก อัลกอหฺฎอนีย เกิดที่เมืองอะหฺซาอีย ฮ.ศ 1100 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 1164 (Ibn Bassam, 1398 : 3/818-821)

2. ท่านคือมุหัมมัดอามีน เป็น อุมร์ เป็น อับดุลอาซิซ อาบิดีน อัลคิมัสตกี เป็นอุละมาอ์ในสังกัดมัซฮับอะหฺนะฟี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ 1197 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ 1252 (Zerekly, 1999 : 6/12)

3. ท่านคืออะหฺมัด ซัยนีย ตะหฺลาน เป็นอุละมาอ์ฟิกฮฺประจำเมืองมักกะฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1232 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 1305 เป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการอะหฺมัดของซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ

2.ความจริงที่เกิดขึ้นถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่าแคว้นนัจญ์ดีไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรอูมานียะฮ์มาตั้งแต่ต้น (Ibn Mahmūd,1989 : 233)

จากข้อมูลและเหตุผลข้างต้น จึงเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งว่า ชัยคุมุหัมมัดเป็น อับดุลวะฮ์ฮาบ ไม่ได้พยายามจะออกจากหรือแยกตัวออกจากเคาะลีฟะฮ์อูมานียะฮ์ตามที่หลายฝ่ายกล่าวหา หากแต่ท่านได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อนำเสนออิสลามอันเที่ยงแท้ให้แก่ประชาชาติอิสลามในขณะนั้นในฐานะอุละมาอ์ท่านหนึ่ง แม้ว่าจะต้องต่อสู้กับความเลวร้ายต่างๆ ที่มีอยู่อย่างมากมายในสมัยนั้น ในทางตรงกันข้ามผู้ที่เสียผลประโยชน์และศัตรูอิสลามได้ใช้โอกาสสำคัญครั้งนี้เข้ามาเป็นเครื่องมือในการโจมตีเพื่อหวังทำลายล้างอิสลามที่บริสุทธิ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาอำนาจในขณะนั้น กล่าวคือ อังกฤษและฝรั่งเศสที่ออกมาเป่าหูสุลต่านมะหมูดที่ 2 ว่า “ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มชัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮ์ฮาบ ต้องการที่ล้มล้างรัฐบาลและจะประกาศตัวเป็นเอกราชจากเคาะลีฟะฮ์อูมานียะฮ์ และจะดำเนินการคัดเล็อกเคาะลีฟะฮ์ที่มาจากชาวอาหรับแทนชาวตุรกี...จนกระทั่งเกิดสงครามขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่าย...” (Syalābiy, 2004 : 353)

การกล่าวหาว่าชัยคุเป็นผู้นอกรีตที่ไม่ยอมภักดีต่อการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อูมานียะฮ์ ทั้งๆที่อยู่ในยุคเดียวกัน จากข้อกล่าวหานี้ทำให้ชัยคุกลายเป็นหนึ่งในอุละมาอ์ที่ไม่ยอมภักดีต่อระบบเคาะลีฟะฮ์อูมานียะฮ์ ซึ่งหากเป็นความจริงตามที่มีการกล่าวหาและปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนก็แสดงว่าชัยคุได้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักแนวทางของมัซฮับอะหฺลิซสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

หลักฐานที่สำคัญในการกล่าวหาในเรื่องนี้ คือสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างกองทัพของเคาะลีฟะฮ์อูมานียะฮ์ที่นำโดยมุหัมมัด อาลี ปาซา เจ้าเมืองอียิปต์ กับกองทัพราชวงศ์สุอูดและลูกศิษย์ชัยคุ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แจ้งว่าเกิดขึ้นจริงและมีการบันทึกจากบรรดาอุละมาอ์ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับ อาทิ อิบน์ ฆ็อนนาม ,อิบน์ บิซร และอุละมาอ์อื่นๆ เป็นต้น

จากการศึกษาและค้นคว้าในเรื่องนี้พบว่า “สงครามระหว่างกองทัพของอูมานียะฮ์กับราชวงศ์สุอูดเกิดขึ้นจริงและมีการบันทึกเป็นเหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์จริง แต่คำถามที่ต้องการคำตอบคือรายละเอียดและสาเหตุของการเกิดสงครามว่าเป็นเช่นไร ? มีความเป็นมาอย่างไร?

หากเราศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว เราจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอัสเราะฟุมักกะฮ์ในยุคของชัยคุนั้นเป็นไปด้วยดี ถึงแม้ว่าในระยะแรกจะมีปัญหาบ้าง แต่หลังจากที่ชัยคุได้ส่งกองทัพอับดุลอาซิซ ไปให้คำชี้แจงต่อชะรีฟุมักกะฮ์ในขณะนั้นคือชะรีฟอะหฺมัด เป็น สะอิด และอุละมาอ์มักกะฮ์ในขณะนั้นต่างก็ยอมรับและอนุญาตให้ชาวแคว้นนัจญ์ดีสามารถมาประกอบ

พิธีหัจญ์ได้ตามปกติหลังจากไม่อนุญาตให้ชาวแคว้นนัจญ์ดีมาทำหัจญ์มาเป็นเวลาหลายปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ชาวแคว้นนัจญ์ดีตอบรับการชะวะฮ์ของซัยคุและแพร่ขยายไปทั่วเมืองในแถบนั้น

ประการต่อมาคือสงครามที่เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดจากการรุกรานของกองทัพซัยคุ แต่เป็นสงครามในลักษณะของการตั้งรับ ซึ่งประเด็นที่สำคัญยิ่ง กล่าวคือเมื่อการชะวะฮ์ได้แพร่กระจายออกไปทั่วเมืองทั้งในแคว้นนัจญ์ดีและเมืองอื่นๆ ในแถบนั้นทำให้เคาะลิฟะฮ์อุมัยยะฮ์ไม่ค่อยสบายใจเพราะกลัวว่าราชวงศ์สุอูดจะขยายออกไปอย่างรวดเร็วจึงได้สั่งมุหัมมัด อาลี ปาชา นำกองทัพมาโจมตีแคว้นนัจญ์ดี โดยการส่งลูกชายชื่ออิบรอฮีมเป็นแม่ทัพ การโจมตีเมืองดร์อียะฮ์ในครั้งนี้ทำให้ราชวงศ์สุอูดพ่ายแพ้สงคราม และถูกจับโดยเฉพาอย่างยิ่งราชวงศ์สุอูดและครอบครัวซัยคุที่ถูกส่งไปยังเมืองอียิปต์ (al-Khatib, 1991 : 2/136)

ประการต่อมา เราจะพบว่าในหนังสือตำราต่างๆ ที่เป็นงานเขียนของซัยคุมีการอธิบายถึงแนวทางของมัชฮับอะหฺลุสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ที่ไม่อนุญาตให้ออกจากการภักดีต่อระบบการปกครองของอิสลามไม่ว่าจะเป็นเคาะลิฟะฮ์หรืออิมาม ซึ่งข้อกล่าวหาในเรื่องนี้ขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับแนวทางของซัยคุและมีชีวิตของซัยคุผู้ซึ่งได้สมยานามว่า *นักฟื้นฟูอิสลามแห่งศตวรรษที่ 12*

อับดุลรอหฺมาน อับดุลคอลลิก ('AbdulRahman 'AbdulKhalig) กล่าวโต้แย้งกรณีที่มีการกล่าวหาซัยคุในเรื่องดังกล่าวว่า “ส่วนอิมามมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮ์ฮาบ ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ออกนอกรีตไม่จงรักภักดีต่อเคาะลิฟะฮ์อุมัยยะฮ์ เป็นการกล่าวหาที่เป็นเท็จอย่างแน่นอน กล่าวคือแท้จริงซัยคุได้ดำเนินการชะวะฮ์ ดังที่หลายคนทราบกันดี เริ่มที่เมืองบัสรอฮ์ และถูกไล่ออกมา หลังจากนั้นที่เมืองหุรัยมิลออและถูกไล่ออกมาและหลังจากนั้นที่เมืองดร์อียะฮ์ซึ่งที่ซัยคุได้พบกับเจ้าเมืองดร์อียะฮ์คือมุหัมมัด เป็น สุอูด และได้รับการยืนยันจากเจ้าเมืองในการให้ความช่วยเหลือทุกอย่างตลอดจนทางกองทัพพร้อมที่ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ จนกระทั่งการชะวะฮ์ของซัยคุได้แพร่หลายออกไป และได้มีความพยายามที่ทำลายล้างกองทัพราชวงศ์สุอูดโดยการทำสงครามและแน่นอนที่สุดที่ราชวงศ์สุอูดจะต้องปกป้องและรักษาไว้ซึ่งชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งในลักษณะดังกล่าวนี้คือการออกนอกรีตไม่ภักดีต่อผู้นำหรือ ? ในขณะที่เดียวกันสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มของซัยคุกับกลุ่มผู้นำที่ปกครองตนเองในแถบแหลมอาหรับเป็นสงครามที่เกิดขึ้นเอง ส่วนที่มีการกล่าวหาว่าซัยคุไม่ภักดีต่อเคาะลิฟะฮ์อุมัยยะฮ์ที่นำโดยอับดุลฮามิดคอนที่ 1 และสุเลียมคอนที่ 3 ในขณะนั้น เป็นการกล่าวหาที่เป็นเท็จ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แจ้งสำหรับผู้ท่านประวัติศาสตร์ว่า อัซรอฟมักกะฮ์คือผู้นำที่ดูแลแทนเคาะลิฟะฮ์อุมัยยะฮ์ในแคว้นหิญาซ ซึ่งหลังจากที่พวกเขาได้รับทราบถึงข่าวคราวการชะวะฮ์ของซัยคุในแหลมอาหรับ จนกระทั่งเกิดความกลัวและเกรงว่าจะ

บั่นทอนความมั่นคงของตนเอง...จึงได้จัดส่งกองทัพไปยังแคว้นนัจญ์ดีเพื่อทำลายกองทัพของราชวงศ์
สุอูดและซัยคุ ซึ่งทำให้ราชวงศ์และซัยคุต้องปกป้องตนเองและรักษาไว้ซึ่งอะฮ์ลุลอิสลามมียะฮู อย่าง
นี่คือการออกนอกกริดด้วยหรือ..?” (www.saaaid.net/pfv.php : 5/1/2550)

กียาหะ ศีรอญุดดีน อับบาต(Kiyahi Sirajuddin Abbas ,2001 : 402)กล่าวว่า “...แต่
ทว่าซัยคุได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าเมืองดรัยยะฮู ทำให้ได้รับการยอมรับจากบรรดาชาวบ้าน
จนกระทั่งมีพลังมวลชนมากมาย จึงทำให้พวกตุรกีและอัชรอฟมักกะฮูไม่อาจจะหลีกเลี่ยงในการ
เผชิญหน้ากันได้”

3.4.6 ปฏิเสธการตักลิด¹ และปฏิเสธตำรามัซฮับทั้งสี่

คนแรกที่กล่าวหาซัยคุในเรื่องนี้คือสุไลมาน เป็น สุหัยมฺ ซึ่งได้กล่าวหาซัยคุว่า เป็น
ผู้ที่ปฏิเสธตักลิดและตำรามัซฮับทั้งสี่คือ ตำรามัซฮับหะนะฟีเย์ ตำรามัซฮับมาลิกียะห์ ตำรามัซฮับชาฟี
อีเย์ และตำรามัซฮับหันบะลีเย์ การกล่าวหาในเรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ซัยคุยังมีชีวิตอยู่ซึ่งซัยคุได้
ปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวและเขียนหนังสือโต้แย้งข้อกล่าวหาดังกล่าวนี้ ดังนี้

“หลังจากที่หนังสือของสุไลมาน เป็น สุหัยมฺ ได้มาถึงข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้ารู้ว่ามัน
เป็นการกล่าวหา อาทิตี ป็นผู้ที่ปฏิเสธตำรามัซฮับทั้งสี่หรือกล่าวหาข้าพเจ้ามีทัศนะว่าคนจาก 600 ปี
ลงมาไม่มีใครที่เดินอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง หรือกล่าวหาว่าข้าพเจ้าอ้างตัวเองว่าเป็นมูฮัมมัดฮิด และ
ได้ออกจากการตักลิด ผู้ที่ตะวัตซุลกับวัลียะห์ (ผู้ทรงธรรม) ทั้งหลายเขาคือผู้ปฏิเสธ และกล่าวหาอีกว่า
ข้าพเจ้ากล่าวว่า หากข้าพเจ้ามีความสามารถข้าพเจ้าจะทำลายโดมที่อยู่บนสุสานของท่านนบี
มูฮัมมัด ﷺ ข้าพเจ้าได้ห้ามมิให้เยี่ยมสุสานของท่านนบีมูฮัมมัด ﷺ และสุสานของพ่อแม่ ผู้ที่
สาบานต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ เขาคือผู้ปฏิเสธ อิบนู อัลฟาริกู และอิบนู อะรอบียะห์เป็น
ผู้ปฏิเสธ ข้าพเจ้าได้เผาทำลายหนังสือ คะลาอิล อัลคอรอต และหนังสือรียาคู อัลศอลิฮีนและ
เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นรียาคู อัซซัยญอน ซึ่งทั้งหมดข้าพเจ้าขอตอบว่าเป็นการกล่าวหาที่เป็นเท็จ...”(Ibn
Qasim, 1965 : 5/11-12)

นอกจากมีการกล่าวหาว่าซัยคุปฏิเสธการตักลิดและตำรามัซฮับทั้งสี่แล้วยังมีการ
กล่าวหาต่อไปว่าซัยคุคือผู้นำมัซฮับใหม่ กล่าวคือมัซฮับที่ 5 (al-Akl, 2003 : 158) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็น
การกล่าวหาที่เป็นเท็จดังปรากฏรายละเอียดที่ได้กล่าวมาแล้ว

¹ ตักลิด หมายถึงการปฏิบัติที่ชนะของอุละมาอ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1.ตักลิดที่เป็นที่อนุมัติ ตัวอย่างเช่นการตักลิด
ตามอิหม่ามมัซฮับทั้งสี่ท่าน 2.ตักลิดที่ไม่เป็นที่อนุมัติคือการตักลิดที่ไร้ซึ่งความรู้ บิดคาบิตุตามอย่างเดี่ยว

3.4.7 ปฏิเสธชะฟาอะฮฺ (การช่วยเหลือ) ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

หนึ่งในอะกีดะฮฺอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺคือการศรัทธาต่อการช่วยเหลือของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในวันกิยามะฮฺที่เรียกกันว่าอ็ชชะฟาอะฮฺ ซึ่งความจริงแล้วซัยคุและบรรดาศาสนิกษย์ของซัยคุต่างก็ยืนยันในเรื่องดังกล่าวและศรัทธาในเรื่องดังกล่าวดังที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษที่ศอหิหฺและปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เรียกว่า เตากีฟียะฮฺ หมายถึงเป็นเรื่องที่เราไม่สามารถมากำหนดเองได้ แต่สิ่งที่ซัยคุปฏิเสธคือชะฟาอะฮฺชิริกียะฮฺ หมายถึง ชะฟาอะฮฺที่เป็นชิริกหรือที่ตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ ดังปรากฏในสารที่ซัยคุที่ได้ไปยัง อิบนู ศอบาหฺ ที่ยืนยันเกี่ยวกับอะกีดะฮฺของซัยคุว่า ถูกต้องตามแนวทางของอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺทุกประการ

อัลอักลฺ (al-Akl, 2003 : 222-223) กล่าวว่า “อะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ และซัยคุตลอดจนศาสนิกษย์ของซัยคุเชื่อว่า อ็ชชะฟาอะฮฺ มีสองประเภท คือ

1. ยืนยันเรื่องชะฟาอะฮฺ (อิสบาตชะฟาอะฮฺ) ที่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษและประกอบกับเงื่อนงำที่ถูกต้อง อาทิ ชะฟาอะฮฺ อัลอูซมา ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ แต่ผู้กระทำความบาบใหญ่ ชะฟาอะฮฺแก่ลุงของท่านอับดุลมุอ์ละบ เป็นต้น

2. ชะฟาอะฮฺ อัลมันฟิยะฮฺ หมายถึงชะฟาอะฮฺที่ต้องปฏิเสธคือชะฟาอะฮฺเป็นการตั้งภาคีกับอัลลอฮฺ ﷻ เป็นต้น

3.4.8 กลุ่มของซัยคุห้ามการเรียนรู้ คุณลักษณะ 20 ประการของอัลลอฮฺ ﷻ

กียาหฺ ศิริญุดดีน อับบาส (Kiyahi Sirajudin Abbas, 2001 : 409-430) นักวิชาการชาวอินโดนีเซียได้กล่าวในหนังสือของท่านที่มีชื่อว่า อิดติกออะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ ว่า “อะกีดะฮฺของพวกวะฮาบียะฮฺผิดเพี้ยนจากอะกีดะฮฺของอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ อาทิ การห้ามตะวัลซุล (การใช้สื่อเพื่อการขอวิงวอนต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่อนุมัติ ห้ามเยี่ยมสุสาน ห้ามปลูกโดมบนสุสานห้ามสูบบุรี เป็นกลุ่มที่ทำให้ลายโคมที่ประสูติของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และห้ามเรียนคุณลักษณะ 20 ประการของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วยังมีการกล่าวหาว่าซัยคุได้ใช้แนวทางใหม่ในการศึกษาวิชาเตาฮีด กล่าวคือ แบ่งเตาฮีดออกเป็น 2 ประเภท คือเตาฮีด อรัรบูบิยะฮฺ และเตาฮีดอัลอูลูอียะฮฺ ซึ่งไม่เคยปรากฏในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮฺ ﷺ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ซัยคุคิดขึ้นมาเอง (Kiyahi Sirajudin Abbas, 2001 : 427) ซึ่งความจริงแล้วการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้เจาะจงเฉพาะ 20 คุณลักษณะเท่านั้น ซึ่งการเจาะจงเฉพาะ 20 คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นแนวทางการศึกษาของกลุ่มอะละมาอะฮฺลุลอะลามไม่ว่าจะเป็นอะชาอิเราะฮฺหรือมาตุริดียะฮฺ

หรือแม้แต่กลุ่มอัครทูตลาบิยะสุก็ใช้แนวทางดังกล่าวทั้งสิ้น แม้ว่ามีข้อแตกต่างกันบ้างในเรื่องของจำนวนคุณลักษณะของอัครทูต ^{๒๕} ที่แต่ละกลุ่มได้อธิบาย (ยืนยัน) ไว้

อย่างไรก็ตามแนวทางของอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺที่แท้จริงเกี่ยวกับเรื่องนี้คือการอธิบาย (ยืนยัน) ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺที่เศาะหิหฺ โดยไม่ได้ยึดอยู่ที่จำนวนมากน้อยเพียงใด แต่ทุกอย่างที่อัครทูต ^{๒๕} และเราะสูลุลลอฮฺ ^{๒๕} ได้กล่าวไว้จะเชื่อและศรัทธาทุกประการ

ส่วนข้อกล่าวหาที่ว่าซัยคุได้แบ่งประเภทไม่เหมือนใคร นั่นถือว่าเป็นการกล่าวหาที่ไม่เป็นจริงแต่ทั้งนี้เนื่องจากว่าซัยคุได้แบ่งประเภทของเตฮิ็ด 3 เหมือนกับอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ แม้ว่าบางครั้งพบว่าซัยคุกล่าวถึงแค่เตฮิ็ด 2 ประเภท คือเตฮิ็ดรูนูบิยะฮฺและเตฮิ็ดอูลูฮิยะฮฺ แต่ก็ครอบคลุมไปถึงการอธิบาย (ยืนยัน) คุณลักษณะและพระนามของอัครทูต ^{๒๕} เข้ามาด้วยอยู่แล้ว ซึ่งหมายถึงเตฮิ็ดอัลฮุคมาฮฺ วัศลีฟาดนั้นเอง ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเตฮิ็ดอิลมียะฮฺอัลเคาะบาริยะฮฺ ส่วนเตฮิ็ดอูลูฮิยะฮฺ ซัยคุเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเตฮิ็ดอิบาดะฮฺหรือเตฮิ็ดอูบุดิยะฮฺ จึงเป็นที่ประจักษ์ว่าทัศนคติของซัยคุในการแบ่งประเภทของเตฮิ็ดจะครอบคลุมไปถึงเตฮิ็ดทั้งสามประเภทเช่นเดียวกันว่าแม้ว่าซัยคุจะไม่กล่าวอย่างชัดเจนว่าเตฮิ็ดอัลฮุคมาฮฺ วัศลีฟาดก็ตาม

ในขณะที่เดียวกันการแบ่งประเภทของเตฮิ็ดออกเป็น 3 ประเภทหรือ 2 ประเภทมิใช่เป็นการอูตริแต่อย่างใด แต่ได้มาจากการเข้าใจถึงตัวบททั้งอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ซึ่งเรียกกันว่า*อัลฮิสติกรอฮฺ* ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อประเภทของเตฮิ็ด

นอกจากนี้ยังมีข้อกล่าวหาอื่นๆที่ยังมิได้นำเสนอส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับเรื่องอะกิดะฮฺและเตฮิ็ดซึ่งข้อกล่าวหาทั้งหมดที่นำเสนอก็ล้วนแต่เป็นการกล่าวหาที่หวังเพื่อทำลายล้างการอะฮฺลุลสุนนะฮฺของซัยคุเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเอง บางคนกล่าวหาเพราะไม่เคยได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรแต่หลังจากได้รับทราบข้อเท็จจริงและการชี้แจงจากซัยคุหรือลูกหลานของซัยคุตลอดจนอะฮฺลุลสุนนะฮฺท่านอื่นๆที่ออกมาอธิบายถึงข้อเท็จจริง ทำให้คนหลายคนได้เข้าใจและยอมรับในหลักการที่ซัยคุได้นำเสนอซึ่งก่อให้เกิดสิ่งดีๆ มากมายในสังคมในยุคนี้ จนกระทั่งทุกวันนี้